OFFICIEL

VÄGVISARE

ÖFVER

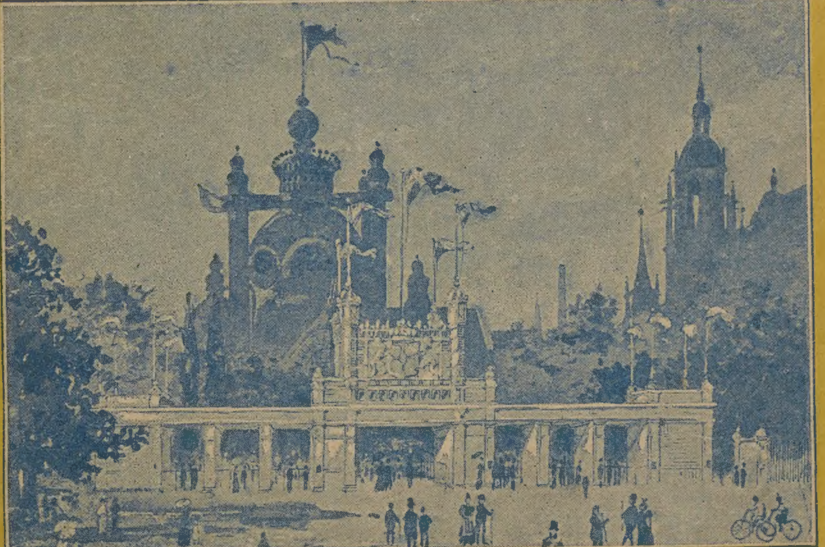
ALLMÄNNA

KONST= OCH INDUSTRIUTSTÄLLNINGEN

I

STOCKHOLM

1897.

SAMSON & WALLIN STOCKHOLM.

Pris **50** öre.

H. M. Konung OSCAR II.

OFFICIEL

VÄGVISARE

ÖFVER

ALLMÄNNA KONST- OCH INDUSTRIUTSTÄLLNINGEN

I STOCKHOLM 1897

UTARBETAD

AF

THORE BLANCHE

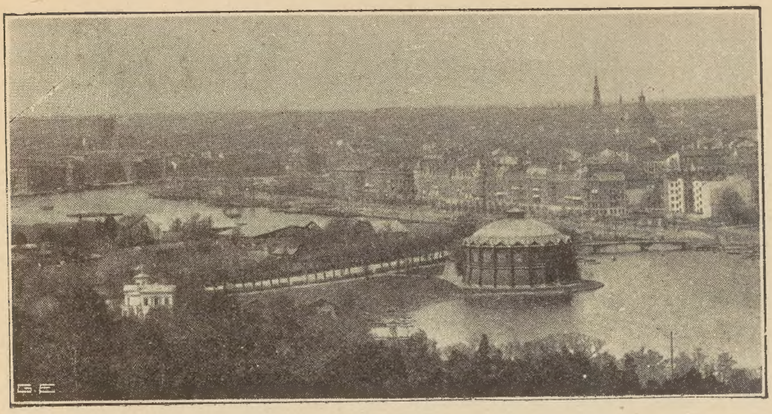
UTSTÄLLNINGENS PRESSOMBUD

STOCKHOLM

SAMSON & WALLIN

STOCKHOLM, CENTRAL-TRYCKERIET, 1897.

INNEHÅLL.

Utställningens Officiella Vägvisare.

I Stockholm.

Ankomst med jernväg.

Den resande, som med jernväg anländer till Stockholm, stiger af vid Statens jernvägars hufvudstation

Centralstationen, belägen, såsom namnet angifver, i stadens centrum. Hit inlöpa alla tåg från söder (Malmö), vester (Göteborg), nordvest (Vesterås) samt norr (Upsala). Jernvägsrestauranten befinner sig i stationens högra flygel.

Resande med jernvägen Stockholm—Rimbo stiga af vid

Östra stationen, anlagd i utkanten af Östermalm.

Alla uppgifter om ankomst- och afgångstider, biljettpriser o. d. erhållas i tidningen »Sveriges kommunikationer», som finnes till salu vid alla jernvägsstationer. De flesta Stockholmstidningar meddela dessutom

dagligen tågturerna, hvilka vanligen hafva sin plats nederst på första eller sista sidan.

Ankomst med ångbåt.

Ångbåtarnes tilläggsplatser äro Skeppsbron, Blasieholmen och Riddarholmen. De bägge förstnämnda kajerna angöras af alla norrifrån ankommande fartyg, af ångbåtar från Ryssland och Finland samt af de större söderifrån kommande ångare, hvilka gå yttre vägen till Stockholm. Riddarholmen utgör tilläggsplatsen för hela Mälaretrafiken samt för de ångbåtar, som passera Södertelge kanal, däribland sålunda Göta-kanalbåtarne, kustbåtarne från Södra Sverige samt Gotlandsbåtarne med undantag af »Thjelvar».

Stadsbud.

Vid Centralstationen och vid ångbåtarnes tilläggsplatser finnas alltid uniformerade och med nummerplåtar försedda bärare (»stadsbud») till hands. Den resande kan utan risk anförtro sina effekter i deras händer och har endast att uppgifva adressen, dit sakerna skola föras.

Dock bör alltid, för den händelse den resande icke sjelf medföljer vid sakernas transport, kvitto på de lemnade effekterna affordras.

Taxan för stadsbud är för uppdrag utan börda eller med mindre kolly för kortare kurs 25 öre och för längre kurs 40 öre. För mansbörda, kortare kurs 50 öre och längre kurs 75 öre. För bårbörda, eller större mängd effekter, kortare kurs 1 krona och längre kurs 1: 50.

Droskor.

Droskor finnas alltid såväl vid Centralstationen som vid ångbåtarnes tilläggsplatser. För öfrigt finnas utanför stationen vanligen omnibusar från Grand Hôtel, Hotel Rydberg och Hotel Kung Karl, hvarjämte ett

af stadens större hotell, nämligen Hotel Continental, är beläget midt emot stationen, på andra sidan om Centralplanen.

Priset för *kursåkning* är för 1 à 2 personer 1 krona, för 3 à 4 personer 1 krona 25 öre.

Priset för *tidåkning* för hel timme eller därunder är: 1 à 2 personer 1 krona 25 öre, för 3 à 4 personer 1 krona 50 öre. För hvarje efter första timmen började halftimme är priset i förra fallet 60 öre, i senare fallet 75 öre.

Hvarje droska är skyldig att medföra taxa.

Droska med 1 eller 2 hästar draga *samma afgift*.

Hotell.

Hotell af första klassen.

Grand Hôtel, Blasieholmshamnen 6.
Hotel Rydberg, Gustaf Adols torg 16.

Goda hotell.

Norr:

Hotel Continental, Vasagatan 22.
Belfrages Pensionat och Hôtel, Vasagatan 8.
Hotel Bellevue, Gustaf Adolfs torg 12.
» de Suède, Drottninggatan 43.
» Kung Karl, Brunkebergstorg 10.
» Kung Karls Annex, Regeringsgatan 13.
» Hamburger Börs, Jakobsgatan 6.
» Germania, Gustaf Adolfs torg 10.
» Skandia, Drottninggatan 25.
» d'Angleterre, Drottninggatan 6.
» Drott, Drottninggatan 35.
» Örnsköld, Drottninggatan 32.
» Turisthotellet, Klara Östra Kyrkogata 5.
» Victoria, Norra Smedjegatan 14.
» Skandinav, Norra Smedjegatan 16.
» de France, Norra Smedjegatan 10,
» de Russie, Herkulesgatan 10,

Staden inom broarna:

Hotel de Frankfurt, Skeppsbron 16.
» Östergötland, Salviigränd 3.
» Freden, Österlånggatan 51,

Dessutom finnas såväl på Norrmalm som i Staden mellan broarna en mängd smärre hotell och rum för resande.

Utställningshotell.

Förutom de ständiga hotellen har på Utställningens initiativ upprättats ett stort utställningshotell på omkring 300 rum, omfattande de nybyggda husen N:ris 43, 47, 51 och 53 vid Strandvägen samt N:ris 2 och 3 vid Narvavägen, sålunda i hufvudstadens elegantaste stadsdel och i Utställningens omedelbara granskap. Goda, komfortabelt inredda rum erhållas här från kr. 2: 50 om dagen.

Privata rum.

Utställningen har upprättat en särskild ***Inkvarteringsbyrå,*** som har sin lokal i en af det nya Operahusets butiker vid Arsenalsgatan. Inkvarteringsbyrån tjänar som mellanhand mellan de resande, som utan afgift kunna vända sig till densamma, och de privata uthyrarne af rum. Antalet till Byrån anmälda rum uppgick i slutet af april månad till omkring 6,000.

Medelpriset för goda privatrum är på Östermalm och i de centrala delarne af Norrmalm 4 à 5 kr. om dagen, på öfre delen af Norrmalm 3 kr. och på Kungsholmen och Södermalm kr. 2: 50 om dagen.

Inkvarteringsbyrån utgifver dagligen en särskild

hyreslista,

som innehåller uppgift på samtliga anmälda rum, hvilka för dagen äro lediga. Denna hyreslista utdelas gratis vid ångbåtarnes ankomst till staden samt på jernvägstågen vid följande stationer:

Gnesta, för tåg från Malmö och från Göteborg eller Charlottenberg.
Enköping, för tåg på Vesterås—Bergslagernas jernväg.
Upsala, för norrifrån ankommande tåg.

Vid tågens ankomst till Centralstationen har Inkvarteringsbyrån uniformerade och med byråns skylt försedda ombud till hands, till hvilka de resande ega att vända sig.

För resande fördelaktigast är, att redan innan afresan till Stockholm skriftligen vända sig till **Utställningens Inkvarteringsbyrå, Operahuset** *och på förhand beställa rum, räknadt från en uppgifven dag.*

För arbetare

har logis anskaffats i Sivertska kasernen på Söder, innehållande omkring 500 sängplatser och i kasernen på Skeppsholmen, innehållande omkring 300 sängplatser. Priset för sängplats är 50 öre pr dygn.

Restauranter.

De mest besökta af Stockholms större restauranter äro:

Grand Hôtel, Blasieholmshamnen 6.
Hotel Rydberg, Gustaf Adolfs torg 16.
Hasselbacken, Djurgården.
Operakällaren, Nya Operahuset.
Restaurant du Nord, Kungsträdgårdsgatan 8.
Hamburger Börs, Jakobsgatan 6.

Öfriga restauranter äro:

På Norr:

Restaurant Sveasalen, Hamngatan 18.
Berns salonger, Berzelii park (table d'hôte).
Frimurarekällaren, Blasieholmstorg.
Metropol, Norrmalmstorg 6.
Hotel Phœnix, Drottninggatan 71 C.
Hotel Continental, Vasagatan 22.
Runan, Brunkebergstorg 15.
Tre remmare, Regeringsgatan 47.
S. H. T., Drottninggatan 95.
Berzelii-källaren, Berzelii park.
Café du Bazar, Norrbro.
E. W., Regeringsgatan 72.
Restaurant Tegnér, Tegnérgatan 10.
Monitoren, Malmskilnadsgatan 36.
Restaurant Royal, Kungsgatan 13.

På Östermalm:

Café-Restaurant Anglais, Stureplan 1.
Café Riche, Birger Jarlsgatan 4.
Restaurant d'Angleterre, Storgatan 15 A.
Östermalmskällaren, Storgatan 5.

I Staden mellan broarna:

Hotel Östergötland, Salviigränd 3.
Iduna, Lilla Nygatan 4.
Skomakarekällaren, Slottsbacken 6.
Reisens källare, Skeppsbron 14.
Skeppsbrokällaren, Skeppsbron 24.

På Södermalm:

Pelikan, Brunnsbacken 4.
Restaurant du Sud, Mariahissen.
Mosebacke restaurant.
Linnéa, Hornsgatan 50.
Vega, S:t Paulsgatan 2.

På Kungsholmen:

Piperska Muren, Schéelegatan 10.
Restaurant Kungsbron, Kungsgatan 31.

På Djurgården:

Utställningsrestauranterna.
Alhambra.
Tivoli.

Kaffefrukostställen:

Strömparterren, nedanför Norrbro.
Café Victoria, Kungsträdgården.
Kaffefrukost serveras för öfrigt på de flesta kaféer.

Ölstugor:

Antons Bierstube, Jakobsgatan 19.
Zur Himmelsleiter, Jakobsgatan 18.
Zum Löwenbräu, Sturegatan 3.
Cerevisia, Fredsgatan 7.

Spårvägar.

Norr- och Östermalm.

Den förnämsta af hufvudstadens spårvägslinier är *Ringlinien* (gröna lyktor och skyltar; sista turen för dagen gredilina lyktor). Ringlinien går rundt omkring

hela den centrala delen af Stockholm och erbjuder främlingen ett synnerligen gynsamt tillfälle att på omkring $^3/_4$ timmes tid orientera sig i staden och se såväl dess nyaste som dess äldsta delar. Färd på Ringlinien medgifver rätt att utan vidare afgift trafikera linien upp till *Östermalm,* linien *Tegnérgatan—Norrtull,* utanför hvilken Stockholms stora begrafningsplats, Nya Kyrkogården, samt en af de vackraste parkerna i omgifningen, Hagaparken, äro belägna, samt de bägge linierna till *Kungsholmen,* af hvilka den ena förbinder Gustaf Adolfs torg och Handtverkaregatan, den andra Drottninggatans midt och Flemminggatan.

Spårvägslinien *Norrmalmstorg—Djurgården* går utmed en af Stockholms vackraste boulevarder, Strandvägen och leder på mindre än 5 minuters tid till *Utställningen.*

Södermalms

spårvägsnät tar sin början vid *Slussen,* dit äfven Ringlinien sträcker sig. Ångvagnar trafikera linien *Slussen —Liljeholmen.* Ångspårvagnen står i förbindelse med hästvagnar på linien Ragvaldsgatan (från Hornsgatan) till S:t Paulsgatan, Götgatan och Folkungagatan.

Afgiften för begagnande af spårvagn är 10 öre. För 20 öre kommer man från hvilken del af Stockholm som helst, med undantag af Södermalm, till Utställningsplatsen.

Omnibuslinie.

Från Riddarhustorget (Staden mellan broarna), öfver Gustaf Adolfs torg, Drottninggatan och upp till Vasastaden afgår omnibus. Afgift 10 öre.

Ångslupar och färjor

gå mellan de olika stadsdelarne. Sjötrafik till Utställningen eger rum från Nybrohamnen (Östermalm), Karl XIII:s torg (Norrmalm), Strömparterren (Norrmalm och

Staden inom broarna), Gustaf III:s staty (Staden inom broarna), Räntmästaretrappan (Staden inom broarna och Södermalm) och Stadsgården (Södermalm).

Postkontor.

Centralpostkontoret är beläget vid norra ändan af Vasabron, ett par minuters väg från Centralstationen.

Filialpostkontor finnas i alla stadsdelar.

Breflådor, svarta och röda, finnas uthängda vid de flesta större trafikleder.

Telegrafstationer.

Centraltelegrafstationen, Skeppsbron 2, är öppen hela dygnet.

Filialkontor finnas i alla stadsdelar.

Telefoner.

Allmänna Telefonbolagets apparater finnas i alla cigarrbodar och tidningskontor, i alla hotell och restauranter, alla affärskontor, å ett stort antal caféer samt i de flesta privathus. Afgiften för samtal är 10 öre.

Rikstelefoner finnas å alla telegrafstationer, de flesta hotell och restauranter, tidningskontor, affärskontor, samt äfvenledes i ett stort antal privathus. Afgiften för samtal inom staden är 10 öre.

Kalla och varma bad.

Kalla bad:

Midt i hjertat af Stockholm, i Norrströms ständigt rörliga vatten ligger Stockholms stads sim- och badinrättning, en storartadt anlagd anstalt för såväl herrar som damer. Varma middagar mellan kl. 2—4 är trafiken lifligast och briljanta hopp af hufvudstadens skickligaste simmare förekomma nästan dagligen.

CENTRAL-TRYCKERIET, STOCKHOLM

Kalla bad erhållas för öfrigt vid östra sidan af Skeppsholmen, midt emot Utställningsplatsen samt vid Skeppsholmsbron (det senare endast för damer).

Varma bad:

Nya badinrättningen, Jakobsgatan 16 (bakom Hotel Rydberg).
Sturebadet, Stureplan 4.
Klara badinrättning, Gamla Kungsholmsbrogatan 41.
Södermalms badinrättning, Badstugatan 4.

Ett kapitel om Stockholm.

Stadens läge.

Redan en första blick på kartan öfver Stockholm och dess omgifningar måste öfverraska främlingen. Något sådant har han aldrig sett förut. Hvart han riktar ögat, till norr, söder, öster eller vester — öfverallt möter han dessa blå fläckar, som slingra sig i de märkvärdigaste krökar, än vidgande sig till breda fjärdar, öfverströdda af öar, än trängande ihop sig till smala sund, men alla bildande ett enda nät af vatten. Det hela ger intryck af, att landet under en föregående utvecklingsperiod splittrats i skärfvor, mellan hvilka hafvet trängt sig fram såsom det på samma gång skiljande och enande elementet.

Och midt i denna underbara natur ligger hufvudstaden, icke såsom en stenöken afbrytande mot omgifningarnes skönhet utan fasthellre som spännet till ett juvelhalsband.

Stockholm är den medelpunkt, som sammanhåller det hela. Öfverallt dit den sträcker ut sina gator mötas de af vatten och skog i förening. Ända in i stadens medelpunkt tränger den för omgifningarna

karakteristiska naturen. Man behöfver endast gå några minuter för att, hvar man än befinner sig, anträffa vatten och komma ut på en kaj, hvilken bugtar sig fram som skoning åt någon af de sju öar, på hvilka staden är bygd.

Tvänne betydande vattensystem träffa samman på den plats, där Stockholm är beläget. De skummande och brusande vattenmassor, som den stora Mälaren aflämnar och som midt i stadens hjerta förena sig med Saltsjön, leda sitt ursprung från de många små vattendragen i det inre af landet och komma hufvudsakligen från mellersta Sveriges bergstrakter.

Det är icke några stilla, döda vatten, som här förenas. Hvarje vår och höst ha stockholmarne för sina ögon ett skådespel, som eljest endast står bergsbon till buds och dånet från Mälarens vågor, som kämpa med Saltsjöns, kunna öfverrösta bullret af gatulifvet i stadens medelpunkt.

Det torde gifvas få större städer, i hvilka främlingen har så lätt för att hitta, som i Stockholm. Naturen har sörjt för en förträfflig gruppering af de olika stadsdelarne. Mellan de bägge strömarmar, genom hvilka Mälaren gjuter sitt vatten i Östersjön, Norr- och Söderström, den senare i vanligt tal kallad »Slussen», ligger *Staden mellan broarna* med de bägge öarne *Riddarholmen* och *Helgeandsholmen*. På andra sidan om Norrström ligga de bägge stora stadsdelarne, *Norrmalm* och *Östermalm*. Söder om »Slussen» ligger det vidsträckta *Södermalm* och den femte stadsdelen, *Kungsholmen*, som fortsätter Norrmalm utefter stranden af Mälaren, skiljes därifrån af en smal sjöarm. Östermalm å sin sida fortsättes af *Djurgården*, hufvudstadens förnämsta och största parkområde, i hvars början *Utställningen* är belägen. Midt i hamnbassinen ligga ytterligare tvänne öar, *Skeppsholmen* och *Kastellholmen*.

Man behöfver sålunda endast veta, till hvilken stadsdel en plats eller en gata hör, för att vara hänvisad till ett jemförelsevis litet och af naturen skarpt begränsadt område.

Ålder och utveckling.

Som stad utvecklade sig Stockholm från medlet af det 13:de århundradet. Sedan den gamla, längre inåt Mälaren belägna residensstaden Sigtuna år 1181 förstörts af Ester och Kareler, anlades Stockholm vid inloppet till Mälaren och den däromkring belägna fruktbara dalen såsom ett »Lås för Mälarens sjö».

Den kring midten af 13:de århundradet i Sverige regerande kraftfulle och energiske Birger Jarl var den, som först af alla klart insåg platsens ypperliga läge och skred till dess befästande. Birger Jarl erkännes också som Stockholms engentliga grundläggare. Redan under hans sons, Magnus Ladulås, regering var staden folkrikare än flertalet andra svenska städer.

Under hela Medeltiden var Stockholm medelpunkten för ett stort antal viktiga tilldragelser, hvilka voro bestämmande för landets öde. Under de följande århundradena synes staden emellertid tidtals ha gått tillbaka. År 1663, sålunda midt under den för Sverige i yttre hänseende glänsande storhetstiden, räknade den mellan 40 à 50,000 invånare. Ett hundra år senare uppgick befolkningens antal till 73,000. Men därefter inträdde en lång tids stillastående. Ännu så sent som år 1840 uppgick befolkningen till endast 84,000 personer.

Vid tiden för den första skandinaviska utställningen, i Stockholm 1866, räknade staden 140,000 invånare.

Till de tre årtionden, som förflutit sedan dess, kan man förlägga Stockholms utveckling till storstad. Hela stadsdelar, bebygda med moderna hus, ha till-

kommet. Taxeringsvärdet af inom staden befintliga fastigheter ha stigit från något öfver 100 millioner kronor till 570 millioner och befolkningen har fördubblats samt uppgick vid 1896 års slut till 275,000 personer.

Stockholms omgifningar.

Stockholm erbjuder till följd af sina omgifningars skönhet tillfälle till en mängd utflykter, dem en resande icke bör försumma. Den, som inskränker sig till att se staden allenast, har ingen rätt föreställning om den svenska hufvudstaden.

Vi inskränka oss här till några af de mest tilltalande utflyktsorterna, hvilka stå i regelbunden förbindelse med staden och hvilka kunna besökas på några få timmars tid.

Drottningholm, konung Oscars sommarresidens, är beläget på en af Mälarens öar, 3/4 timmes ångbåtsfärd från hufvudstaden. Sjön sjelf med sina otaliga vikar, fjärdar och sund, som labyrintartadt slingra sig omkrig de 1,300 öar, hvilka simma på dess yta, är väl värd en utflykt. Den korta färden går mellan tjusande stränder, öfverströdda med sommarvillor. Det i Versaille-stil uppförda slottet är det mest betydande bland de kungliga lustslotten och är omgifvet af en praktfull park. Slottet är tillgängligt för allmänheten. Straxt i närheten ligger ett värdshus med god restaurant.

Saltsjöbaden, Stockholms förnämsta badort, är beläget i en helt annan del af omgifningarna, utåt Saltsjön. Resan dit anträdes fortast med färja från Karl XII:s torg, som på 5 minuters tid för öfver till Södermalm, där en elegant järnväg på omkring en half timmes tid leder ut till Saltsjöbaden. Vägen är synnerligen pittoresk, omvexlande med betydande sprängningar, tunnlar, viadukter och sköna utsigter öfver insjöar samt vikar af Saltsjön. Saltsjöbaden är

en storartad anläggning, med första klassens hotell, restauranter och salta bad. Tillfälle till utflykter med ångbåt och »skutor», den för Stockholms skärgård karakteristiska fartygstypen. Hemfärden kan göras med järnväg eller också med ångbåt genom den för sin skönhet berömda leden »Stäket» och »Skurusund».

Djursholm ligger i en tredje riktning af omgifningarna, också vid Saltsjön. Elektrisk spårvagn afgår från Humlegården, Östermalms sköna park, och för på 20 minuter ut till det af privata villaegare bebodda Djursholm. Vägen är rik på leende utsikter och villastaden ligger vackert belägen vid en af Saltsjöns fjärdar. God restaurant finnes.

Fjäderholmens restaurant, en af stockholmarnes mest omtyckta utflyktsställen, är belägen på en klippö midt i stora segelleden åt Saltsjön, på endast 30 minuters väg från hufvudstaden. Vidsträckt utsikt öfver skärgårdens vikar och sund. Inloppet till Stockholm. Ångbåt afgår från Nybrohamnen (Östermalm) och från Stadsgården (Södermalm).

Öfriga restauranter i stadens omedelbara närhet, berömda för sina sköna lägen, äro:

Lindingöbro värdshus.
Djurgårdsbrunns värdshus och
Nackanäs värdshus.

Några badorter.

Utom de nu nämnda utflyktsställena äro omgifningarna rika på badorter, där stockholmarne bruka tillbringa sommaren. Hit höra den lilla fiskarestaden *Vaxholm* med dess gamla fästning och den i närheten liggande moderna fästningen *Oscar-Fredriksborg,* som försvarar inloppet till hufvudstaden. Längre ut, invid hafvet ligga de tre badorterna *Furusund, Dalarö* och *Sandhamn.* Restauranter och hoteller finnas på alla ställen.

Gripsholm och Sko

äro tvänne slott, belägna inåt Mälaren, hvilka den resande icke bör försumma att besöka. Bägge äro berömda såväl för sitt läge som för de rika samlingar, de innehålla.

Gripsholm är Sveriges, historiskt sedt, ryktbaraste slott och gör med sina väldiga runda torn och trotsiga murar ett imposant intryck. Slottet, som är statens tillhörighet, har spelat en stor rol i den svenska historien och flera viktiga händelser äro förknippade med dess glänsande salar och dunkla fängelsehvalf. Det inrymmer nu ytterst dyrbara samlingar, däribland en af de största och mest betydande historiska porträttsamlingar i Europa.

Sko är Sveriges mest betydande, i enskild ego befintliga slott och tillhör den grefliga Braheska slägten. I dess inre rymmas oersättliga skatter af gobeliner, målningar, venetianska speglar, gamla möbler, dyrbarheter af bernsten, carneol, elfenben m. m. samt, framför allt, en ovanligt rikhaltig och praktfull rustkammare och vapensamling.

Utflykter från utställningens område.

De utställningsbesökande ha tillfälle att *direkt* från utställningsfältet företaga utfärder i Stockholms skärgård. Kl. 1/2 1 hvarje middag afgå nämligen från kajen utanför Maskinhallen eleganta och snabbgående ångbåtar på kortare turer förbi Vaxholm, Oscar-Fredriksborg eller genom Skurusund till Baggensfjärden förbi Saltsjöbaden utan att angöra någon brygga och återvända till utställningen.

Under varma dagar torde dessa turer på omkring 2 timmars tid blifva särdeles omtyckta, på samma gång som det sceneri, som härvid upprullas, hör till det vackraste, som Stockholm har att erbjuda.

Sju dagars vistande i Stockholm.

(Förslag.)

1 Dagen.

Förmiddagen: Promenad i Stockholms nyare stadsdelar, Kungsträdgården, Karl XII:s torg med Karl XII:s staty, Berzelii park med den store kemisten Berzelii staty, Birger Jarlsgatan, Humlegården med statyer af Carl von Linné och syrets upptäckare Scheele, uppåt Östermalm, Stockholms elegantaste stadsdel.

Eftermiddagen: Utfärd till Utställningen utefter Strandvägen. Utställningen. »Gamla Stockholm», »Sagogrottan», Turist- och Sportutställningen. Hemfärd med ångslup.

2 Dagen.

Förmiddagen: Promenad i Stockholms äldsta stadsdel, »Staden inom broarne», Kungliga slottet, Riddarhuset, Riddarholmskyrkan. Uppstigning med Katarina-elevatorn, hvarifrån vyen öfver Stockholm tages i betraktande.

Eftermiddagen: Middag på Utställningen. »Skansen» och därvarande lappläger, folklif och zoologiska trädgård.

3 Dagen.

Förmiddagen: Besök på Allmänna telefonbolaget. Utfärd till Saltsjöbaden, där man badar och intager lunch.

Eftermiddagen: Kaffe på Operaterassen. Besök på en teater.

4 Dagen.

Förmiddagen: Nordiska muséet och Naturhistoriska muséet. En spårvägsfärd genom Stockholm på Ringlinien.

Eftermiddagen: En promenad på Djurgården. Därvarande förlustelseetablissement såsom Tivoli m. fl. besökas.

5 Dagen.

Hela dagen egnas åt en utfärd på sjön Mälaren till Gripsholm eller Skokloster. Utfärd kan äfven företagas på Saltsjön till Furusund eller Dalarö. På qvällen besök på en teater.

6 Dagen.

Förmiddagen: Det nya gasverket besökes. Utfärd till något utvärdshus: Lidingöbro, Fjäderholmen eller Nackanäs.

Eftermiddagen: Besök på Utställningen. Biologiska muséet. Martins utställning. Teaterutställningen. Den internationella konstutställningen.

7 Dagen.

Förmiddagen: National-museum och K. Biblioteket, Svenska panoptikon och Orientaliska Irrgångssalongen.

Eftermiddagen: Kafélif i Strömparterren, Berns salonger eller Blanch's café.

Allmänna Konst- och Industriutställningen i Stockholm 1897.

Utställningens förhistoria.

En hel mansålder har förflutit, sedan Sverige inbjöd sina grannar att i sin hufvudstad mötas på det fredliga arbetets område. Den första Skandinaviska utställningen egde nämligen rum i Stockholm år 1866. Det var Danmark förbehållet, att i Köpenhamn afhålla såväl den andra Skandinaviska utställningen år 1872 som den tredje år 1888, under det att nu Sverige efter trettioett års förlopp står färdigt med den fjerde Skandinaviska utställningen i ordningen.

Den Allmänna Konst- och Industriutställningen i Stockholm år 1897 är frukten af många och långa underhandlingar.

Redan år 1880 gjorde ett stort antal industriidkare framställning till regeringen om anordnande af en allmän skandinavisk utställning i Stockholm under de närmaste åren. Framställningen understöddes lifligt af hushållningssällskapen i tjugoett af rikets län, af Svenska slöjdföreningen och Stockholms fabriksförenings fullmäktige, af fabriks-, handtverks-, industri- och handelsföreningar i tjugunio af rikets städer samt af fullmäktige i Jernkontoret. År 1881 gjordes en liknande framställning.

Med anledning häraf framlade regeringen vid 1885 års riksdag proposition i ämnet, hvilken emellertid vid gemensam votering afslogs af riksdagen.

På initiativ af ett flertal bland Sveriges mest framstående fabriks- och yrkesidkare m. fl. återupptogs frågan år 1889 och hänsköts af regeringen till Kommersekollegiet. Kommersekollegiet infordrade utlåtanden från länsstyrelserna och hushållningssällskapen samt

ett stort antal af ofvannämnda föreningar i olika delar af landet, styrelser för större och mindre bruks- och fabriksbolag, mekaniska verkstäder m. fl. representanter för den större och mindre industrien och konstslöjden. Med stöd af dessa uttalanden, i hvilka förslaget allmänt förordades, afgaf kollegiet den 20 September 1890 sitt utlåtande, hvari anordnandet af en skandinavisk industri- och konstutställning på det varmaste tillstyrktes.

Regeringen dröjde med sitt beslut.

I förhoppning att erhålla ytterligare stöd för utställningsfrågans lyckliga lösning, utsände Stockholms fabriksförening våren 1893 ett cirkulär till föreningar och yrkesidkare i hela riket med förfrågan om deras ställning till utställningsfrågan.

Resultatet häraf blef, att 31 föreningar och omkring 2,700 yrkesidkare m. fl. den 16 December 1893 ingingo till Konungen med en petition, hvari yttrades, att utställningsfrågans snara lösning utgjorde föremål för en betydande del af de svenska industriidkarnes lifligaste önskningar. Därjämte anhölls, att regeringen ville vidtaga erforderliga åtgärder för att en industri- och konstutsällning, i hvilken äfven de närmaste grannländerna kunde beredas tillfälle att deltaga, måtte anordnas i Stockholm år 1897.

Frågan ansågs nu vara bragt till mognad. Regeringen biföll förslaget och tillsatte den 27 April 1894 en komité med uppdrag att utreda saken. Komitén, som till ordförande erhöll h. k. h. Kronprinsen, delades i tvänne afdelningar.

I afdelningen för konstutställningen utsågs till v. ordförande h. k. h. Prins Eugen och i afdelningen för industriutställningen öfverståthållaren frih. G. Tamm.

Medlemmar i komitén blefvo dessutom:

hrr O. Almgren, R. Almström, J. F. L. Backman, J. Bernström, R. Bergh, O. Björck, J. Bäckström, frih. G. Cederström, C. E. Ekgren, E. Fränckel, W. Gibson, H. Gustafsson,

P. Hasselberg, C. Herslow, S. Keyser, F. H. Kockum, A. Leffler, C. C:son Lindberg, F. C. Lindskog, E. J. Ljungberg, O. Ljungqvist, P. E. Lithander, T. Lundberg, H. Lundbohm, B. Martin, C. Möller, T. Odelberg, J. Philipson, J. T. Pihlgren, J. Rettig, grefve G. von Rosen, A. Swartling, K. Söderblom, frih. G. Tamm, W. Tham, G. Tornérhielm, K. Wallenberg, E. Wijk, E. A. Wijkander, L. Zorn, och R. Åkerman.

För att utföra de nödiga förarbetena tillsattes inom komitén ett arbetsutskott. Till ordförande inom detta utskott utsågs frih. G. Tamm och till ledamöter hrr O. Almgren, R. Almström, O. Björck, A. Leffler, F. C. Lindskog, C. Möller, T. Odelberg, J. T. Pihlgren och K. Wallenberg.

Till sekreterare inom komitén utsågs hr L. Looström och inom arbetsutskottet hr. C. Bendix.

Val af plats.

En liflig debatt uppstod nu såväl inom komitén som inom pressen. Hvart skulle utställningen förläggas? Olika åsigter gjorde sig gällande. Trenne olika förslag förelågo: Friesens park, Karlaplan och Lejonslätten.

Den 21 November 1894 framlade slutligen arbetsutskottet förslaget om Lejonslätten, hvilket inom utskottet lyckats vinna majoritet. Utskottets förslag, som i detalj utarbetats af arkitekten C. Möller, utgjorde ett samarbete af tvänne förslag, offentligen framstälda af Svenska Teknologföreningen och kommendör C. C. Engström.

H. k. h. Kronprinsen.

Ny utställningsstyrelse.

Den 7 Juni 1895 fattade regeringen definitivt be-

slut, att utställningen skulle ega rum och utsåg på samma gång en Centralkomité att handhafva högsta ledningen däraf, samt ett Förvaltningsutskott med uppgift att sköta och ordna de särskilda bestyren med utställningen.

H. k. h. Prins Eugen.

Till Ordförande i Centralkomitén utnämndes *h. k. h. Kronprinsen* samt till ordförande i komiténs afdelning för Konstutställningen *h. k. h. Prins Eugen.* Till ordförande i Förvaltningsutskottet utnämndes Öfverståthållaren, frih. *G. Tamm.*

Till medlemmar i afdelningen för *Konstutställningen* utsågos:

Hrr R. Bergh, O. Björck, F. Boberg, frih. G. Cederström, T. Lundberg, grefve G. von Rosen och L. Zorn.

Till medlemmar i afdelningen för *Industriutställningen* utsågos:

Hrr V. Adler, O. Almgren, R. Almström, J. F. L. Backman, J. Bernström, J. Bäckström, G. de Laval, C. E. Ekgren, E. Fränckel, W. Gibson, H. Gustafsson, A. H. Göransson, C. Herslow, S. Keyser, F. H. Kockum, A. Leffler, C. C:son Lindberg, F. C. Lindskog, P. E. Lithander, E. J. Ljungberg, K. O. Ljungqvist, Hj. Lundbohm, B. Martin, C. Möller, A. T. Odelberg, J. Philipson, J. T. Pihlgren, J. Rettig, grefve F. Strömfelt, A. Swartling, K. Söderblom, W. Tham, A. Thiel, G. D. R. Tornérhielm, K. Wallenberg, E. Wijk, E. A. Wijkander och R. Åkerman.

Öfverståthållaren frih. G. Tamm.

Till medlemmar i *Förvaltningsutskottet* utsågos följande ledamöter af Centralkomitén:

Hrr Almgren, Almström, Björck, Fränckel, Odelberg, Pihlgren, Thiel och Wallenberg.

Konstafdelningens sammansättning är sedan dess oförändrad.

I Industriafdelningen hafva hrr Backman och Ljungqvist afgått, hvaremot nyinträdt hrr G. W. Lyth, L. W:son Munthe, C. G. Norström och J. C. Osterman.

Ur Förvaltningsutskottet har herr Pihlgren utträdt, hvaremot tillkommit hrr Norström och Munthe.

Arkitekternas täflan.

Förvaltningsutskottet utfärdade omedelbart inbjudning till täflan mellan svenska arkitekter om utförande af den blifvande utställningens hufvudbyggnader. Till denna täflan, som skulle vara afslutad på den utomordentligt korta tiden af en månad, inbjödos på hr Möllers förslag särskildt följande sex arkitekter: hrr F. Boberg, Fr. Lilljekvist, Agi Lindegren, G. Lindgren, E. J. Thorburn och G. Wickman.

Till pris för de bästa förslagen anslogs 3,800 kronor, fördelade på de olika byggnaderna, hvarjämte de sex inbjudna arkitekterna tillförsäkrades ett arvode af 1,000 kr. hvar, med vilkor att de uppfyllt de i programmet för täflingen bestämda fordringarne. Förslagen skulle bedömmas af en nämnd, bestående af hrr A. T. Gellerstedt, I. G. Claeson, F. C. Lindskog, C. Möller samt O. A. Busch.

Resultatet af den utlysta täflingen blef, att priset för ritning till Maskinhallen tilldelades herr E. J. Thorburn, till Konsthallen herr F. Boberg, till Nordiska Museets tillbyggnad herr A. Lindegren och till Hufvudentrén herr F. Boberg. Priset för ritning till Industrihallen utdelades icke.

Det vunna resultatet följdes emellertid icke i dess helhet. Åt hrr F. Boberg och Fr. Lilljekvist uppdrogs

att gemensamt utarbeta ritningarne till Industrihallen; Konsthallen, Maskinhallen och Hufvudentrén öfverlemnades åt herr Boberg, Nordiska Museets tillbyggnad åt herr Lindegren, Fiskerihallen åt herr Thorburn och Arméns och Flottans byggnad åt arkitekten E. Josephson.

I början af Juli månad 1895 tog arbetet på utställningen sin början.

Utställningens funktionärer.

Sverige.

Generalkommissarie: öfverståthållaren, frih. Gustaf Tamm.
Kommissarie för Konstutställningen: artisten Oscar Björck.
» » Industriutställningen: grosshandlaren Arthur Thiel.
Sekreterare i Centralkomitén: d:r L. Looström.
» » Konstafdelningen: intendenten C. A. Ossbahr.
» » Förvaltningsutskottet: amanuensen Carl Bendix, därjämte utställningens byråchef.
Byggnadschef: arkitekten Carl Möller.
Pressombud: litteratören Thore Blanche.
Kamrer: kamrer G. F. Berg.
Kassör: f. d. direktör Frans Ståhl.
Registrator: amanuensen C. O. Aulin,
Anordnare af park- och trädgårdsanläggningar: trädgårdsdirektör J. Wallmark.
Ingeniörer: civilingeniören F. Almqvist och maskiningeniören George Lindberg.
Arkitekter: hrr G. F. Boberg, Fr. Lilljekvist, Agi Lindegren, E. Thorburn, G. Wickman, E. Josephson, Fredrik Dahlberg och grefve S. Cronstedt.
Konstruktör för industri- och maskinhallarne: civilingeniören Fritz Söderbergh.
Byggnadskontrollant: A. T. Blohm.
Chef för vaktmanskapet: major G. Ohlson.

Följande särskilda utskott hafva varit tillsatta för att anordna de skilda delarne af utställningen:

Undervisnings- och hygienutskottet (Ordf. Professoren C. Y. Sahlin.)

Husslöjdsutskottet (Ordf. Öfverdirektören A. T. Odelberg.)
Tekniska utskottet (Ordf. Generaldirektören L. Berg.)
Industriutskottet (Ordf. Fabriksidkaren R. Almström.)
Produkt- och Fiskeriutskottet (Ordf. Öfverdirektören A. T. Odelberg.)
Maskinutskottet (Ordf. Generalkonsuln E. Fränckel.)
Elektriska utskottet (Ordf Civilingeniören G. de Laval.)
Sport- och Turistutskottet (Ordf. Riksantikvarien H. Hildebrand.)
Finansutskottet (Ordf. Bankdirektören K. A. Wallenberg.)
Byggnadsutskottet (Ordf. Arkitekten F. Lindskog.)
Pressutskottet(Ordf. Kamrer C. E. Ekgren.)
Juryutskottet (Ordf. Generaldirektören R. Åkerman.)
Kommunikationsutskottet (Ordf. Trafikdirektören, grefve C. Taube.)
Trädgårdsutskottet (Ordf. Öfverdirektören A. T. Odelberg.)
Utskottet för anordningar rörande »Gamla Stockholm» (Ordf. Riksantikvarien H. Hildebrand.)
Inkvarteringsutskottet (Ordf. Bankdirektören J. H. Palme.) (Föreståndare för Inkvarteringsbyrån, Kapten A. W. A. Gyllencreutz.)
Ordnings- och Festutskottet (Ordf. Underståthållaren E. von der Lancken.)

I samtliga rikets län hafva af regeringen tillsatts särskilda kommitterade för att främja utställningen.

Norge.

Den norska utställningen har stått under ledning af en hufvudkomité, som haft säte i Christiania, en specialkomité för Norges deltagande i Fiskeriutställningen, förlagd till Bergen samt tvänne filialkomitéer: Nordenfjeldske komitén i Trondhjem samt komitén för Stavanger amt.

Medlemmar i dessa komitéer hafva varit:

Hufvudkomitén.

Ordförande: generalkonsul Chr. Christophersen, v. ordförande: bruksegaren A. L. Thune.

Öfriga ledamöter: hrr W. Krogh, Anth. B. Nilsen, Alfred Petersen, Chr. Schou, Otto Sinding, Chr. Sissener och E. Sunde.

Sekreterare: herr Hj. Manskow.

Arkitekt: herr H. Sinding-Larsen.

Specialkomitén i Bergen.

Ordförande: konsul S. Falch, v. ordf.: fil. d:r J. Brunchorst.

Öfriga ledamöter: hrr Kr. Hanssen, Henr. Knudsen och H. E. Schiött.

Sekreterare: herr I. Fleischer.

Nordenfjeldske komitén.

Ordförande: konsul Chr. Thams, v. ordf.: konsul Jacob Finne.

Öfriga ledamöter: hrr Claus Berg, Fritz Bruun, Rolf Johnsen och Hans F. Larsen.

Komitén för Stavanger amt.

Ordförande: grosshandlaren Chr. Bjelland.

Öfriga ledamöter: hrr J. Garborg och J. Grude.

Generalkommissarie: kammarherren Aug. C. Mohr.

Underkommissarie: grosshandlaren E. C. Gjestvang.

Kommissariatets sekreterare: herr A. Thune-Larsen.

Danmark.

Den danska utställningen har stått under ledning af en komité, som till ordförande haft departementschefen F. de Jonquières och som delats i en afdelning för konstutställningen och en för industriutställningen. Därjämte har den Danska Fiskeriföreningen tillsatt ett särskildt utskott för fiskeriutställningen och Allmänna danska Trädgårdsföreningen ett utskott för trädgårdsutställningen.

Komitén har bestått af följande medlemmar:

Konstafdelningen.

V. ordförande: professor Otto Bache.

Öfriga ledamöter: hrr V. Bissen och L. Fenger.

Industriutställningen.

V. ordförande: hofjuveleraren C Michelsen.

Öfriga ledamöter: hrr H. Bing, C. Lichtenberg, A. Meyer och Björn Stephensen.

Byråchef: kapten A. Levinsen.

Sekreterare: premierlöjtnant J. P. Christensen.

Arkitekt: herr K. Arne-Petersen.

Fiskeriutskottet.

Ledamöter: hrr länsgrefve F. C. Moltke-Bregentved, A. W. Bonnesen, O. Ekman, A. Feddersen och P. Villumsen.

Trädgårdsutskottet.

Ledamöter: hrr D. T. Poulsen, L. Frisenette och L. Hansen.
Föreståndare: herr E. Glaesel.
Sekreterare: herr L. Helweg.

Ryssland med Finland.

Generalkommissarie: etatsrådet Paul Miller.
Sekreterare: konsulatsekreteraren G. A. Asp.

Utställningens omfattning och kostnader.

Enligt det af arbetsutskottet till den k. komitén den 21 November 1894 afgifna kostnadsförslaget för utställningen beräknades dess utgifter komma att uppgå till 2,656,000 kronor.

Utställningen antog emellertid efter hand större proportioner än hvad som från början afsetts. Sålunda utvidgades konstutställningen, från att hafva varit planerad såsom skandinavisk, till internationel. Ryssland med Finland, som enligt den ursprungliga planen endast skulle hafva uppträdt på det konstindustriella området, berättigades äfven tillträde på det industriella området samt tillerkändes, på därom från rysk sida gjord framställning, full likställighet i afseende på de utstälda föremålens granskning och prisbedömning med de skandinaviska utställarne. Utställningen blef sålunda i sjelfva verket *skandinavisk-rysk,* istället för enbart omfattande de skandinaviska länderna.

Sjelfva utställningsområdet utvidgades högst väsentligt. Kaptensudden inköptes och införlifvades med utställningen, den vackra bergssluttningen nedanför »Skansen» ända fram till Framnäs indrogs jämte Framnäs i utställningsområdet, likaså den Byströms villa tillhörande kullen, hvarjämte utställningen på andra sidan om Allmänna gränd förvärfvade sig ett mindre område.

Utställningsterrängen har genom dessa nya landvinningar utvidgats från den i 1894 års förslag upptagna arealen 128,000 kv.-meter till 208,000 kv.-meter. Inräknas i utställningen den omkring 200,000 kv.-meter omfattande bergsplatå, på hvilken »Skansen» är belägen och som vissa dagar utan afgift står i förbindelse med utställningen, uppgår hela terrängen till öfver 400,000 kv.-meter.

Tager man i betraktande dessa betydande utvidgningar såväl i afseende på utställningens omfattning som dess areal, samt lägger härtill den af omständigheterna betingade knapphet, hvarmed 1894 års kostnadsförslag var beräknadt, så säger det sig sjelft, att den då uppgjorda utställningsbudgeten icke kunnat hålla streck.

Utställningens nuvarande budget är i runda tal beräknad på följande sätt:

Utgifter.

Byggnader	Kronor	1,260,000
Grundläggning, markens ordnande, kajer, vägar m. m.	»	645,000
Inköp af tomter och hyror	»	926,000
Förskotter mot garanti till »Gamla Stockholm», Sport- och Turistutställningen, Teaterpaviljongen och Sagogrottan	»	310,000
Förlust å virke	»	20,000
Oförutsedda utgifter	»	200,000
Driftkostnader	»	914,000
Summa	Kronor	4,275,000

Inkomster.

Anslag af Staten	Kronor	400,000
» » Stockholms stad	»	300,000
Inträdesbiljetter	»	1,000,000
Inkomst af Utställningslotteriet	»	1,250,000
Försäljning af mark	»	536,000
Återbetalda förskotter från »Gamla Stockholm», Sport- och Turistutställningen, Teater-paviljongen och Sagogrottan	»	310.000
Försålda byggnader	»	74,000
Hyror och Katalogförsäljning	»	125.000
Platshyror	»	250,000
Tombola	»	30,000
Summa	Kronor	4,275,000

Utställningens program.

Konstafdelningen.

Konstutställningen är öppen för svenska, norska och danska konstnärer, hvarjämte till densamma inbjudits ett begränsadt antal representative utom-skandinaviska konstnärer.

Utställningen, som omfattar sjelfständiga, efter år 1880 utförda konstverk af alla slag, fördelas i följande grupper:

Grupp 1.

Målningar och teckningar.

Grupp 2.

Skulpturer och medaljer.

Grupp 3.

Arkitektur-ritningar och -modeller samt fotografier af utförda byggnadsverk.

Grupp 4.

Etsningar, gravyrer och litografier.

Grupp 5.

Konstnärligt utförda, dekorativa eller praktiskt användbara föremål, äfvensom modeller till dylika, hvilka ej lämpligen låta hänföra sig till någon särskild af ofvanstående grupper.

För att pröfva de för utställningen afsedda svenska konstverken hafva valts tvenne juryer, hvardera bestående af sju medlemmar.

Juryen A. har utsetts af konstnärer, som äro medlemmar af *Svenska Konstnärernas förening* och har bestått af följande ledamöter: professor G. v. Rosen, prof. A. Malmström, landskapsmålarne O. Arborelius, G. Kallstenius och A. Bergström, prof. frih. G. Cederström och prof. J. Börjesson.

Juryen B. har utsetts af konstnärer, som äro medlemmar af *Konstnärsförbundet* och har bestått af följande ledamöter: målarne Nils Kreuger, R. Bergh, B. Liljefors, K. Nordström, E. Janson och L. Zorn samt skulptören Chr. Eriksson.

För pröfning af arkitektur-ritningar och -modeller har af de deltagande arkitekterna utsetts en särskild jury — juryen C. —, som bestått af följande ledamöter: prof. I. G. Claeson, intendenten A. T. Gellerstedt samt arkitekterna H. Hedlund (Göteborg), G. Wickman, F. Boberg, S. Sörensen (Malmö) och Agi Lindegren.

Industriutställningen.

Industriutställningen är öppen för svenska, norska, danska samt finsk-ryska utställare och omfattar följande sektioner:

Första sektionen.

Uppfostran. — Undervisning. — Vetenskapliga hjelpmedel. — Reproduktion af skrift, teckningar m. m. — Helsovård.

Grupp 1. Uppfostran. — Undervisning.
» 2. Vetenskapliga hjelpmedel. — Kartografi. — Reproduktioner af skrift, teckningar m. m.
» 3. Helsovård.

Andra sektionen.

Husslöjdsarbeten.

Tredje sektionen.

Ingeniör- och byggnadsväsen.

Grupp 4. Väg- och vattenbyggnadskonst. — Husbyggnadskonst.

Fjerde sektionen.

Industri och handtverk.

Grupp 5. Möbler och husgeråd m. m.
» 6. Garn, väfnader, klädesplagg och tillbehör.
» 7. Mineralindustri.
» 8. Metallmanufaktur.
» 9. Kemisk industri, pappers- och lädertillverkning.
» 10. Närings- och njutningsmedel.
» 11. Öfriga alster af jordbruk samt af skogsskötsel.

Femte sektionen.

Maskiner. — Redskap. — Transportmedel.

Grupp 12. Motorer och ångpannor.
» 13. Maskiner och redskap för grufdrift och bergshandtering m. m.
» 14. Maskiner och redskap för jordbruk, mejerihandtering, skogshushållning m. m.
» 15. Maskiner och redskap för mekaniska verkstäder, skeppsbyggerier m. m.
» 16. Maskiner och redskap för kemisk fabrikation och papperstillverkning m. m.
» 17. Brandväsen.
» 18. Transportmedel till lands.

Sjette sektionen.

Skeppsbyggeri. — Sjöfart. — Fiske. — Fiskodling.

Grupp 19. Skeppsbyggeri och sjöfart.
» 20. Alster af samt redskap för fiske och fiskodling.

Sjunde sektionen.

Elektricitet.

Grupp 21. Generering och transformering af elektrisk ström.
» 22. Elektriska strömmens fördelning och användning.

Åttonde sektionen.

Krigsväsen.

Grupp 23. Armén.
» 24. Flottan.

Nionde sektionen.

Sport- och turistväsen.

Allmänna bestämmelser.

Permanenta och tillfälliga utställningar.

Allmänna Konst- och Industriutställningen i Stockholm öppnas den 15 Maj och stänges den 1 Oktober 1897.

Tillfälliga utställningar förekomma endast vid *Trädgårdsutställningen*, som dels är permanent, dels äfven omfattar

en *vårutställning*, som öppnas den 15 Maj och stänges den 18 Maj,
en *sommarutställning*, som öppnas den 30 Juli och stänges den 2 Augusti,
samt en *höstutställning*, som öppnas den 23 September och stänges den 1 Oktober.

Uteslutna från utställningen äro lätt antändliga eller i öfrigt farliga ämnen. Sprängämnen, fyrverkeripjeser, knallhattar och tändstickor utställas i ofarliga efterbildningar. Prof å dessa tillhandahållas likväl vederbörande jury.

Alkohol, sprit, oljor, syror och i allmänhet sådana ämnen, som kunna skadligt inverka på andra utstälda föremål eller störa den besöknade allmänheten, få endast utställas i slutna kärl af ej alltför stora dimensioner.

Spedition.

Som Utställningens speditör tjenstgör *Stockholms Expressbyrå*. Expressbyrån ombesörjer all transport af gods från Norra stationen eller från Skeppsbron till Utställningens område. Utställningskomitén åtager sig alla kostnader för transport af kolli, ej öfverstigande 1,500 kg. vikt, dock utan att ikläda sig något ansvar för möjligen uppkommande skador. För kolli utöfver denna vikt, äfvensom för jernvägsvagnar och dylikt, hvars forslande till och från utställningsplatsen nödvändiggör särskilda anordningar, har särskildt aftal träffats.

En inom Kommissariatet anordnad *Speditionsafdelning* åtager sig, efter därom gjord anmälan, alla utställaren eljes åliggande arbeten.

Speditionsafdelningen åtager sig sålunda

att mottaga godset,
att uppacka föremålen,
att uppsätta montrer,
att ordna föremålen,
att vårda föremålen under utställningstiden,
att ombesörja renhållningen,
att inpacka och afsända föremålen efter utställningens slut.

Betalningen erlägges å Kommissariatet enligt följande beräkning:

1) Inregistreringsarvode för hvarje kolli 10 öre, dock ej understigande 1 Kr. för hvarje utställare;
2) för mottagning, packning, uppställning, vård och renhållning pr kvadratmeter plats, 3 Kr.;
3) för inpackning och afsändning 2 Kr. pr kvadratmeter plats;
   Härtill komma möjliga kontanta utlägg för packmaterial, såsom papper, hö o. d. samt transport till uppgifven plats inom Stockholm eller till jernvägsstation;
4) för endast vård och renhållning under utställningstiden pr kvadratmeter plats 2 Kr.

Betalning enligt mom. 1, 2 och 4 erlägges vid utställningens början, enligt mom. 3 uttages den pr efterkraf.

Platshyra och drifkraft.

Platshyra beräknas enligt följande taxa:

I **Industrihallen** och **Nordiska museet** med tillbyggnad:

för □-meter golfyta, fri från alla sidor	Kr. 15.—
» » » ej » » » »	» 10.—
» » » invid vägg samt därjemte 1 meter hög väggyta, räknadt från golfvet	» 10.—
» löpande meter väggyta med eller utan golfyta af högst 1 meters djup	» 15.—

I **Maskinhallen:**

för □-meter golfyta, fri från alla sidor	Kr. 12.—
» » » ej » » » »	» 8.—
» löpande meter väggyta med eller utan golfyta af högst 1 meters djup	» 10.—

I **Fiskerihallen:**

för □-meter golfyta	Kr. 10.—
» löpande meter väggyta med eller utan golfyta af högst 1 meters djup	» 10.—

För enskilda paviljonger och utställningar utom hus är platshyran 10 kr. □-metern. Rätt till försäljning af torra varor är dessutom belagd med en afgift af 20 kr. pr □-meter. För erhållande af rättighet till förevisningar m. m. erlägges 25 % af bruttoinkomsten. Utskänkningsrättigheters erhållande har varit beroende på särskilda aftal.

Frihet från erläggande af platshyra har medgifvits:

1:o. Utställare af föremål tillhörande:

a) Konstafdelningen.

b) Första sektionens första grupp i programmet (Uppfostran — Undervisning).

c) Andra sektionen (Husslöjdsarbeten).

d) Tredje sektionens fjerde grupp i programmet (Väg- och vattenbyggnadskonst — Husbyggnadskonst). Modeller, planer och ritningar samt statistiska uppgifter af allmänt intresse, därest med dem ej afses försäljning.

e) Sjätte sektionens nittonde grupp i programmet (Skeppsbyggeri och sjöfart), därest försäljning ej afses.

f) Åttonde sektionen (Armén och flottan).

2:o. Norska, danska och rysk-finska utställare.

Utställningen tillhandahåller drifkraft medelst axelledningar, samt ånga, elektrisk ström, gas och vatten för drifkraft och andra behof enligt närmare, särskildt angifna bestämmelser.

Maskiner få hållas i gång endast på af Generalkommissarien bestämda tider.

Försäljning.

Rätt till detaljförsäljning af utstälda föremål, äfvensom af sådana, som delvis eller i sin helhet tillverkas inom utställningsområdet, kan förvärfvas efter öfverenskommelse med vederbörande kommissarie.

Inom *konstafdelningen* sker försäljningen uteslutande genom dess kommissariat; provisionen härför utgår med 10 proc.

För såldt föremål inom industriutställningen erlägges en provision af 5 proc. Efter gjord anmälan om försäljningen tillhandahåller vederbörande kommissarie etiketter att å föremålen anbringas, utvisande att de äro sålda.

Jury.

För utställningsföremålens bedömande utses prisdomare bland svenska, norska, danska och ryska eller finska män eller kvinnor. Proportionen af antalet prisdomare är som regel fastställd till: för Sverige 6, för Norge och Danmark hvardera 2 och för Ryssland med Finland 1.

Prisdomarne äro fördelade i jurygrupper. Jurygruppernas förslag till belöningar hänvisas till en Centraljury, bestående af Förvaltnings- och Juryutskotten,

de norska, danska samt ryska kommissarierna samt af ordförandena eller v. ordförandena i de olika jurygrupperna.

Under juryns dom falla alla utstälda föremål med undantag af:

1) Föremål, tillhörande konstafdelningen.

2) Litteratur och elevarbeten.

3) Föremål, som icke äro af svensk, norsk, dansk eller rysk och finsk tillverkning.

4) Föremål, som af respektive utställare anmälts stälda utom täflan.

5) Föremål, tillhörande åttonde sektionen (Krigsväsen), såvida de icke blifvit anmälda inom andra sektioner.

Kollektivutställningar bedömas såsom sådana endast i det fall, att deltagarne i anmälningssedelns anmärkningskolumn förklarat sina däri utstälda tillverkningar undantagna från särskildt bedömmande. Detta gäller dock icke kollektivutställningar, tillhörande andra sektionen (Husslöjdsarbeten), ej heller af hushållningssällskapen anordnade kollektivutställningar af säd och frö, i fråga om hvilka utställningar såväl kollektivutställningen såsom sådan, som de af de enskilda deltagarne utstälda föremålen kunna blifva prisbedömda.

Med kollektiva utställningar menas:

a) Gemensam utställning från flera tillverkare af: antingen föremål, tillhörande samma klass i programmet eller produkter af samma affärsgren, hvilka blifvit i programmet hänförda under särskilda klasser.

b) Ur vetenskaplig, teknisk, pedagogisk eller konstindustriel synpunkt tillhopaförd samling af föremål, hvilka tjena ett visst för dem alla gemensamt syfte, samt utställningar tillhörande andra sektionen (Husslöjdsarbeten).

Af handelsagenter eller återförsäljare anordnade kollektivutställningar få under inga omständigheter bedömmas såsom sådana.

För Sverige utses prisdomare af Civilministern efter förslag, afgifvet af Förvaltningsutskottet, som härför infordrat uppgifter från lokalkomitéerna, juryutskottet och de öfriga specialutskotten.

För Norge, Danmark och Ryssland utses prisdomare genom dessa länders utställningskomitéers försorg.

Prisdomare, som tillika är utställare, eger ej rätt att deltaga i bedömmandet af egen utställning, men är berättigad att vid mottagandet af val till prisdomare ställa denna sin utställning utom täflan.

Prisdomarne sammanträda den 1 Juni 1897. Arbetet med prisbedömmandet skall vara af samliga jurygrupper afslutadt så tidigt, att alla förslag till belöningar kunna före den 1 Juli aflemnas till Centraljuryn, hvilken definitivt beslutar rörande de belöningar, som skola utdelas.

Hvarje jurygrupps förslag skall vara åtföljdt af uppgift såväl å antalet röster för och emot som å motiven för de föreslagna belöningarne.

Juryns öfverläggningar äro hemliga. Endast slutresultatet offentliggöres.

Belöningar.

De vid utställningen förekommande belöningarna äro:

1) Diplom för guldmedalj.
2) Diplom för silfvermedalj.
3) Diplom för bronsmedalj.
4) Hedersomnämnande;

hvarjemte

5) Medarbetarediplom kan tillerkännas af utställare anmäld person, hvilken inlagt synnerlig förtjenst om prisbelönadt utställningsföremåls tillverkning.

Utställare, som belönats med medaljdiplom, erhåller tillika ett exemplar i brons af den minnesmedalj, som kommer att präglas öfver utställningen. Hvarje medaljdiplom är försedt med en afbildning i guld, silfver eller brons af denna medalj.

Vid Trädgårdsutställningen utdelas därjämte värdeföremål eller penningepris. Bidrag till dylika hafva skänkts af hushållningssällskap, trädgårdssällskap och enskilda, för trädgårdsodlingen intresserade personer.

Billiga jernvägsresor.

Med anledning af utställningen har Styrelsen för Statens jernvägar gått i författning om en betydande nedsättning i gällande biljettpriser för resor till och ifrån Utställningen.

Under tiden Juni—September månader medgifves nämligen rättighet att från samtliga stationer i riket köpa biljett till snälltåg *tur- och retur Stockholm till samma pris som enkel biljett.* Dessa biljetter gälla under en tid af 14 dagar, afstämplingsdagen inberäknad.

Vid resa från station norr om Ragunda och vester om Täng är priset för tur- och retur Stockholm halfannan gång enkelt biljettpris enligt den för de norrländska linierna gällande undantagstariffen.

Denna nedsättning i biljettpriset gäller emellertid icke för resor i allmänhet utan med vilkor, att resan till Stockholm eger rum å nedanstående dagar och tåg:

Från Norrland.

Från stationer å linien:

Gellivara—Luleå, *söndagar* med tågen n:o 295, 298 och 293 till Vännäs, därifrån måndagar med tåg

n:o 273 till Bräcke och därifrån tisdagar med tåg n:o 81.

Boden—Tvärålund, *söndagar* med tåg n:o 293 till Vännäs, därifrån måndagar med tåg n:o 273 och 271 till Ånge och därifrån tisdagar med tåg n:o 81.

Umeå—Brännland, *tisdagar* med tåg n:o 288, 273 och 271 till Ånge och därifrån onsdagar med tåg n:o 81.

Vännäs, Sollefteå—Nyhem, *tisdagar* med tåg n:o 273 och 271 till Ånge och därifrån onsdagar med tåg n:o 81.

Örnsköldsvik—Moelfven, *tisdagar* med tåg n:o 282, 273 och 271 till Ånge och därifrån onsdagar med tåg n:o 81.

Storlinien—Undersåker, *tisdagar* med tåg n:o 81.

Under tiden 1—15 Juni och 1—30 September *måndagar* med tåg n:o 271 till Ånge och därifrån tisdagar med tåg n:o 81.

Hjerpen—Stafre, *fredagar* med tåg n:o 277 och 263 till Bollnäs samt vidare med extratåg natten mellan fredag och lördag, med ankomst till Stockholm med tåget N:o 233 kl. 9.28 f. m.

Bräcke—Arbrå, *fredagar* med tåg n:o 263 till Bollnäs och därifrån med nämnda extratåg.

Sundsvall—Erikslund, *fredagar* med tåg n:o 278 och 263 till Bollnäs och vidare med nämnda extratåg.

Hudiksvall—Hybo, *fredagar* med tåg n:o 268 och 263 till Bollnäs och vidare med nämnda extratåg.

Bollnäs—Broddbo, *torsdagar* med tåg n:o 231.

Söderhamn—Landa, *torsdagar* med tåg n:o 256 och 231.

Från Mellersta och Södra Sverige.

Från stationer å linien:

Sala—Vänge, *torsdagar* med tåg n:o 235.

Upsala—Järfva, *fredagar* med tåg n:o 233.

Malmö—Grimstorp, *lördagar* med tåg n:o 124 till Linköping och därifrån med extratåg natten mellan lördag och söndag med framkomst till Stockholm kl. 6.o f. m.

Jönköping—Forserum, *torsdagar* med tåg n:o 181, 22 och 12.

Nässjö—Strålsnäs, *torsdagar* med tåg n:o 22 och 12.

Fogelsta—Skeninge, *fredagar* med tåg n:o 147, 330 och 102.

Mjölby—Fiskeby, *fredagar* med tåg n:o 330 och 102.

Norrköping—Björnlunda, *fredagar* med tåg n:o 104.

Gnesta—Jerna, *fredagar* med tåg n:o 106.

Södertelge—Stockholm, *fredagar* med tåg n:o 108.

Göteborg—Odensberg, *tisdagar* med tåg n:o 12.

Falköping—Vretstorp, *onsdagar* med tåg n:o 12.

Hallsberg—Baggetorp, *fredagar* med tågen n:o 116 och 102.

Örebro—Kumla, *fredagar* med tågen n:o 141, 116 och 102.

Motala—Åsbro, *fredagar* med tågen n:o 150, 116 och 102.

Karlsborg—Igelstorp, *onsdagar* med tågen n:o 165 och 12.

Bankeryd—Falköpings stad, *onsdagar* med tåget n:o 54 och 12.

Charlottenberg—Porla, *måndagar* med tågen n:o 73 och 12.

Helsingborg—Almedal, natten mellan *måndag* och *tisdag* med tåg n:o 48 till Göteborg och därifrån *tisdagar* med n:o 12.

Höganäs—Åstorp, *måndagar* med tågen n:o 888 och 887 till Kattarp, därifrån *tisdagar* med tåg n:o 48 till Göteborg och vidare med n:o 12.

Landskrona—Spannarp, *måndagar* med tågen n:o 968 och 958 till Engelholm, därifrån *tisdagar* med tåg n:o 48 till Göteborg och vidare med n:o 12.

Böketofta—Lomma, *lördagar* med tåg n:o 61 till Malmö, därifrån med n:o 124 till Linköping och därifrån med extratåg natten mellan lördag och söndag.

Vid återresa gälla ifrågavarande tur- och returbiljetter ej till snälltåg undantagandes för resande från stationer söder om Alfvesta, hvilka få åtfölja snälltågen n:is 5 och 7, för resande från stationer å linierna Helsingborg—Göteborg och Landskrona—Engelholm, hvilka få åtfölja, II klassens resande snälltågen n:is 3, 47 och 49 samt III klassens resande snälltåg n:o 47, äfvensom för resande från stationer, å linierna norr om Bollnäs, hvilka få åtfölja snälltåg n:o 82.

Sällskapsresor.

Från Norrland.

Sällskap af minst 30 personer, som gemensamt färdas i 3:e klassens vagn både till och från Stockholm, ega att i den utsträckning tillgången på materiel det medgifver få åt sig upplåtna en eller flere 3:e klassens vagnar mot lösen af truppbiljett för minst 30 personer pr vagn vid resa från stationer norr om Jörn à 1 öre pr km. af sammanlagda bansträckan till och från Stockholm.

Från öfriga Sverige.

Samma förmån kan beviljas från öfriga stationer i riket mot en afgift af 1,5 öre pr km.

Behörigt aftal om dag och tåg, med hvilket transporten kan försiggå, måste dock först ega rum med vederbörande trafikdirektör.

Kongresser och Fester.

Den 17 September firas med stora festligheter H. M. konung Oscars 25-åriga regeringsjubileum.

Bland den mängd af kongresser, möten, sporttäflingar samt öfriga festligheter, som komma att afhållas under utställningen, må nämnas följande:

Maj.

Maj 30. Vårlöpningarne på Ladugårdsgärdet.

Juni.

Juni 6. Den andra Nordiska Musikfesten.
» 14—16. Allmän svensk Fiskerikongress.
» 15—19. Nordiskt Teknikermöte.
» 16—21. Nordiskt Skådespelaremöte.
» 25—28. Den internationella Presskongressen.

Juli.

Juli 1—3. Det fjerde Nordiska Sjöfartsmötet.
» 1—6. Svenska Jägarförbundets kongress.
» 2—5. Kennelklubbens hundutställning.
» 5—8. Skandinaviskt Handtverks- och Industriidkaremöte.
» 7—14. Jubileumsregattan.
» 19—21. Femte Allmänna Skandinaviska Arbetarekongressen.

Juli 20—23. Nordisk Landtbruksvetenskaplig kongress.
» 25—1 Augusti. Riksskyttetäflan.

Augusti.

Augusti 1. Trädgårdsodlareförbundets möte.
» 2—5. Svenska skogvaktareförbundets möte.
» 5—8. Det åttonde Allmänna Svenska Läkaremötet.
Augusti 9—11. Sveriges Urmakareförenings möte.
» 18—20. Internationel Stenografkongress.
» 23—25. Internationel Teknisk Pröfningskongress.
» 31—1 September. Religionsvetenskaplig kongress.

September.

Sept. 9—12. Nordiskt Farmaceutmöte.
» 17. Det Kungliga Jubileet.
» 18. Den Första Svenska Sångarefesten.
» 26. Höstlöpningarne på Ladugårdsgärdet.

Utställningen

är tillgänglig för allmänheten från kl. 8 f. m. till 11 e. m. Utställningshallarne stängas vid mörkrets inbrott, med undantag af Maskinhallen, som är upplyst och tillgänglig till kl. 11 på kvällen.

Inträdespriser.

Utställningen.

Hvarje besökande måste vara försedd med inträdesbiljett. Af inträdesbiljetter finnas flera olika slag.

Dagbiljetter säljas till ett pris af 1 krona. De berättiga till inträde på Utställningen och i samtliga utställningshallar från kl. 10 f. m. till 11 e. m. De säljas vid alla ingångar till utställningen samt i försäljningsställen i staden.

Mellan kl. 8—10 f. m. gäller dubbel afgift.

För barn under 12 år är priset för dagbiljett 50 öre.

Återförsäljare erhåller vid köp af minst 100 biljetter 5 % rabatt.

Abonnementskort, gällande för hela utställningstiden, med undantag af invigningsdagen och prisutdelningsdagen, säljas i Administrationsbyggnaden till ett pris af 20 kronor. Dessa kort berättiga till inträde på Utställningen från kl. 8 f. m. till 11 e. m. alla

dagar med undantag af invigningsdagen före kl. 5 e. m. och prisutdelningsdagen.

För barn under 12 år är priset för abonnementskort 10 kronor.

Specialkort. Utställare erhåller frikort till Utställningen för sig sjelf samt behöfligt biträde. Använder utställare flera personer såsom biträden vid sin utställning, eger han att för dessa lösa *specialkort,* gällande för hela utställningstiden, till ett pris af 10 kronor pr styck.

Innehafvare af restaurant, förfriskningsställe, kafé, förlustelselokal o. d. på utställningsområdet eger lösa kort för sig och sina biträden till ett pris af 10 kronor pr styck.

Kongresskort. På framställning till Förvaltningsutskottet från vederbörande Kongressbestyrelse kunna för samtliga deltagare i kongresser och möten utfärdas kongresskort till ett pris af 3 kronor, gällande för den tid, kongressen varar, dock högst i sex på hvarandra följande dagar.

Arbetarekort. På framställning af en eller flera arbetsgifvare, hvilka förena sig om köp af minst 100 biljetter, utfärdas dagkort à 25 öre, gällande för arbetare, hvilka i grupper om minst 10, hvaraf en förman, önska besöka Utställningen. Dessa billighetskort gälla sådana *hvardagar,* då afgiften till utställningen är 1 krona. Detsamma gäller manskap af armén och flottan i uniform med befäl, samt skolbarn under ledning af lärare eller lärarinna.

På ansökan af arbetsgifvare eller person, som styrker sig vara arbetare, utlemnas äfven *seriekort,* gällande för hela utställningstiden, till ett pris af 10 kronor. Arbetare, som erhåller sådant kort, eger rättighet att utlösa seriekort äfven för familjemedlem.

Särskilda utställningar.

Följande inom utställningsområdet befintliga särskilda utställningar och anordningar äro berättigade att taga särskild inträdesafgift:

»*Gamla Stockholm*». Entrépris pr gång 25 öre. Seriebiljett, gällande för hela utställningstiden, 5 kronor.

Turist- och Sportutställningen. Entrépris pr gång 25 öre.

Teaterutställningen. Entrépris pr gång 50 öre.
Sagogrottan.
Biologiska Museet.
Bibliskt Galleri.
Martins utställning.
Byströms villa.
Camera.
Hissarne i Industrihallen.
Hissen i Skånska Storindustriens paviljong.
Bergbanan till Skansen.

Extra.

Under loppet af Utställningen komma en del billighetsdagar att anordnas, hvarunder dels inträdespriset till utställningen nedsättes till 50 öre, dels inträdesbiljett äfven berättigar till afgiftsfri entré till »Gamla Stockholm», Turist- och Sportutställningen och till Skansen. Underrättelser om dessa dagar meddelas genom annonser i de dagliga tidningarne.

Invigningsdagen den 15 Maj är inträdesafgiften till kl. 5 e. m. 10 kronor och efter kl. 5 2 kronor.

Fotografering inom utställningen.

Utan utställares samtycke få inga kopior, mått, skizzer eller fotografier tagas af de utstälda föremålen.

Införandet af fotografiapparat inom Utställningens område är endast medgifvet för kameror *tagande 8 × 8 c. m. plåtstorlek.* Den, som önskar erhålla ett sådant medgifvande, skall vid ingångarne *D* och *M* lösa pass, gällande för en dag, till ett pris af 5 kronor. Enligt detta pass förbinder sig innehafvaren att icke sjelf eller genom andra till försäljning, gratisutdelning i reklamsyfte eller för annat dylikt syfte reproducera inom Utställningen tagna fotografier eller plåtar, äfvensom att icke utan egarnes tillstånd fotografera montrer.

All öfrig fotografering inom Utställningen är uteslutande öfverlemnad till firman *Axel Lindahls fotografiaffär,* innehafvare bokförläggarne Wahlström och Widstrand samt fotografen O. Halldin. Firman skall dock tillåta yrkes- eller amatörfotograf att på beställning af enskild utställare med hur stor kamera som helst fotografera dennes utställning.

Den, som önskar erhålla dylik tillåtelse, skall för firman förete skriftlig beställning å fotograferingen från utställaren eller hans ombud.

Fotografen skall vidare af firman lösa pass, däri angifves:

den fotografifirmas eller persons namn, som skall verkställa fotograferingen,

för hvilkens räkning fotograferingen är beställd,

hvilka apparater, som skola införas och

dagen då fotograferingen skall verställas.

Passet skall, för att gälla, vara försedt med godkännande af utställningens kommissarie.

Passet berättigar till entré endast genom hufvudentréerna vid Djurgårdsbron och vid Maskinhallen, och till medförande allenast af den eller de apparater, som i passet angifvits. Det gäller endast för den person, den dag och den beställning, för hvilken det är utgifvet. Passets ena del aflämnas vid entrén; den andra delen måste vid anfordran inom Utställningen

uppvisas. Pass berättigar ej till fri entré till utställningen.

Lösen för pass rättar sig efter apparaternas storlek och beskaffenhet och är

5 kr. för handkamera af hvilken storlek som helst;

10 kr. för stativkamera tagande intill 13 × 18 c. m. plåtstorlek;

15 kr. för stativkamera tagande intill 18 × 24 c. m. plåtstorlek;

20 kr. för stativkamera tagande större format.

Rätten till på dessa vilkor medgifven fotografering är inom hallarne inskränkt till tiden mellan kl. 8—10 f. m. och i det fria från kl. 8 f. m.—1 e. m.

Utställningslotteriet.

På initiativ af bankiren Carl Cervin, bankdirektörerna Edv. Heckscher och Louis Frænkel samt grosshandlarne John Lovén, Pehr Wikström och Rob. Francke inlemnades hösten 1896 ansökan till regeringen om koncession å ett penninglotteri till förmån för 1897 års Allmänna Konst- och Industriutställning.

Den 18 Sept. beviljade regeringen koncessionen och bestämde, att lotteriet skulle fördelas på 3 dragningar, hvar och en omfattande 100,000 st. lotter à 10 kronor. Summan af samtliga lotter uppgår sålunda till 3 millioner kronor.

Enligt bestämmelserna för lotteriet utgör hvarje dragning ett för sig afslutadt helt, hvarför lottsedel endast gäller för den dragning, hvartill den är utfärdad. Den första dragningen egde rum den 1 och 2 Februari 1897.

De bägge andra taga sin början:

2:dra serien den 1 Juni 1897.

3:dje » » 1 Sept. »

Vid hvar och en af dem utfalla följande vinster:

1	vinst	à 100,000	Kr.	100,000
1	»	à 50,000	»	50,000
1	»	à 20,000	»	20,000
3	vinster	à 10,000	»	30,000
4	»	à 5,000	»	20,000
100	»	à 1,000	»	100,000
500	»	à 100	»	50,000
5,000	»	à 20	»	100,000
5,610	vinster.		Kr.	470,000

I alla tre dragningarne utfalla sålunda tillsammans 16,830 vinster, utgörande 1,410,000 kronor.

Vinsterna utbetalas genom Stockholms Enskilda Bank från och med den 15 i den månad, hvarunder dragning egt rum.

Af den å lotteriet uppkomna vinsten har utställningen erhållit en garanterad behållning af 1,150,000 kronor. Därest Utställningen skulle gå med förlust tillfaller jemväl återstoden af lotteriets behållning densamma. I annat fall går behållningen till Nordiska Museets Byggnadsfond.

Förutom ofvannämnda 6 herrar hafva 19 öfriga, de flesta tillhörande Stockholms börs, utan någon ersättning iklädt sig ansvarighet för lotteriet.

Lotteriet har förhyrt lokal i Akademiens för de fria Konsternas hus, Fredsgatan 32. Lottförsäljningen tog därstädes sin början den 2 November och omfattades genast med så stort intresse, att redan första dagen såldes lotter till ett belopp af 250,000 kr.

Till andra och tredje dragningen säljas fortfarande lotter à 10 kr. pr styck å lotteriets kontor, Fredsgatan 32 och inom Utställningens område i Allmänna Tidningskontorets kiosk, i Industrihallen och »Gamla Stockholm».

Tombola.

För att främja afsättningen af vid utställningen exponerade föremål är inom Utställningen anordnad en tombola.

Tombolahjulen äro till antalet fyra, hvilka hvarje söckendag fyllas med hvartdera 3,000 lotter. Af dessa lotter äro 218 vinster till ett sammanlagdt värde af 2,250 kronor, nämligen 3 vinster à 100 kr., 10 vinster à 50 kr., 15 vinster à 20 kr., 40 vinster à 10 kr. samt 150 vinster à 5 kronor.

Har den spelande dragit en vinstlott, eger han att omedelbart erhålla en anvisning å det vunna beloppet. Dessa anvisningar gälla till hela sitt belopp som betalningsmedel vid inköp af utstälda och till salu varande föremål, hvilka antingen tillställas den vinnande efter utställningens slut, därest ej fabrikanten efter öfverenskommelse levererar ett fullt likadant föremål direkt från fabriken, eller ock får genast medtagas, om utställaren har lager till detaljförsäljning.

Dessa anvisningar inlösas därefter å Utställningens byrå till sitt angifna värde med afdrag af försäljningsprovisionen.

Pris pr lott i tombolan är 1 krona.

Tombolan är stängd söndagar och helgdagar.

Tombolahjulen äro placerade på följande ställen inom Utställningen:

i Industrihallen,
i Maskinhallen,
i »Gamla Stockholm»,
samt intill Hufvudrestauranten.

Bad.

Stockholms Badhusaktiebolag har i lägenheten Sevilla, belägen vid uppfartsvägarne till »Skansen», anordnat en fullständig *badanstalt*.

Badanstalten omfattar, förutom rymliga väntlokaler, 24 afklädningshytter; en glastäckt, luftig simhall med en cementmurad bassin af betydande dimensioner samt med ständigt rinnande vatten; ett antal duschhytter för ljumma och kalla duscher och en mindre ångbadstu (»finsk badstu») med tvagningsrum, badkar och färskt björkris.

Vattnet tages från Stockholms vattenledning. För uppvärmning finnes en särskild ångpanna.

Förutom sjelfva badinrättningen äro utstälda en samling balneotekniska föremål från badhusbolagets verksamhet.

Badpriserna äro:

Simbad med dusch	50 öre.
Badstubad	1 krona.
Varma karbad	1 krona.

Abonnementskort à 12 bad säljas med 20 % rabatt.

Å särskilda tider är badanstalten till mycket nedsatta priser tillgänglig för den vid utställningen anstälda personalen.

I samband med badanstalten är anordnad en god frisér- och raksalong.

Toaletter.

På följande platser inom utställningsområdet äro till allmänt begagnande anordnade elegant och komfortabelt inredda toaletter med tillhörande bekvämlighetsinrättningar:

i Hufvudrestauranten;
vid Pressens Paviljong;
vid stranden bortom Norska Fiskerihallen;
bakom Djurgårdsteatern, vid uppfartsvägarne till »Skansen»;
vid Post- och Telegrafpaviljongen;
bredvid Arméns och Flottans byggnad, invid den stora viadukten;
i Maskinhallen.

Inom damafdelningarne finnas särskilda rymliga toalettrum med tvättställ, tillfälle till borstning af kläder och skodon samt hårfrisering, hvarjämte nål och tråd tillhandahålles.

Till Utställningen!

Få utställningar, om ens någon, hafva haft till sitt förfogande ett så utsökt läge som Stockholmsutställningen. Det är platsen, som utgör en af dess förnämsta behag och som icke minst kommer att göra den bemärkansvärd i utställningarnes historia.

Belägen på den smala landtunga, som den sköna vildparken, *Djurgården,* sträcker fram mot staden, begränsad åt öster af *Djurgårdsbrunnsvikens* smala vatten, åt vester af Stockholms berömda hamnbassin och åt söder af den höga, skogbevuxna bergsplatå, på hvilken »*Skansen*» uppfört sina originella anläggningar, erbjuder den en anblick, som måste verka betagande på den besökande.

Därtill kommer Utställningens förträffliga läge i förhållande till staden. Den ligger nämligen icke längre bort än omkring en kvarts timmes promenad till fots från stadens medelpunkt, Gustaf Adolfs torg. Vägen

till Utställningen går utmed stranden af Nybroviken, längst den af moderna praktbyggnader kantade *Strandvägen,* ofvanför hvilken Stockholms elegantaste stadsdel, *Östermalm,* sträcker sig ända fram till de broar, hvilka leda öfver till Djurgården och utställningsområdet.

Strandvägen bildar sålunda den stora trafikleden till Utställningen. I den mån trafiken fordrar det, afgå spårvagnar från *Norrmalmstorg* Strandvägen fram till Utställningens *Hufvudentré* vid Djurgårdsbron, samt fortsätta Djurgårdsvägen fram till Allmänna gränd, där Maskinhallen och Konsthallen äro belägna. Norrmalmstorg återigen står i förbindelse med den rundtomkring en stor del af Stockholm löpande Ringlinien, som passerar snedt öfver detsamma.

Om trafiken till lands blir koncentrerad, så erbjudas så många flera tillfällen att sjöledes uppnå utställningsfältet. Färjor och ångslupar afgå nämligen till Utställningen från:

Nybrohamnen (Östermalm).
Karl XIII:s torg (Norrmalm).
Strömparterren (Norrmalm och Gamla staden).
Räntmästaretrappan (Gamla staden).
Stadsgården (Södermalm).

Sjötrafiken utmynnar vid *Allmänna gränd* på Djurgården, från hvilken en af Utställningens hufvudentréer leder direkt in i Maskinhallen.

Velocipedister

erhålla tillträde till utställningen endast genom ingången midt framför *Biologiska Museet.* Förvaringsrum för velocipeder är anordnadt i utbyggnaden till Industrihallen.

Orientering.

Utställningsområdet är indeladt i tvänne fält, mellan hvilka den stora allmänna vägen genom Djurgården stryker fram. Förbindelsen mellan de bägge fälten uppehålles medels trenne öfver vägen byggda viadukter.

Stora viadukten.

Utställningsbesökande, som når Utställningen landvägen och inträder genom den vid Djurgårdsbron uppförda hufvudentréen, befinner sig på

fältet åt Djurgårdsbrunnsviken.

De förnämsta byggnaderna och anläggningarna här äro:

Administrationsbyggnaden,
Industrihallen,

Nordiska Museet,
Fiskerihallarne,
Sport- och Turistutställningen,
Stockholms Stads paviljong,
Trädgårdshallen,
Teaterhallen,
»Gamla Stockholm»,
Sagogrottan,
Post-, Telegraf- och Telefonhallen, och
Hufvudrestauranten.

Utställningsbesökande, som når Utställningen sjövägen och inträder genom entrén från Allmänna gränd, befinner sig på

fältet åt Saltsjön.

De förnämsta byggnaderna äro här:

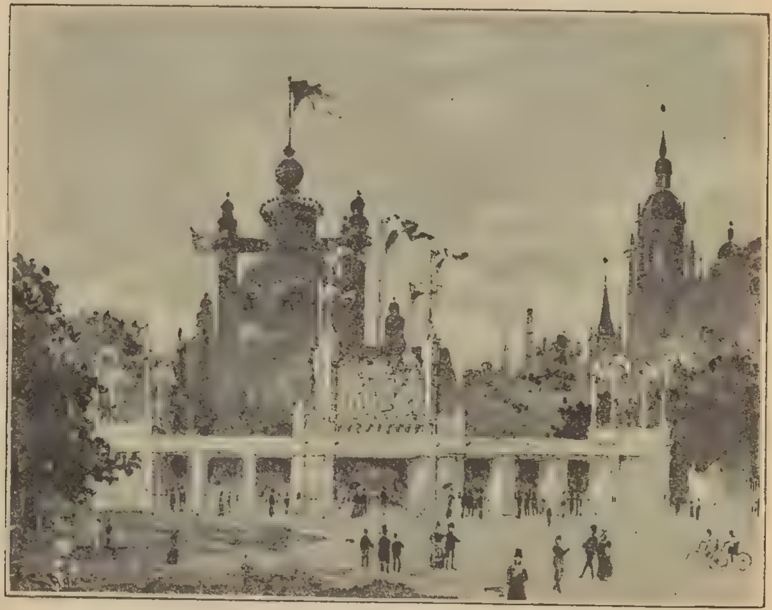
Maskinhallen,
Konsthallen,
Arméns och flottans byggnad,
Elektricitetsverket,
Centralrestauranten.

En vandring på Djurgårdsbrunnsfältet.

Den besökande, som landvägen utefter Strandvägen uppnår Utställningen, passerar en af de bägge broar, som därifrån föra öfver till Djurgården. Den ena af dessa broar är af Stockholms stad nybyggd till Utställningens öppnande och utmärker sig för sin monumentala karaktär. Den andra — träbron, på hvilken spårvagnarne fara fram och tillbaka — är endast provisorisk.

Utanför Utställningen vidgar sig vägen till en öppen plats, som sträcker sig mellan de bägge broarne ända ner till sjön.

Vi passera genom den enkla, men stilfulla *Hufvudentrén,* uppförd efter ritning af arkitekten F. Boberg och bakom hvilken Industrihallens och Nordiska Museets konturer bilda en pittoresk kontur mot himlen.

Hufvudentrén.

Entréfältet.

Vi befinna oss nu på det åt Djürgårdsbrunnsviken belägna utställningsfältet.

Närmast till venster ligger den vackra, efter ritning af arkitekten F. Dahlberg uppförda *Administrationsbyggnaden,* där de i Utställningen deltagande ländernas Kommissariat och Utställningens byrå äro inrymda.

Intill entrén ligger *Allmänna Tidningskontorets* kiosk, där in- och utländska tidningar, kataloger, vägvisare, dagens program m. m. finnas till försäljning.

Framför Administrationsbyggnaden befinna sig tvänne små paviljonger, i hvilka *Langborgs Sportmagasin* och velocipedfirman *Humber & C:o* utställa sina till sporten hörande artiklar.

Dessa bägge paviljonger äro att betrakta som utposter till den längre ner mot sjön belägna svenska

Administrationsbyggnaden.

Turist- och Sportpaviljongen, uppförd efter ritning af arkitekten F. Lilljekvist. Den ståtliga paviljongen är delvis utbygd i sjön och kring den rundt byggnaden löpande kajen råder ett rörligt vattenlif.

Fortsätta vi vägen utefter sjön, komma vi till den stora rotunda, som innesluter den *Kemiskt-tekniska industrien.* En hög trappa för upp till den rymliga hallen, som får rik belysning från taket. Golfvets midt upptages af Trämassefabrikernas originella kollektivutställning — ett hjul af enorma dimensioner. I bakgrunden befinner sig Läderindustriens kollektivutställ-

ning och utefter väggarne upprada sig montrer från parfym- och tvålfabrikanter m. fl. utställare inom den kemiskt-tekniska industrien.

I den omkring rotundan bygda breda verandan är Utställningens *Hufvudrestaurant* inrymd.

Bakom rotundan ligger en af Utställningens förnämsta sevärdheter, den underbara *Sagogrottan,* belägen i sjelfva vattnet och till hvilken för en kort, jämsides med stranden löpande bro.

K. Paviljongen.

Den vackra strandpromenaden utmed Djurgårdsbrunnsviken är lockande. I synnerhet på aftonen, då den på ett afstånd af 50 meter från stranden anlagda *Fontaine lumineuse* slungar sina mångfärgade kaskader upp i luften. Fontänen är uppförd i enlighet med det af ingeniör Engelsmann i Stuttgart uppfunna systemet.

Genom att fortsätta strandpromenaden kommer man till den egentliga »Utställningsstaden», men vi återvända i stället till entrén.

Bred och praktfull utbreder sig här den stora hufvudpromenaden, mellan hvars jämna och hårda sandgångar gräsmattor och blomsterrabatter slingra sitt nät.

Rätt fram höjer sig den stora *Industrihallen,* hvars kämpamessiga kupol, omgifven af fyra minareter, stiger till en höjd — flaggstången inräknad — af 97 meter.

Högra sidan af promenaden upptages af det på en låg terass belägna *Nordiska Museet* med dess tillbyggnad, där skolornas utställningar, hygieniska anordningar, den stora husslöjdsutställningen m. m. inrymmas. Midt framför Nordiska Museet reser sig en ståtlig obelisk, huggen i ett enda block af Örnsköldsviksgranit och vid sidan af Museet, bredvid entrén, ligger *Nacka nya folkskolehus*, fullständigt inredt som en svensk folkskola på landet ter sig i våra dagar.

Post-, telegraf- och telefonpaviljong.

Vi gå stora promenaden fram och stiga uppför den breda trappa, som för till den utanför Industrihallen befintliga terassen.

Ytterst till venster på terassen ligger den af arkitekten F. Lilljekvist ritade *Kongl. Paviljongen.* Som en pendant till densamma ligger den ytterst på terassens högra sida uppbygda paviljong, där *post-, telegraf-* och *telefonstation* är inrymd.

Rügheimer & Beckers paviljong.

Invid Post- och telegrafpaviljongen går den stora, af ingeniör F. Söderbergh konstruerade *viadukten,* som leder öfver till det åt Saltsjön belägna fältet.

Inom det område, som bildas af Industrikupolen, sjelfva hallen och Djurgårdsvägen,

ligga tvenne paviljonger. Närmast vägen är *Fotografernas paviljong* och midt på planen ligger stråhattfirman *Rügheimer & Beckers* originella, af arkitekten G. Wickman ritade paviljong, där en fullständig hattfabrikation är anordnad.

I sjelfva vinkeln mellan Industrikupolen och hallen har konditor *C. G. Pettersson* inredt ett konditori.

Pressens paviljong.

Vi gå tillbaka, passera ingångarne till Industrihallen och gå ner till venster utför den trappa, som för ner från terassen.

Vi befinna oss nu vid början af den egentliga »Utställningsstaden», som utbreder sig på det mellan Industrihallen och Djurgårdsbrunnsviken befintliga området.

»Utställningsstaden».

Vid ingången hejdas vi af tvänne paviljonger. Den största af dem är *Pressens paviljong,* den förut af konsul C. F. Liljewalch bebodda stenvillan i tvänne våningar, den andra är en utställningsbyggnad för *pegamoid.*

Vi draga oss nu åt venster under terassen och passera *S. Gumælius* paviljong, där den välkända tryckeri- och annonsfirman utöfvar sin verksamhet och hvarifrån bl. a. tidningskolportaget på Utställningen ledes.

I sjelfva hörnet åt entréfältet ligger den af sybehörsfirman Herm. Meeths uppförda *Damernas paviljong,* elegant utförd af arkitekten F. Boberg och med

inre dekorativa anordningar af dekoratören H. van Rijswijk. Här äro inredda toalett- och skrifrum för damer, som afgiftsfritt kunna begagna sig däraf.

Bredvid »Syskrinet», som det med anledning af sin form populärt kallas, ligger den paviljong, som innehafves af *Malmö Choklad- och Konfektfabrik.*

Damernas paviljong.

Inom ett begränsadt område komma nu, belägna tätt bredvid hvarandra, en hel samling af enskilda paviljonger, bland hvilka, som kyrkan i byn, förnämsta platsen intages af *Separators* paviljong, belägen alldeles invid strandpromenaden utefter Djurgårdsbrunnsviken.

Ett kvarter upptages sålunda af chokladfirman *Bröderna Cloetta, Svenska Aktiebolaget Centrifug* m. fl., ett annat af smärre paviljonger, tillhörande den *Kemiskttekniska industrien. Bodafors stol- och möbelfabrik* har en tilltalande paviljong, med motiv från fabrikens tillverkning, ritad af arkitekten F. Svensson, *Gemla leksaksfabrik* har midt emot sin paviljong.

Bodafors paviljong.

Liksom Utställningen har sitt »Syskrin», så har den här äfven sin »Kaffekvarn», den af arkitekten F. Dahlberg ritade paviljong, som inneh. *Svenska Maltkaffefabrikens* utställning.

En af de större paviljongerna innehafves af tobaksfirman *W:m Hellgren & C:o*. Paviljongen, som är ritad af arkitekten F. Dahlberg, inrymmer en hel liten fabrik, där tillverkning af cigarrer och cigarretter visas.

Maltkaffefabrikens paviljong.

En annan byggnad är den af arkitekten G. Wickman ritade *Helsingborgs-paviljongen*, som inrymmer utställningarne från Helsingborgs Sockerfabrik, Helsingborgs Gummifabriks-Aktiebolag samt Skånska Superfosfat- och Svafvelsyrefabriks-Aktiebolaget.

Den egentliga »Utställningsstaden» afslutas af *Liljeholmens* stora ljus samt af tidningen *Svenska Dagbladets* paviljong.

Nere vid sjön höjer sig den stora *Svenska & Danska Fiskerihallen*, lätt igenkännelig genom sin originella form och sin genuint svenska röda färg.

Under »Skansen».

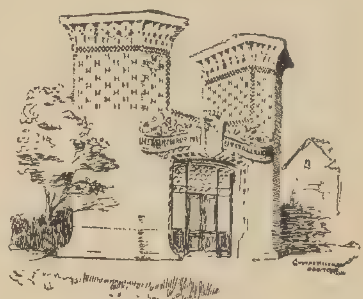
Utefter den vackra väg, som går mellan Djurgårdsbrunnsviken och de pittoreska branter, på hvilkas öfversta platå »Skansen» är belägen, sträcker sig en hel gata af utställningsbyggnader. Endast genom att skjuta dessa upp mot »Skansen» och placera dem midt i branten, har det varit möjligt att använda denna af naturen smala terräng till utställningsplats.

W:m Hellgrens & C:s paviljong.

Genom denna anordning har denna del af Ut-

ställningen erhållit ett säreget behag. Paviljongerna ligga på vexlande höjd nersprängda i backen, omgifna af hvitstammiga björkar och frodiga buskager. Bakgrunden till denna vackra tafla bildas af »Skansens» mossbeväxta berg, medan nedanför Djurgårdsbrunnsviken slingrar sitt silfrade band.

Helsingborgs paviljong.

Första huset på denna gata utgöres, från Industrihallen räknadt, af *Mellersta Sveriges Grufutställning,* uppförd i den karakteristiska stil, som utmärker grufhusen i mellersta Sveriges skogsbygder.

Efter grufhuset följa ett par paviljonger, som bilda en grupp för sig, bägge uppförda efter ritningar af arkitekten G. Wickman. Den första är *Reinholds bageri,* ett fullständigt arbetande etablissement, där yrkets utöfvare drifva detsamma under allmänhetens ögon; i den andra serveras mjölk, bröd och smörgåsar.

Den därefter följande paviljongen är en af Utställningens originellaste byggnader. Det är den af Sveriges Sågverks- och Trävaruexportförening uppförda byggnad, som inrymmer *Skogsutställningen.* Sammanhängande med den ligger den byggnad, som innesluter *Domänförvaltningens* och *Skogsinstitutets* utställningar jämte en kollektivutställning af *säd* och *frö.*

Reinholds bageri.

Längre fram träffa vi på en ståtlig paviljong, uppförd af de olika industriföretag, som gå under namnet *Den Skånska Storindustrien.*

Och utefter stranden, delvis uppförd på i vattnet nedslagna pålar, såsom det höfves en illusorisk framställning af Sveriges hufvudstad, ligger »*Gamla Stockholm*», en af Utställningens förnämsta sevärdheter, med sitt åldriga kungliga slott, sin Helgeandsholme och sina befästa murar och torn.

Høvelexportföreningens paviljong.

Den sista gruppen af paviljonger utefter denna väg tillhör norrmännen.

Nere vid stranden, skjutande djerft ut i vattnet ligger den stora *Norska Fiskerihallen* med sin allvarliga, kraftfulla prägel.

I backsluttningen ofvanför vägen ligga trenne norska paviljonger. Den ena, uppförd efter ritning af arkitekten O. Sverre, innesluter den *Norske Høvelexportforeningens* utställning af skogs- och landtbruksprodukter, den andra är den *Norska Trämassepaviljongen* och den tredje *Trondhjems paviljong*, utstäld af konsul M. Thams.

Trämassepaviljongen.

Utställningen afslutas åt denna sida af de från Budapest anskaffade *Marinskådespelen*, hvilka erhållit plats i sjelfva Djurgårdsbrunnsviken och hvilka, här som annorstädes, säkerligen komma

att betraktas som en af Utställningens mest nöjsamma förlustelse-etablissement.

Bakom Industrihallen.

Terrängen bakom Industrihallens väldiga rygg utgöres dels af en smal slätt, dels af den förtjusande kulle, som högst upp krönes af bildhuggaren, professor Byströms villa, nu bebodd af juveleraren Chr. Hammer. Slätten nedanför upptages af åtskilliga byggnader. Här ligger, straxt intill Grufutställningen, den gamla *Djurgårdsteatern,* som under Utställningen upplåtes till föredrag, förevisningar o. d. Invid teatern befinna sig de nya uppfartsvägarne till »Skansen», *Folkköket* samt den af Stockholms Badhusaktiebolag anordnade *Badanstalten,* där äfven barberare- och rakstuga är inrymd.

Trondhjems paviljong.

Den hvita, i orientalisk stil uppförda paviljongen, vid kullens fot innesluter bildhuggaren O. Bergs *Bibliska Galleri* och framför densamma höjer sig *Hultmans Chokladfabriks* paviljong.

Den stora, i nordisk stil uppförda byggnaden, som bildar en märklig kontrast mot de öfriga paviljongernas ljusa eller starka färger, är *Biologiska Museet* med dess enastående framställningar af den skandinaviska djur- och fogelverlden.

På andra sidan om Biologiska Museet ligger margarinfabriken *Pellerins* paviljong och midt i sjelfva branten höjer sig den orientaliska paviljong, som inrymmer amanuensen *Martins* dyrbara orientaliska samlingar.

Straxt nedanför Martins paviljong ligger den på initiativ af prof. frih. A. E. Nordenskiöld midt i urberget borrade *Diamantbrunnen*, omgifven af en liten paviljong, hvarest utsökt dricksvatten, upphemtadt från ett djup af 35 meter, serveras.

Hultmans paviljong.

Breda trappor föra på ömse sidor om Biologiska Museet upp till kullen ofvanför Industrihallen.

En hänförande utsigt öppnar sig här och uppfyller hela den högra synvidden. Närmast under betraktaren stryker den stora Djurgårdsvägen fram, uppfyld af folk och vagnar, hela den lifliga trafik, som alltid, äfven under vanliga förhållanden råder här, men som nu är starkare än någonsin. Utefter stranden af Saltsjön sträcker sig det andra utställningsfältet med dess byggnader, och bortom denna smala landremsa, med sina husmassor och torn uppfyllande hela horisonten, ligger Stockholm.

På yttersta kanten af denna underbara kulle, som helt säkert blir en af Utställningens mest omtyckta promenad- och hviloplatser, höjer sig den *K Jagtklubbens* käcka paviljong, uppförd efter ritning af arkitekten F. Lilljekvist.

Den bakre sidan af kullen, hvars icke minsta prydnad utgöres af en jättestor ek, upptages af *Trädgårdspaviljongen* och den i samband därmed byggda *Teaterpaviljongen.*

I den vid sidan däraf belägna *Byströms villa* har herr Hammer anordnat en utställning af sina antikviteter och kuriositeter.

Den utmed kullen gående promenaden, som är rikt försedd med hvilsoffor, leder till den *tredje viadukten,* hvilken för öfver till det andra utställningsfältet och utmynnar framför Konsthallen.

K. Jagtklubbens paviljong.

Promenaden slutar straxt bakom viadukten och för in till *Hasselbacken,* dit en särskild ingång är upptagen.

Vi ha härmed i allmänna drag redogjort för det åt Djurgårdsbrunnsviken belägna utställningsfältet.

Fältet åt Saltsjön.

Trenne viadukter föra från det nyss afhandlade utställningsområdet öfver till det med fasad åt Saltsjön belägna fältet.

Den första viadukten går vid framsidan af Industrihallen,

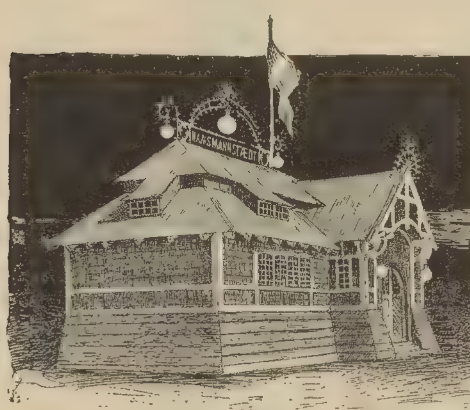
den andra viadukten går genom den norska afdelningen i Industrihallen och

den tredje viadukten från kullen mellan Industrihallen och Hasselbacken.

Vi välja den första och förnämsta.

Till höger vid nedgången därifrån ligger *Arméns sjukvårdsbarack*. Bredvid densamma, sträckande sig ända ner till sjön, ligger den med originel prakt utstyrda byggnad, som inrymmer *Arméns och Flottans utställning*.

Midt framför denna byggnad höjer sig *Finspongs* ståtliga paviljong och längst nere vid stranden reser sig det af K. Lotsverket utstälda *Fyrtornet* med dess trefna fyrstuga, som för tanken till de yttersta skären och dess härdade befolkning.

Manstædts paviljong.

Längre i bakgrunden, med väggen mot Djurgårdsvägen ligger *Bofors-Gullspångs* imponerande paviljong och intill densamma den stora *Centralrestauranten*, öfver hvilken viadukten från Industrihallen utmynnar.

Hela fältet utmed Djurgårdsvägen är kantadt med stora paviljonger. Här ligga *Sandvikens* paviljong, aktiebolaget *Radiators* paviljong, elektricitetsfirmans *Hans Manstædts* paviljong, uppförd efter ritning af arkitekten F. Dahlberg, det stora *Elektricitetsverket* samt jernkramhandlanden *Oscar A. Rosengrens* paviljong — alla belägna i en rad.

Längre ner mot sjön reser sig *Stora Koppar-*

bergs ståtliga paviljong; bredvid densamma ligger en liten paviljong, som uppförts af klockgjutarefirman *Beckman & C:o.*

Fonden af fältet upptages helt och hållet af den strålande hvita *Konsthallen,* Utställningens tvifvelsutan vackraste byggnad och längre ut på udden breder den stora *Maskinhallen* ut sin väldiga byggnad.

I sjön utanför ligger *Flottans* flytande utställning förankrad, kringgärdad af en i bågform löpande flottbro och inne vid stranden har placerats en arbetande *Colibripump.*

På andra sidan om *Maskinhallen* ligger också en afdelning af Utställningen förlagd. Vägen dit går genom Maskinhallen, från hvars danska afdelning en ny viadukt — den fjerde i ordningen — för öfver den starkt trafikerade Allmänna gränd.

Här ligga *Ångpanneafdelningen,* inrymd i ett särskildt hus, samt tvänne enskilda byggnader, nämligen *Lindesbergs Snickerifabriks* paviljong och den stora paviljong, som inrymmer maskinfirman *E. Hirsch & C:is* utställning. Denna senare byggnad, uppförd efter ritning af arkitekten E. Josephson, innehåller bl. a. en liten mekanisk verkstad i gång samt en fullständig snickerifabrik.

Hirschs paviljong.

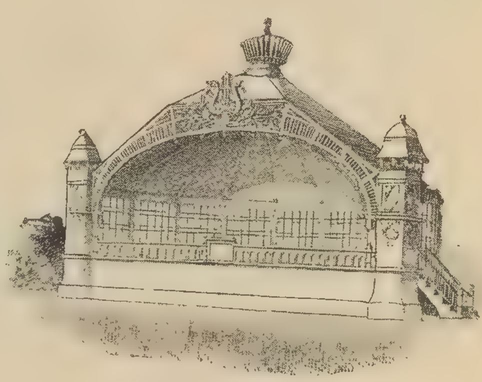
Hvar äter man?

Utställningens restauratör är källarmästaren N. P. Svanfeldt från Upsala, som förhyrt de bägge stora utställningsrestauranterna.

Hufvudrestauranten.

Hufvudrestauranten är belägen på det åt Djurgårdsbrunnsviken belägna fältet och utgöres af de stora ljusa glasverandor, hvilka uppförts rundtomkring den gamla Panoramabyggnaden, som nu inrymmer den Kemiskt-tekniska industriens utställning. Verandorna löpa tillsammans vid byggnadens sydöstra sida och bilda här en präktig matsal med utsigt öfver fältet och Djurgårdsbrunnsviken. Restauranten med tillhörande kafélokaler rymmer mellan 8 à 900 gäster.

Musikpaviljongen.

Den öppna platsen utanför byggnaden är anslagen till schweizeri, afsedt att rymma 2,000 personer och sträcker sig fram

till den stora *Musikpaviljongen*. Vackra sommarkvällar är här en synnerligen angenäm plats med fri utsigt öfver den vackra Djurgårdsbrunnsviken, där *Fontaine Lumineuse* plaskar och strålar på ett afstånd af 50 meter från stranden och med den böljande folkmassan, som rör sig på strandpromenaden på väg till och ifrån Fiskerihallen och »Gamla Stockholm».

Förutom hufvudrestauranten innehar herr Svanfeldt på det åt Saltsjön belägna fältet den stora, mellan 4 och 500 gäster rymmande *Centralrestauranten*, som befinner sig under den ståtliga plattform, på hvilken viadukten från Industrihallen utmynnar. Restauranten, som är försedd med höj- och sänkbara fönster, lämnar utsigt öfver fältet och den nedanför liggande sjön.

Centralrestauranten.

Det vackraste stället på vestra utställningsfältet är den öppna platsen framför Maskinhallen, där ett större schweizeri är anlagdt och där äfven en musikpaviljong är uppförd, schweizeriet innehafves af källarmästaren J. L. Lindahl. Härifrån erbjuder sig den härligaste utsigt öfver Stockholms hamn med dess lifliga rörelse och den oaflåtliga sjötrafiken till och ifrån utställningen.

Utställningens förnämsta restaurant är dock det berömda *Hasselbacken*.

Hasselbacken ligger icke helt inom utställningens område, men en särskild entré är vissa timmar på dagen öppnad, genom hvilken den utställningsbesökande utan afgift kan komma från utställningen in på Hassel-

backen samt tillbaka. Man passerar genom ett vändkors, där biljetten stämplas med dagens datum, intager sin diner på Hasselbacken samt återvänder till utställningen genom ett annat vändkors, där biljetten perforeras. En och samma dagbiljett berättigar till endast *ett* besök på Hasselbacken.

G. Piehls paviljong.

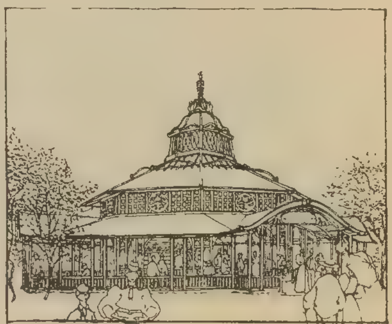
Hasselbacken har till utställningssommaren väsentligen utvidgat sina lokaler. En ny stor matsal, rymmande omkring 300 gäster, har sålunda uppförts. I alla dess lokaler torde etablissementet nu på en gång kunna servera omkring 1,000 spisande gäster.

Vi återvända till östra utställningsfältet.

Förutom hufvudrestauranten finnas flera smärre restauranter och bierlokaler spridda öfver fältet.

Vid Nordiska Museets tillbyggnad har bryggeriet *J. A. Pripp & Son* i Göteborg en terass, hvarest öl och smörgåsar m. m. serveras.

I själfva »Utställningsstaden», mellan Industrihallen och Djurgårdsbrunnsviken, hafva flera af de stora stockholmsbryggerierna sina paviljonger.

Stockholms bryggeriers paviljong.

Början göres af *Gustaf Piehls nya bryggeri*, hvars paviljong ritats af arkitekten G. Wickman och som har sin plats invid Strandpromenaden.

Midt inne i »Utställningsstaden» ligger den stora, af arkitekten C.

Westman ritade paviljong; där aktiebolaget *Stockholms Bryggerier* har sin servering och längst inne i vinkeln mellan Industrihallens kupol och sidoskepp har *St. Eriks bryggeri* sin tunna, som inrymmer bryggeriets vetenskapliga utställning, medan servering eger rum på platsen utanför.

St. Eriks bryggeris paviljong.

Längre fram mot »Gamla Stockholm» har *Stora Bryggeriet* sin vackra paviljong, till hvilken ansluter sig *Slagteriaktiebolaget Norrmalms* lilla korffabrik. Här erhåller den besökande sålunda, efter tyskt mönster, öl och korf tillsammans.

Snedt emot på andra sidan om vägen till Rosendal har *Reinholds Bageri* ett fullständigt arbetande bageri i gång, där färskt bröd och mjölk serveras.

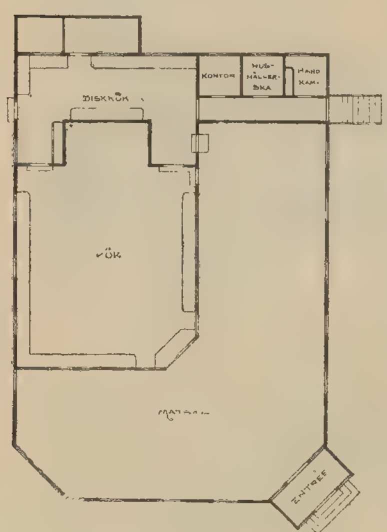
Stora Bryggeriets paviljong.

I »Gamla Stockholm» finnes en större restaurant, belägen i bottenvåningen af det gamla Rådhuset och den utanför löpande pelargången. Detta är den s.

k. *Rådhuskällaren*, inredd i 1500-talets stil och med betjäning iförd 1500-talets dräkter. Dess innehafvarinna är fröken M. Uddelius.

»Gamla Stockholm» har äfven andra förfriskningsställen, såsom en Gillestuga, där *Münchens bryggeri* serverar öl och smörgåsar, samt ett chokladserveringsställe.

Utställningsstyrelsen har därjämte sörjt för mindre bemedlade utställningsbesökandes behof af ett verkligt billigt matserveringsställe, där äfven den stora mängden af biträden i hallar och paviljonger kunna erhålla sin goda och rikliga middag. Bredvid Djurgårdsteatern och alldeles invid de nya uppfartsvägarne till Skansen har anlagts en filial af *Stockholms Folkkök*.

Plan af Folkköket.

Det är Centralstyrelsen för Stockholms folkkök, som uppdragit åt lokalstyrelsen för Östermalms folkkök att uppsätta och sköta folkköket på utställningen.

I Folkköket serveras endast middag. Serveringen pågår mellan kl. 1—4 e. m. Priset för 2 rätter mat, bestående af kall eller varm soppa, samt färskt eller salt kött är 40 öre, bröd inräknadt. För enbart kötträtt är priset 30 öre. Till maten tillhandahålles mot särskild afgift öl, iskällardricka och svagdricka i sejdlar från fat.

De i köket använda kokapparaterna äro förfärdigade och utstälda af W. Wiklunds Verkstads Aktiebolag i Stockholm.

Industrihallen.

Utställningens förnämsta byggnad är den efter ritningar af arkitekten F. Boberg och F. Lilljekvist uppförda och af ingeniör F. Söderbergh konstruerade *Industrihallen.*

Hallen upptager en areal af öfver 15,000 kv.-meter. Den väldiga kupolen reser sig, flaggstången inräknad, till den betydande höjden af 97 meter. Den

Industrihallen.

inre höjden från golfvet och upp till taket är 50 meter. Kupolens bas har en diameter af 33 meter och spännvidden mellan takstolarne är 26 meter.

Hela hallen är dekorerad i ljusa, luftiga färger. Särskildt imponerande är kupolen, kring hvars bas löper en jättefris, 95 meter lång och 3 meter hög, målad af artisten V. Andrén. Den förträffligt målade frisen framställer en serie bilder ur industriens, konsthandtverkets och handtverkeriernas olika områden. Kupolen krönes ofvantill af en jättelik sol, omslutande utställningens märke.

Kupolen är omgifven af fyra minareter, i hvilka trappor och hissar föra upp till en öfver kupolen befintlig utsigtsplatå, hvarifrån en storartad utsigt öppnar sig öfver utställningsfältet, öfver Stockholm och omgifningar. Höjden från marken är 50 meter.

Tillträdet till utsigtsplatån är till undvikande af för stark tillströmning belagd med afgift.

Industrihallen är den största träbyggnad, som någonsin konstruerats. Till densamma hafva åtgått 2,000 standard trä, representerande en växande skog på omkring 34,000 träd. Hallen har uppförts af byggmästarefirman Jakobsson & Eriksson i Luleå.

Svenska afdelningen.

Den svenska industriafdelningen upptager hela kupolen samt midtpartiet af den i rät vinkel däremot gående hallen.

Kupolen.

Vid inträdet i kupolen möter man i *midtpartiet* de klasser, som äro bestämda för arbeten af silfver och guld. Därefter följa de stora glasbrukens utställningar, Eskilstunaindustriens stora kollektivutställning, telefonutställningen, omgifven af porslinsbrukens montrer samt längst in mot hallen urmakeriernas montrer.

Det närmast till *venster* om entrén belägna tor-

net innehåller utställningar af spisar, värmeapparater, konstsmide, tråddragning, emaljerade kärl, glas, lergods, en arbetande spritdestillationsapparat m. m.

Det närmast till *höger* om entrén belägna tornet innehåller utställningar af malmprofver, gröfre bearbetadt järn, metallarbeten, konstgjuteri samt kollektivutställningar af punsch och viner.

Den *venstra läktaren* vid entrén upptages hufvudsakligen af bleckslageri- och vapenutställningar;

den *högra läktaren* vid entrén af utställningen af verktyg och leksaker;

den *venstra bortre läktaren* af belysnings- och korgmakeriutställningar;

den *högra bortre läktaren* af sädesslag, mjöl, mjölk, ägg samt utställningar från bagerier och biodlare.

Hallen.

I *midtpartiet* hafva arbetande maskiner, pelsvaror m. fl. erhållit plats.

Till *venster* ligga de klasser, som upptaga bomulls- och väfnadsarbeten, ullgarner — Norrköpings kollektivutställning — musikinstrument, konfektyrer, konserver, frukter, grönsaker och kryddor m. m.

Till *höger* befinna sig de klasser, som inrymma tobak, bokbinderiarbeten, juteväfverier, linne och hampa m. m. Här ligga också möbelindustrien samt utställningar från tapetserare och dekoratörer.

Fonden upptages af beklädnadsartiklar samt ullgarner m. m. Mattor och möbeltyger befinna sig längst in till väggen.

Fondläktaren upptages hufvudsakligen af beklädnadsartiklar, möbler, järnsängar och orglar.

* * *

Utanför hallen, på ömse sidor om ingången till den ryska utställningen, ligger stenindustrien förlagd.

Den norska afdelningen.

Den norska utställningen inrymmes i den **högra** delen af hallen.

Den norska afdelningens *midt* upptages af stenindustrien, konstindustrialster, papper m. m. På ömse sidor därom äro anordnade utställningar af pelsvaror. Längre in komma mineralierna samt längst upp mot väggen sportutställningen.

Hela den *högra* sidan upptages af textilindustrien.

Den *venstra* sidan inrymmer möbelindustrien. Bakom den kommer metallindustrien samt, i hallens utbyggnad, den kemiska industrien.

Läktaren.

Läktarens *fond* upptages af turistutställningen. Bakom den kommer den storartade framställningen af Norges land och natur med afbildningen af Trondhjems domkyrka till höger. I fonden till venster är husflitutställningen förlagd.

Å läktarens *venstra* sida hafva utställningarna af kvinlig industri och husflit m. m. sina platser.

Å läktarens *högra* sida hafva skolorna m. m. sina utställningar.

Från fonden af läktaren går den ena af viadukterna öfver till den platform, under hvilken Centralrestauranten är belägen och in på det åt Saltsjön vettande utställningsfältet.

Den danska afdelningen.

Den danska utställningen befinner sig i hallens **venstra** del.

Ingångspartiet till afdelningen bildas af tvänne torn eller minareter, medan den afslutas af en större bakgrundsdekoration, som skiljer den från den bakom liggande *ryska* utställningen. Ingångarne till denna äro belägna på bägge sidor om bakgrundsdekorationen.

Midtpartiet närmast entrén upptages af utställningar utaf porslin, terrakotta och keramik. I bakgrunden finnas guld-, silfver- och juvelerarearbeten. I ett särskildt rum under bakgrundsdekorationen finnes en utställningar af gåfvorna till D. M. Konungens och Drottningens guldbröllop och till D. K. H. Kronprinsens och Kronprinsessans silfverbröllop. Midtpartiet upptages vidare af utställningar af metallvaror, järnindustri- och konstsmidesarbeten, tegelbruks- och stenindustri samt af olika tyg-, ylle- och sidenvaror, möbel- och snickeriarbeten samt en utställning af telegrafapparater.

Den *högra* sidan upptages af musikinstrument, snickeriarbeten, öl, maltpreparater, spirituosa, tobak och andra närings- och njutningsmedel samt kemisk industri, farmaceutiska produkter m. m. Ett särskildt rum bakom inrymmer en kollektivutställning af garfveriprodukter.

Den *venstra* sidan upptager en utställning från fyrväsendet, samt bleckslageri- och kopparslagarearbeten. Här finnas äfven utställningar från sadelmakare, tapetserare och dekoratörer, samt pappersvaror och en samling fotografiska arbeten. I hörnpaviljongen är inrymd en större kollektivutställning af alla till bokhandelsverlden hörande arbeten.

Läktaren.

Läktarens *midtparti* inrymmer en utställning af teckningar och modeller m. m. från under Københavns kommun hörande institutioner. De bägge hörnpaviljongerna upptagas af byggnads- och handtverksteckningar.

Å läktarens *venstra* sida hafva utställningarne af kvinlig slöjd och andra arbeten sina platser. Dessutom finnas här undervisningsmateriel samt litteratur.

Å läktarens *högra* sida finnas utställningar från landets blind- och döfstuminstitut, statistiska, kartografiska och liknande arbeten samt affischer.

Den rysk-finska afdelningen.

Den rysk-finska utställningen har sin plats i den låga halfcirkelformiga utbyggnad af Industrihallen, som afslutar hallen mot Djurgårdsbrunnsviken. Till densamma leda tvänne passager från den danska utställningen.

Hufvudingången går emellertid direkt utifrån fältet.

Ingången är hållen i rysk stil från 17:de århundradet med orientaliska och byzantinska motiv. Förstugan upptages af en kollektivutställning af mjöl, representerande Rysslands modernäring, jordbruket. Detta utmärkta mjöl fordrar för att komma till sin rätt en alldeles särskild behandling. De ryska kvarnegarne-utställarne hafva därför sändt några ryska bageriarbetare till Stockholm, hvilka på Danska Ångbageriet baka mjölet efter rysk metod. Det därstädes tillverkade brödet utdelas och säljes i förstugan till ryska afdelningen.

Midtpartiet af utställningen prydes af H. M. Kejsarens byst. Bakom den står en montre af guld- och silfverarbeten i gammalrysk stil samt pelsvaruutställningen. Här kommer vidare det Kejserliga Kabinettets dyrbara utställning af slipade stensaker samt porsliner, af hvilka en del föremål äro H. M. Kejsarens personliga egendom. Närmast den danska afdelningen finnas utställningar af tågvirke, vapen, skodon, resgods m. m.

Till *venster* om ingången befinner sig utställningarne af möbler, tapetserare- och dekoratörsarbeten, brokader, såsom det kejserliga standaret, ett profstycke till den kejserliga kröningsmanteln m. m., sidentyger, bomull, olika slag af handslöjd, däribland en kollektivutställning från Ministeriet för Åkerbruk och Domäner m. m. Här har äfven den *Finska* utställningen sin

plats, bestående af lädervaror, fotografier, elevarbeten från yrkesskolor, musikinstrument m. m.

Till *höger* om ingången komma utställningar af pianon, fotografier och en afdelning för den allmänna undervisningen, särskildt den tekniska och yrkesundervisningen. Vidare asiatiska varor, såsom mattor, broderier samt silfversaker och slöjdalser, hvilka försäljas af kaukaser, grupper af kemisk industri samt Bröderna Nobels stora utställning.

I öfrigt upptager den ryska afdelningen utställningar af samovarer, téer, socker, drufvin, bränvin, öl, konserver, cigaretter, optiska fabrikat m. m..

Maskinhallen.

Makinhallen är särdeles vackert förlagd på den bergsudde, som afslutar utställningens område vid Allmänna gränd, där sjötrafiken till utställningen utmynnar.

Den ståtliga hallen — af järn och glas med beklädnad af trä — är uppförd efter ritning af arkitekten F. Boberg och konstruerad af ingeniören F. Söderbergh. Entrepenörer för järnstommen hafva varit Motala Verkstads Nya Aktiebolag och Bergsunds Mekaniska Verkstads Aktiebolag, hvarjämte byggmästarefirman Lindståhl & Törnqvist utfört träbeklädnaden m. m.

Hallen upptager en yta af nära 10,000 kv.-meter. Dess längd är 140 meter och dess bredd 68 meter. Afståndet mellan spannen är 14 meter. Hela hallen bildar ett enda kolossalt rum. Den är dekorerad i ljusgrönt med stålblå anläggning på järnbalkar och förstäfningar och omgifves af en bred läktare, uteslutande afsedd för promenerande.

Den *svenska* afdelningen är belägen närmast den

Maskinhallen.

åt utställningen vettande delen af hallen och upptager sex af de tio spannen. Utefter hela hallens kortsida har Bryggeriindustrien sin ståtliga montre.

Den *norska* afdelningen upptager de bägge närmast följande spannen och

den *danska* afdelningen de bägge sista spannen.

Genom den danska afdelningen går en viadukt öfver Allmänna Gränd till den på andra sidan belägna afdelningen för ångpannor.

Konsthallen.

Bredvid Maskinhallen ligger den strålande hvita byggnad, som innesluter konstutställningen. Hallen är helt och hållet beklädd med gips och är försedd med en bred, praktfull takfris, komponerad af utställ-

Konsthallen.

ningens märke: tre kronor. En öppen loggia af ovanlig skönhet angifver det område af hallen, där den utländska afdelningen är inrymd.

Konsthallen är efter ritning af arkitekten F. Boberg uppförd af arkitekten C. A. Ohlson. Den upptager omkring 1,000 meter cimaise.

Midtpartiet upptages af den ståtliga Skulpturhallen. I stället för golf äro anlagda små gräsmattor och sandgångar, mellan hvilka skulpturalstren höja sig i naken fägring. Från hallen föra ingångar till de olika ländernas konstsalar.

Den *svenska* afdelningen är belägen rätt fram i hallen, där den omfattar en serie af 9 salar.

Den *norska* afdelningen, som räknar 5 salar, upptager hallens venstra sida.

Den *danska* afdelningen upptager 6 salar och är belägen till höger i hallen.

Åt samma sida af hallen befinna sig äfven de 7 salar, som inrymma konstutställningens stora *internationella* afdelning.

Den *arkitektoniska* utställningen är inrymd i den närmast mot Maskinhallen belägna delen af hallen.

Nordiska Museet.

Det Nordiska Museet med dess stilfulla tillbyggnad är en af utställningens vackraste och mest monumen-

Nordiska Museet.

tala byggnader. Där det ligger vid sjelfva hufvudentrén, behärskar det från sin rymliga terass hela det åt Djurgårdsbrunnsviken belägna fältet utan att likväl inlåta sig i en störande konkurrens med Industrihallens mäktiga kupol.

Nordiska Museet inrymmer utställningens *första* och *andra* sektioner. Här finnes sålunda, hvad man med ett ord skulle kunna benämna, utställningens *kulturella afdelning*.

Bottenvåningen i sjelfva museibyggnaden upptages af den *hygieniska* utställningen. Allt, som rör medicin, kirurgi och sjukvård, finnes här samladt. Till de stora utställningarna från Karolinska institutet och Sofiahemmet går en särskild ingång, upptagen genom ett af de nuvarande fönstren.

Vi passera emellertid den stora hufvudingången, gå uppför den ståtliga trappan och befinna oss inne i den praktfulla hallen, som sträcker sig till höger och venster och upptager en areal af nära 5,000 kv.-meter.

Tillbyggnaden.

Till venster om ingången befinner sig tillbyggnaden, hvilken upptages af utställningarna rörande uppfostran och undervisning, skolor och vetenskapliga institutioner m. m. Venstra kortväggen domineras af Tekniska skolan i Stock-

Nordiska Museets tillbyggnad.

holm och dess olika afdelningar. Hela sidan utåt Djurgårdsvägen upptages af öfriga tekniska skolor i riket, Göteborgs folkskolestyrelse m. m., medan större delen af långväggen midt emot uppfylles af abnormskolornas alster. Här möta oss sålunda Föreningen för sinnesslöa barns vård, Arbetsskolan för lytta och vanföra, blindinstitutet vid Tomteboda m. fl. Golfvets midt upptages af utställningar från boktryckerier, de högre bildningsanstalterna i riket m. fl.

I det ståtliga tornrummet till venster om ingången presenterar sig Gymnastiska Centralinstitutet med dess attiraljer.

Museibyggnaden.

Till höger höjer sig, imponerande och praktfull, den stora hall, som bildas af den redan färdiga delen af Nordiska Museet. Hela hallen upptages af de olika länens i riket kollektiva utställningar af allmogeslöjd, finare slöjd och kvinlig husslöjd.

Vid ingången till hallen har tidningen »Idun» anordnat en liten elegant salong.

Utefter de bägge långväggarna och på läktaren utbreda sig de otaliga, skiftande alstren af vårt lands rika husslöjd, äfven upptagande midtpartiet af golfytan. Största utrymmet upptages af Elfsborgs län, Gefleborgs län, Vesternorrlands och framför allt Norrbottens län. Äfven Göteborgs stad har erhållit ett rikligt tillmätt utrymme.

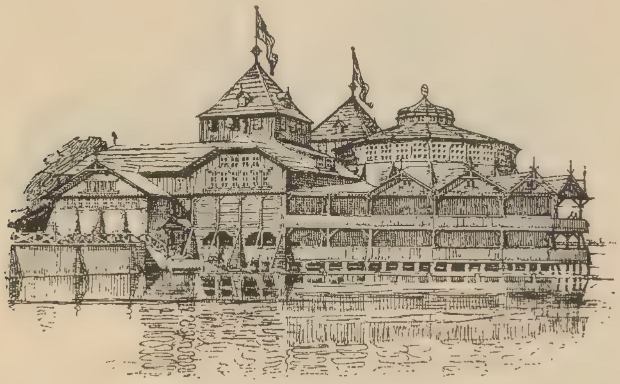
De fyra rummen vid sidan af fonden äro upptagna af de till 140 uppgående utställarne från Stockholms stad, medan själfva fonden upptages af sällskapet »Handarbetets vänners» utställning.

Ritningarne till tillbyggnaden äro utförda af arkitekten Agi Lindegren. Byggnadsarbetet är verkstäldt af byggmästarefirman Lindståhl & Törnqvist.

Fiskerihallarna.

Belägna vid stranden af Djurgårdsbrunnsviken och delvis utbygda i vattnet ligga de bägge stora hallar, som inrymma de tre skandinaviska ländernas fiskeriutställningar.

Den ursprungliga meningen var, att de tre ländernas utställningar skulle rymmas i en och samma byggnad. Då det emellertid visade sig, att den starka anslutningen från Norge gjorde det omöjligt för norrmännen att erhålla tillräckligt utrymme i den redan färdigbygda hallen, valde de att åt sig uppföra en särskild hall, hvilken förlades straxt bortom »Gamla Stockholm».

Svensk-Danska Fiskerihallen.
(Från sjön).

Den svensk-danska Fiskerihallen

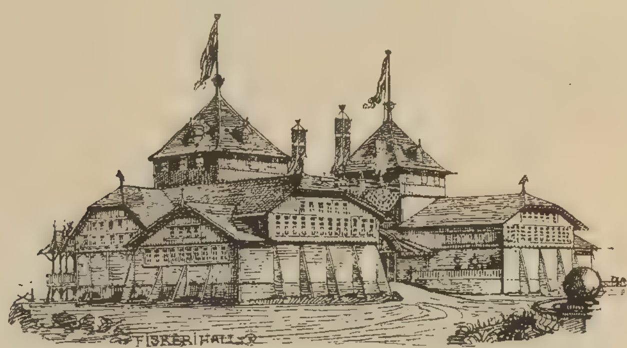
är en af utställningens originellaste byggnader. Med sin egendomliga form och sin skarpa röda färg fängslar den genast uppmärksamheten.

Den besökande går uppför den breda träbro, som förmedlar öfvergången mellan stranden och byggnadens midtparti och inkommer i hallens *öfre* våning. Den

danska afdelningen är belägen i den venstra delen af byggnaden, den *svenska* till höger och i midten. Midtpartiet upptages af modeller, redskap, kartor och vetenskapliga samlingar, den högra sidan af utställningar af anjovis.

Den *nedre* våningen inrymmer behållare för lefvande fisk, utställningar af fiskyngel, akvarier, fiskodling, färsk, salt och rökt fisk, båtar m. m. Äfven här upptages byggnadens venstra sida af den *danska* afdelningen.

I hallens venstra utbyggnad har utställningen af *skeppsbyggeri* och *sjöfart* sin plats.

Svensk-Danska Fiskerihallen.
(Från land).

Den högra utbyggnaden disponeras af *K. Svenska Segelsällskapet*, som här anordnat en ståtlig utställning.

Midtpartiet upptages af tvänne fullriggade kuttrar, den ene från Liljeholmsvarfvet, den andra från Mälarevarfvet, bägge konstruerade af ingeniör Nygren.

Sällskapet utställer också en intressant samling halfmodeller, uppgående till minst ett hundratal, framställande äldre och nyare typer, en fullständig samling beklädnadspersedlar för yachtsmän m. m. Enskilda fabrikanter äro företrädda af nautiska instrument, lanternor, tågvirke, block, ankare m. m.

Hallen, som räknar en areal af 2,800 kv.-meter, innesluter en rymlig bassäng och omslutes utåt sjön af tvänne halfcirkelformiga verandor, hvarifrån en härlig utsigt erbjuder sig öfver utställningen och Djurgårdsbrunnsviken.

Den norska Fiskerihallen

är en ljus, luftig och präktig hall, som från ett kort landfäste skjuter rätt ut i sjön. Hallen, som räknar en areal af 1,000 kv.-meter, innesluter en storartad utställning af den norska skeppsfarten samt af de

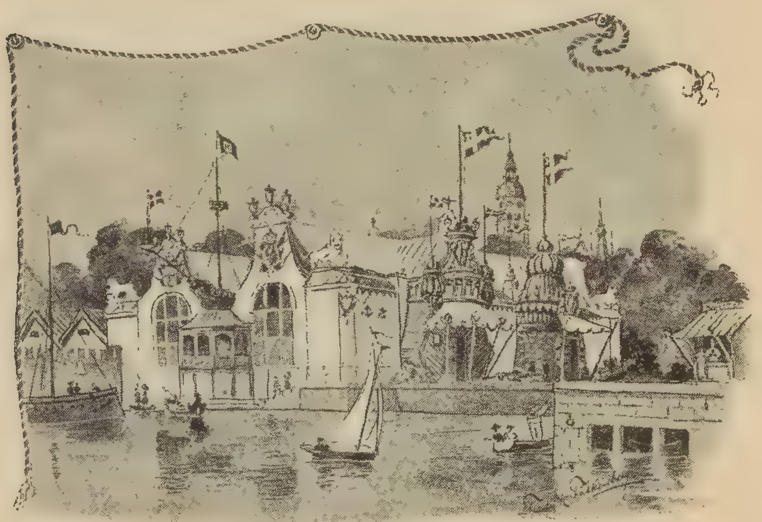
Den norska Fiskerihallen.

norska fiskerierna, deras redskap, fångstverktyg, båtar m. m.

Den svensk-danska Fiskerihallen är utförd efter ritning af arkitekten E. J. Thorburn, den norska efter ritning af arkitekten H. Sinding-Larsen. Den förra är uppförd af Ekmans Nya Snickerifabriks-Aktiebolag, den senare af arkitekten C. A. Ohlson.

Armén och Flottan.

Den byggnad, i hvilken Arméns och Flottans utställningar äro inrymda, utgöres egentligen af tvänne af de gamla Galérvarfsskjulen, hvilka af arkitekten Erik Josephson omskapats till en synnerligen originell och stilfull utställningsbyggnad, De ha förlängts med 34 meter, taken ha höjts betydligt och hörnpelarne

Armén och Flottan.

prydas af gamla rikslejon. Det inre är dekoreradt med en rikedom af vapen och verktyg, fanor och standar.

Arméns utställning

är belägen i den längst inåt land belägna delen af byggnaden, där den upptager en areal af omkring 1,000 kv.-meter. Utställningen omfattar endast sådant, som nu är i bruk, reglementeradt och faststäldt.

Den angifves i det fria af tvänne utanför byggnaden uppställda stora artilleripjeser samt af krigsbro- och artilleripackvagnar, en sektion flyttande sjukhus med förbandstält och fordon, som hålles i verksamhet för utställningens räkning, en flyttbar sjukbarack, en fälttelegrafstation, tält, m. m.

Ingången markeras af ett prakttält från 1600-talet, måladt i blått och guld med rika ornament och flankeradt af tvänne spetskulestaplar.

Den inträdandes blickar mötas af en större fondgrupp, bestående af 14 figurer i kroppsstorlek och två uppstoppade hästar, hvilken grupp afser att åskådliggöra arméns olika uniformer, beväpning och utrustning samt kavalleriutredningen. På ömse sidor härom finnas persedlar, tillhörande de olika vapenslagens personliga fältutrustning, och här midt emot profver af för uniformerna fastställda kläden och andra typer samt knappar m. m., äfvensom gradbeteckningar och militära utmärkelsetecken. Dekorationerna längs den stora midtelgången utgöras hufvudsakligen af efterbildningar af arméns samtliga fanor och standar. Vidare finnas längs samma gång bärbara verktyg för infanteriet, kavalleripionierutredning, sadelmundering och hofbeslag, bataljonsammunitions- och bataljonsförbinderi-vagnar, packvagnar, sjukvårdsattiralj, fälttelegrafmateriel, planer och vyer från de olika mötesplatserna samt modeller till kasernetablissement.

Längst fram till höger om midtelgången utställer Artilleriet en fullt anspännd 8 cm. fältkanon, en 8 mm. kulspruta, en 6 cm. kanon, en 8 cm. kanon i fästningslavett och en 12 cm. haubits. En 12 cm. kanon och en 16 cm. haubits äro uppställda utanför byggnaden framför hufvudingången; ännu gröfre pjäser företrädas af ritningar. Vidare utställer Artilleriet inomhus bl. a. undervisningsprogram, undervisningsmateriel och elevarbeten från sina skolor, eldhandvapen och skarpa vapen, projektiler och laddningar samt framställning af stridsladdningars, stubiners, raketers och nattsignalers tillverkning, antändningsmedel och olika krutsorter, en 8 cm. ammunitionsvagn och en fältsmedja, m. m.

På andra sidan midtelgången och midt emot artilleriet utställa Ingeniörbataljonerna undervisningsprogram, undervisningsmateriel och elevarbeten från underbefäls-, park-, telegraf-, handtverks- och minörskolorna, arbeten från slöjdkurser och verkstäder, bärbara verktyg och annan fältingeniörmateriel, en fullt

anspännd kompaniverktygsvagn, plutonsverktygs-, sprängmedels-, fälttelegraf-, reservskanstygskolonn- och stabspackvagnar, en packhäst med utredning, minörattiralj och landtorpeder, framställning af knallstubintillverkning, parkutredning, krigsbromateriel och modeller af olika broar, planer och vyer från förläggningsorter och öfningsplatser, fältkokapparat och officerskantin, arbeten från fotografiatelierer samt brefdufvor och brefdufvestationsutredning.

Till höger närmare ingången möter oss först kartor och instrument från Generalstabens topografiska afdelning, planer och program från olika militära undervisningsverk samt, längre in, modeller af beväringsbarack, exercishus, stall, m. m., kasern- och matsals-inventarier, trängutredning, kokkärl och kokapparater samt prof å diverse proviant.

Till vänster närmare ingången utställer Fortifikationen ritningar och modeller till under senare år uppförda kasernetablissement samt ritningar till pansartorn.

Väggarne prydas af dekorativa framställningar af materiel i bruk samt af svenska krigare från äldre och nyare tider, målade af kapten Carl Hellström och löjtnant Carl Axel Nyström.

Kommissarie för arméns utställning är majoren vid Fortifikationen L. W:son Munthe, som till sitt biträde har majoren vid Första Göta artilleriregemente Fr. Spak och intendenten, kapten E. Kinell.

Flottans utställning.

Medan arméns utställning är uteslutande modern, är däremot flottans utställning såväl historisk som modern. Den är inrymd dels i den åt sjön vettande delen af den gemensamma utställningsbyggnaden, dels i sjön utanför, där en serie fartyg och båtar af olika typer äro förlagda.

Entrén till flottans utställning föreställer akterskeppet af ett linieskepp från 1600-talet med sina af kampanjelanternor och flaggstänger krönta toureller, sitt galleri m. m. stilenligt måladt och dekoreradt. Sjelfva byggnaden består af två med ankaren och andra emblem dekorerade galérvarfskjul, och mellan dessas

båda sluttande tak skjuter åt sjösidan till fören af ett krigsskepp ut öfver vattnet, försedt med mast, stång och med tackling i samma stil som akterskeppet vid entrén.

Då man inträder i utställningen mötes blicken af en kraftigt verkande fonddekoration, i hvilken kung Oscars staty — helfigur i gips och iförd amiralsuniform — utgör midtelpartiet och omgifves af sjökrigsmateriel och sjökrigsemblem af hvarjehanda slag såsom mörsare, kanoner, projektiler, ankare, kompass m. m. Denna dekoration flankeras af två kolossala galjonsbilder, som tillhört linieskepp från början af århundradet.

Till dekorering inom utställningen har för öfrigt nästan uteslutande användts föremål, tillhörande äldre historiskt bekanta svenska krigsfartyg. Så ser man vid en af pelarne i byggnadens midt akterspegeln af den från Gustaf III:s tid bekanta kongl. skonerten »Amphion» med dess rika ornamentik. På pelaren midt emot denna synes en bild af »Fäderneslandet», fordom galjonsbild å linieskeppet af samma namn, och omkring den läses namnen på de större sjöstrider, i hvilka svenska flottan deltagit. På öfriga pelare äro anbringade galjonsbilder från andra af svenska flottans fartyg från gångna tider, hvarjämte de särskilda afdelningarne inom utställningen utmärkts medelst vapensköldar och ornament från äldre krigsfartyg.

Utställningen omfattar:

I de båda närmast ingången belägna hufvudafdelningarne: modeller af äldre och nyare krigsfartyg till ett antal af nära 50.

Närmast fonden och till höger om denna:

Artillerimateriel, äldre och nyare, samt modeller och ritningar till sådan. Ett tiotal af flottans moderna i bruk varande artilleripjeser, från 15 cm. kanonen på sin pivôtlavett med sköld till 12 m. m. kulsprutan, alla slag af nu brukliga projektiler, antändningsmedel och krut samt en stor samling af artillerimateriel från äldre tider.

Vidare eldhandvapen och andra handvapen, hvaribland en fullständig samling af alla gevärsmodeller, som varit eller äro i bruk vid flottan, från det första flintlåsgeväret till den nu införda karbinen; olika slag af torpedos, som användts eller användas vid flottan; prof på olika slag af tågvirke och tacklingsarbeten; elektrisk och optisk signalmateriel, strålkastare och dykerimateriel, navigeringsafdelning med sjöinstrument och sjökort; Sjökartverkets och Nautisk-meteorologiska byråns utställning af instrument och kartor, samt, längst inne till vänster, en afbildning af en tändstation för minförsvaret i naturlig storlek och med instrument och inventarier.

Väggarne prydas med porträtt af berömda män, som tillhört flottan, med taflor framställande svenska krigsfartyg och sjöstrider, i hvilka sådana deltagit och fotografier, framställande tjensten, öfningarne och lifvet ombord. Därjämte visas ett tiotal af flottans äldre uniformer å mannekiner i naturlig storlek.

På ömse sidor om ingången utställas skolornas undervisnings- och åskådningsmateriel.

Till de större fartyg, som äro förlagda inom utställningens vattenområde, äro anbragta landgångar från den området begränsande flottbron, så att bekväm passage beredes allmänheten.

Trädgårdsutställningen.

Trädgårdsutställningen är icke helt skandinavisk utan omfattar endast de bägge länderna *Sverige* och *Danmark*.

Utställningen har erhållit en särdeles vacker plats på kullen bredvid Byströms villa, hvarifrån en vid utsigt öppnar sig öfver hela det åt Saltsjön belägna utställningsfältet, samt öfver Stockholms för dess skönhet berömda hamn.

Utställningen omfattar dels en *permanent*, dels följande *tillfälliga* utställningar:

Vårutställningen öppnas den 15 maj och räcker till den 18 maj.

Sommarutställningen öppnas den 30 juli och räcker till den 2 augusti.

Höstutställningen öppnas den 23 september och räcker till den 1 oktober.

Trädgårdsutställningen.

Den svenska utställningens föreståndare är domänintendenten O. Tamm, den danska utställningen anordnas och förestås af trädgårdsarkitekten E. Glæsel.

Särskilda utställningar.

Stockholms stads paviljong.

Den förnämsta af de enskilda paviljongerna är den, i hvilken *Stockholms stad* lämnar en framställning af stadens kommunala inrättningar och anordningar.

Stockholms stads paviljong.

Denna ståtliga byggnad, hvartill arkitekten G. Wickman uppgjort ritningarna, reser sig midtför Nordiska Museet, på andra sidan om stora entrén, där den upptager en areal af omkring 1,100 kv.-meter med en utställningsyta af 700 kv.-meter.

Byggnaden är grupperad i en större och en mindre paviljong, förbundna med hvarandra medels en öppen portik. Innanför portiken öppnar sig en liten gård, omgifven af ett halfcirkelformigt galleri. Såväl från själfva portiken som från gården föra trappor upp till hufvudvåningen. Bägge paviljongerna såväl som galleriet innehålla nämligen tvänne våningar: souterrainvåning och hufvudvåning.

Den högra och större paviljongen innehåller en stor och hög hall, som inrymmer gas- och elektricitetsverkens utställningar. Här fins äfven en del af Helsovårdsnämndens utställning, såsom modeller till sjukhus, framställningar af hygieniska anordningar o. d.

Gående i hufvudvåningen kan man äfven se ner i tvänne rum, belägna i undervåningen. Det ena af dem är upptaget af Helsovårdsnämndens utställning, det andra, som är inredt till skolsal, inehåller Folkskolans utställning. Här nere finner man vidare slöjdsalar för flickor och gossar, hvartill i galleriets souterrainvåning sluter sig ett skolkök. Alla salar äro fullt utrustade.

I det runda galleri, som omsluter gården, upptages hufvudvåningen af utställningar från Byggnadsnämnden och Byggnadskontorets olika afdelningar, hvarjämte en afdelning är anordnad som expeditionsrum.

Den mindre paviljongen innehåller bl. a. en framställning af en af Stockholms gator. Den utställningsbesökande går upp i hufvudvåningen, kommer ut på en plattform och ser såväl under som öfver sig en genomskärning af en 33 fots bred gata i naturlig storlek, med alla däri inlagda rör och kloakledningar. En öfver genomskärningen anbragt fondmålning visar ett helt gatuperspektiv med folk och öfrig trafik. Det hela bildar en intressant framställning af en storstadsgata såväl under som öfver jord, hvilken är af mycket intresse.

I sammanhang med denna illusoriskt naturtrogna afbildning står en utställning af gatumateriel.

Galleriets souterrainvåning innehåller Renhållningsverkets utställning samt därjämte åtskilliga föremål, mest tyngre materiel från gatuläggningsafdelningen och vattenledningen. Särskildt bör framhållas en miniatyr af ett vattenfilter i full verksamhet. Äfven här disponerar Helsovårdsnämnden öfver en afdelning.

Utefter galleriets yttersida löper en öppen balkong med nischer, där man kan sitta och se ut öfver utställningsfältet och Djurgårdsbrunnsviken.

På den halfcirkelformiga gården har Stockholms stadsträdgårdsmästare anordnat en liten utsökt grupp af växter och blommor.

Hela paviljongen är, i likhet med hufvudstadens alla äldre monumentala byggnader, hållen i barockstil.

Turist- och Sportutställningen.

Belägen straxt venster om hufvudentrén till utställningen, tätt invid Djurgårdsbrunnsvikens vackra strand och delvis utbyggd i vattnet ligger den egendomliga, af arkitekten F. Lilljekvist ritade, i åttkant uppförda byggnad, som inrymmer Turist- och Sportutställningen.

Turist- och Sportutställningen.

Om denna utställning sålunda erhållit ett ytterst förmånligt läge, så har in-

genting sparats för att göra den så intressant och rikhaltig som möjligt.

Turistafdelningen.

Den ledande synpunkt, ur hvilken Turistutställningen framgått, har varit att på utställningsfältet gifva såväl landsmän som främlingar en föreställning om hvad vårt land har att erbjuda i naturskönhet. Med hjälp af konstnärerna herrar Tirén, Genberg, Kallstenius och Krehl hafva sålunda bl. a. trenne dioramabilder skapats, som säkerligen i sitt slag äro enastående, både med afseende på konstnärligt värde och storslagen anläggning. Dukarna, som användas till fonddekoration, äro ej mindre än 16 meter i längd och i motsats till vanlig dekorationsmålning, som brukar göras i vattenfärg, är här endast olja använd. Förgrunden närmar sig verkligheten så mycket som möjligt.

Dessa trenne bilder föreställa:

1) Panorama, framställande ett jemtländskt vinterlandskap. En renhjord hvilar på fjället under en stjernklar himmel. Månskenet kommer träden att kasta skugga och snön att gnistra. Tack vare naturliga renar i mängd, elektriskt ljus och alla teknikens hjelpmedel har den mest effektfulla stämning åstadkommits.

2) Panorama med motiv från Stora sjöfallet i Lappland. Detta 40 meter höga fall, sönderdeladt i flera grenar, är ett af de intressantaste och mest storslagna i Europa. Det är beläget i en högeligen romantisk trakt omkring 130 kilometer från Gellivara. Den kolossala duken verkar upplifvande och ger ett sant intryck af fjellnatur. Studier till målningen äro med mycken omsorg gjorda på platsen.

3) Storbofallet i Jemtland, framstäldt i vinterskrud med egendomliga isbildningar. Naturligt vatten forsar ned mellan isblocken för att i en större vattenbildning försvinna i dalsänkan. Beläget i fonden af utställningspaviljongen gör fallet ett mäktigt intryck af verklighet med sina naturliga träd, sina klippblock och sitt brusande vatten.

Öfriga grupper, tillhörande Turistafdelningen äro:

en 10 meter lång fris, framställande utsikten från Sveriges näst högsta berg, fjället Sarjektjåkko i Lappland (2,091 meter);

en annan 10 meter lång fris, föreställande en scen från Dalarne. Denna provins är särskildt bekant för sitt färgrika folklif och sina vackra, fortfarande allmänt brukade sockendräkter;

en synnerligen lyckad och stämningsfull modell öfver en del af Visby, ruinernas och rosornas stad. Denna på ön Gotland belägna gamla hansestad är ett af de mest inbjudande målen för en utflykt från Stockholm;

reliefmålning från Jemtland. Skulptören och målaren hafva här i en och samma person skapat en karakteristisk bild af ett nordländskt landskap;

en tafvelsamling, bestående af ett 50-tal förträffligt utförda fotografier i storleken 60 x 40 cm. öfver landets mest sevärda platser.

Som annex till Turist- och Sportutställningen och för att komplettera denna är anordnad en *Resebyrå*. Sedan den besökande orienterat sig i själfva utställningen och där mottagit intryck, som gifva lust och håg att på ort och ställe få skåda hvad som nyss visats i bild, så erbjuder resebyrån sin tjänst i form af upplysningar och råd för reseturens uppgörande. Äfven underlättar den resorna genom att tillhandahålla kuponghäften för en del ordnade och kombinerade reseturer. Härigenom får utställningen en praktisk, för turistväsendet och landet fruktbringande betydelse.

I sammanhang med den svenska resebyrån har den verldsberömda engelska resefirman *Thos. Cook & Son* anordnat en filial af sin byrå med dess *ticket-office*, hvarjämte firman utställer en intressant samling modeller af dess turistbåtar.

Sportafdelningen.

Segelsporten finnes framställd i paviljongens midt och representeras af en af ingeniör A. Nygren konstruerad 9 m. kölbåt, bygd och riggad å Neglinge båthem med segel och gods från segelmakare N. P. Tull i Stockholm, en från samma varf levererad, af ingeniör Alb. Andersson konstruerad 9 m. fenkölsbåt

samt af en öppen segelbåt, »Maduro», ett konstnärligt arbete af teak och ceder och en centerbord-långfärdkanot.

Utanför paviljongen vid stranden ligga andra riggade segelbåtar, ekor och snipor från olika delar af landet, arbetsbåtar m. m.

Roddsporten representeras af en fyrårad »utriggare» från Mälarvarfvet, samt af en och annan paddelkanot.

Velocipedsporten. Fabrikörerna P. From, Anton Wiklunds Vel.-fabr. A. B. och »Svea»-velocipedens bolag i Stockholm, Svenska Humberbolaget i Malmö, Hudiksvalls och Gefle velocipedbolag samt Husqvarna vapenfabrik äro de exponenter för svensk företagsamhet, som här representeras af egna fabrikat, inramade i en vacker bakgrund, ett skogsparti, hvarur en liten grupp velocipedturister komma oss tillmötes.

Öfrig sommaridrott, såsom fiske, jagt och skytte, simning, bollspel, kägelspel och allmän idrott, finnes framställd i hallens bortre alkover. Materielen är till stor del levererad af snickaren E. G. Ekstrand i Stockholm.

Fäktningen framställes genom i salens midt placerade fäktare. De ypperliga vapnen äro från G. P. Svalling i Mölntorp.

Vintersporten representeras af Stockholms Allmänna skridskoklubb genom en intressant samling af kronologiskt ordnade skridskomodeller, mestadels från B. O. Liberg i Eskilstuna. Äfven skidsporten, skridskoseglingen och sparkstöttingssporten m. fl. grenar af vår populära vintersport äro här representerade.

Hästsporten slutligen framställes af ett mönsterstall. Firman Joseph Leja har här ordnat allt med smak och fackkunskap. Ett förspändt ekipage tjänar som lämpligt åskådningsmateriel för den stora publik, som intresserar sig för körsporten.

En intressant utställning bildar den jättemontre, som anordnats af flera hundra *silfverpokaler* och *bägare,* tagna under de sednare åren af våra sportmän vid olika täflingar.

Turist- och Sportutställningen, som förestås af ryttmästaren, frih. S. Hermelin, har dragit en kostnad af omkring 100,000 kronor.

Utställningen betingar en inträdesafgift af 25 öre.

Teater- och Musik-Utställningen.

Vid det sista årtiondets stora expositioner i utlandet har oftast en särskild afdelning för teater och musik förekommit, representativ för en betydande faktor i det kulturella samhällslifvet.

Teaterpaviljongen.

Medan emellertid därvid hufvudsakligen moderna industrialster och handelsvaror för teaterbruk blifvit utstälda, har Stockholmsutställningens afdelning för teater och musik fått en öfvervägande kulturhistorisk karaktär. Den utgör frukten af både omfattande och mödosamt arbete, ett arbete som tillförene ej varit i Sverige utfördt — försöket att annorstädes än i gamla affärsböcker eller Post- och Inrikes-Tidningar samla material till en svensk teater-

historia. Man har nämligen ej allena från hela landet insamlat ett arkiv af typografiska, biografiska och statiska uppgifter om teatrar, teatersällskap, musikkorporationer, läroanstalter och understödsföreningar. Man har äfven hopbragt ett illustrerande åskådningsmaterial af tusentals porträtt, modeller, teckningar, dekorationer, kostymer, musikinstrument, aktstycken, autografer och kuriosa. Och man har slutligen i samband med detta museum anordnat ett antal *matinéer* för svensk musik och dramatik, men hufvudsakligen för uppförandet af en serie kulturhistoriska program, afsedda att gifva en lefvande bild af den svenska teaterns utveckling sedan flere århundraden tillbaka.

Vägen till denna utställning leder upp för breda dubbeltrappor å ömse sidor om Biologiska Museet, och dess paviljong, hägnad af hundraåriga ekar, kännes lätt igen på svanen med den gyllene lyran, som kröner fasaden.

Inträdet i paviljongen skänker besökaren en behaglig och elegant anblick. Så vidt det varit med en utställningsbyggnads konstruktion förenligt, har inredningen hållits i gustaviansk stil, i hvitt och guld och ljust grönt. Den höga kupolen öfver hallens midtparti uppbäres af åtta kolonner, från hvilka lägre tväggar utgå och indela sidopartierna i lika många kabinett för särskilda grupper af utställningsföremål.

I kabinettet, midt emot hufvudingången öppnar sig ett proscenium, en i tredjedels naturlig storlek utförd afbildning af den gamla gustavianska operans, och ridån, målad efter Desprez' originalskiss, går upp öfver slutscenen i »Gustaf Wasa», sådan denna tedde sig vid operans första uppförande 1786. Figurer, dekorationer och kostymer äro tillverkade efter ännu befintliga utkast och teckningar, och skådebanans utseende bakom kulisserna visas äfven, i det hela scenen vrider sig rundt. I mellersta kabinettet till höger

öppnar sig likaledes ett proscenium och visar en i naturlig storlek utförd kopia af Gustaf III:s arbetsrum i operahuset, där konungen, sittande vid sin secretaire räcker friherre Gustaf Mauritz Armfelt hans fullmakt såsom »öfverintendent af Kongl. Maj:ts Hofkapell och Spektakler». Och slutligen leder genom motsvarande kabinett till höger, en bred trappa in i den stora konserthallen med platser för 1,500 åskådare, där matinéerna skola gifvas.

I de fyra stora hörnkabinetterna äro de egentliga utställningsföremålen inrymda. Väggarna äro betäckta med porträtt, eskisser till dekorationer och kostymer. I glasskåpen förvaras märkliga dräkter, vapen och atribut, och i montrerna historiska aktstycken, autografer och kuriosa. Där finnes affischen för det spektakel, då Gustaf III första gången var på teatern, sufflörsexemplar med kungliga anteckningar från hofspektaklerna på Gripsholm. Där anträffas Lars Hjortsbergs »teaterpinaler» vid sidan af lagerkransar af silfver och guld, skänkta åt berömda svenska artister. Där ses en hel samling porträtt och minnen af Jenny Lind, omgifvande en afgjutning af hennes epitafium i Westminster Abbey. Där utställes det silfverharnesk, som Emilie Högqvist en gång erhöll af sina beundrare för att bära i »Orleanska Jungfrun». Och under Cabanels verldsberömda porträtt af Christina Nilsson, hvilket hon själf exponerar, hänger fiolen, hvarpå hon som barn spelade vid marknaderna i Wexiö.

Midt emot Pasch's originalporträtt af Gustaf III synes bilden af vår nuvarande konung såsom præses i K. Musikaliska Akademien, hvars kollektion är synnerligen märklig. Och slutligen upptages i det närmaste ett helt hörnkabinett af grosshandlare Claudius' i Malmö musikinstrument, den största samling sådana i Norden och af ett oskattbart värde — däribland finnes instrument och notskrifter ända från 12:te år-

hundradet. Katalogen innehåller om denna samling ett särskildt af ägaren författadt kapitel.

Bland utställningens intressantaste nummer är slutligen att märka en samling porträttbilder i kostym. Figurerna äro alla särskildt skulpterade och gjutna i vax, i naturlig storlek samt återgifvande ett tiotal af våra ryktbaraste dramatiska artister i någon af deras mest kända och populära roller: Lars Hjortsberg såsom *Kapten Puff*, Jenny Lind såsom *Regementets dotter*, Emilie Högqvist såsom *Orleanska Jungfrun*, O. U. Torsslow såsom *Ludvig XI*, N. W. Almlöf såsom *Bolingbroke*, Edv. Swartz såsom *Hamlet*, Fr. Deland såsom *Konjander*, And. Willman såsom *Mefistofeles*, Oscar Arnoldson såsom *Fra Diavolo*, och Elise Hwasser såsom *Sigrid den fagra*.

Utställningens ledare och anordnare är intendenten Harald Molander.

Grufutställningen.

Straxt bakom Industrihallen ligger en paviljong, som genast väcker uppmärksamheten genom sitt egendomliga byggnadssätt, hvartill kommer den för den svenska landsbygden karaktäristiska eldröda färgen med de hvita husknutarne. Paviljongen är uppförd i trogen stil med grufhusen i den urgamla svenska grufbygden och innehåller *Mellersta Sveriges grufutställning*.

Grufutställningens ändamål är att visa grufdriftens utveckling från äldre tider och dess nuvarande ståndpunkt vid malmgrufvefälten i Mellersta Sverige, eller i Sveriges gamla Bergslager. Den är således en specialutställning i ordets egentliga bemärkelse och omfattar endast till grufdriften hörande föremål, såsom allt, som

rör malmernas förekomstsätt, deras uppsökande och brytning, uppfordringen ur grufvorna, transporten i dagen samt malmernas skrädning och anrikning.

Grufutställningen.

Utställningen är inrymd i tvänne byggnader, af hvilka den ena har formen af ett speltorn, den andra af ett skrädhus. Från skrädhuset leder en bockbana till det angränsande berget under »Skansen», hvarest en kortare tunnel är insprängd. Speltornet har en

bottenarea af 65 kv.-meter och en höjd af 25 meter. Skrädhuset är 25 meter långt och 10 meter bredt. Bägge innehålla tvänne våningar och äro förenade medels ett trapphus.

I speltornets nedre våning inrymmes Sveriges Geologiska Undersöknings utställning. I den öfre våningen finnes en hiss och en stegväg, som leder till tornets tak. Byggnaden innehåller dessutom ritningar å schaktindelningar, diagram öfver malmproduktionen, äldre och nyare skifstolar, linor, modeller och uppfordringsanordningar, säkerhetsapparater m. m. Från tornets öfre del utgår en linbana, som leder till det bredvid liggande berget.

Skrädhuset innehåller följande utställningar:

Den nedre hallen:

1) Magnetiska instrument för malmens uppsökande, så anordnade, att deras användning åskådliggöres, magnetiska modeller m. m.;

2) diamantborrmaskiner;

3) de särskilda i utställningen deltagande grufvornas utställningar af malmer, grufmodeller, grufkartor, anordningar för malmens uppfordring, utfrakt och skrädning, modeller och planscher, tydliggörande de brytningsmetoder, som användas m. m.

Den öfre hallen:

1) Utställningar från sprängämnesfabriker;

2) utställningar af grufmätningsinstrument med deras tillbehör;

3) historisk utställning, belysande Sveriges grufhandterings utveckling från äldre tider. Däribland finnes en serie bergborrmaskiner från de äldsta till de i nyare tider använda, en serie äldre och nyare grufkartor samt grufredskap och modeller af uppfordringsverk, som användts i äldre tider.

I den i Skansberget sprängda tunneln hållas under hela utställningstiden elektriska borrmaskiner i gång.

I det fria utanför byggnaden äro utstälda grufspel, malmskiljare, utfraktsvagnar, vändbord, malmvågar m. m., som ej lämpligen kunna inrymmas inuti byggnaden.

Skogsutställningen.

En bland utställningens originellaste byggnader är den paviljong, som inrymmer Sveriges Sågverks- och Trävaruexportförenings utställning och hvartill ritning är uppgjord af arkitekten F. Boberg.

Skogsutställningen.

Skogsutställningen är belägen midt i backen under »Skansen». Endast fasaden är synlig åt vägen. Fasaden är försedd med tvänne dekorativa torn, upptill hopbundna med ett prydligt gallerverk och är helt och hållet beklädd med bark, gran- och tallkottar och ris, samt här och hvar skifvor af på tvären afsågade trädstammar. Samma dekorationssätt är användt invändigt. Pelarne och takstolarne etc. äro af tallstammar med barken på. Väggar och tak äro beklädda med hvit björknäfver, med rosetter och knoppar af kottar här och hvar.

Byggnadens midthall är mycket hög och sträcker sig ända från jorden till högsta takåsen. Hallen saknar nämligen golf. Det är sjelfva markbetäckningen (växttäcket), som är utställningsföremålet. Byggnadens läge i en backe är tillgodogjord på ett sinnrikt sätt. Öfverst i backen framställas stenbundna och torrare höglända marker, i midten de gröna, mossiga skogsmarkerna samt nederst lågländ, försumpad mark,

Rundt omkring stå trädstammar af olika slag, visande växtligheten å den mark, vid hvilken de äro uppställda.

I fonden och på sidorna äro upphängda trädstubbar med vidsittande rötter i deras ofantliga förgreningar.

Till höger kommer man först till ett mindre rum, innehållande fotografier öfver svenska barrskogar m. m. och samlingar af skogsplantor, kottar och öfriga morfologiska föremål, därefter har man en större, rikt belyst rund sal, där modellen till ett modernt sågverk med brädgårdar, lastkajer etc. är uppstäld. Rundt omkring äro afbildningar af träförädlingsverk i olika delar af landet uppsatta. Vidare fotografier från timmerhuggning, flottning och alla andra operationer i trähandteringen.

Till venster finnes ett rum, hvari en tjärdal i miniatyr är uppstäld. Där äro äfven kemiska skogsprodukter utstälda.

På en vägg i midthallen visas en geologisk framställning af svenska jorden i genomskärning, visande huru jord, lämplig för åkerbruk, samt sådan, icke lämplig därtill utan endast för skogsväxt i tidernas längd har uppstått.

Planen till utställningen, såväl den vetenskapliga som den industriella, är uppgjord af docenten Axel M. Lundström.

En fullständig, rikt illustrerad katalog är utgifven öfver utställningen.

* * *

Bredvid Sågverks- och Trävaruexportföreningens utställning, vackert inramad i en dunge af björkar, ligger den byggnad, som innesluter *Domänstyrelsens kollektivutställning.* Utställningen omfattar en sam-

ling kartor öfver landets skogar, framställande de olika skogsbältena, grafiska tabeller samt skogsvetenskapliga utställningar från olika kronoparker. Äfven *Skogsinstitutets* utställning är här anordnad.

I samma byggnad är inrymd en kollektivutställning af *säd och frö,* till hvilken rikets samtliga Hushållningssällskap, Sveriges Utsädesförening i Svalöf m. fl. lämnat bidrag.

Utanför byggnaden ligger ett ståtligt utställningsföremål. Det är en jätte ur de svenska skogarne: en väldig gran från en af kronoparkerna i Stockholms revier, mätande en längd af 35 meter och med en diameter vid 24 meters höjd af 40 centimeter. Dess diameter är vid marken, ofvanför stubben räknadt öfver 1 meter.

Elektricitetsverket.

Elektrisk ström användes i stor myckenhet inom utställningen, dels till belysningsändamål, dels också till frambringande af kraft för att drifva bergbanan till Skansen, hissarne i Industrihallens minareter m. m. Tvänne elektriska stationer om tillsammans 950 effektiva hästkrafter äro för ändamålet anlagda.

Det stora Elektricitetsverket, som är uppfördt efter ritning af arkitekten F. Dahlberg, är beläget i en särskild byggnad på Saltsjöfältet med bakfasad mot Djurgårdsvägen. För fackmannen erbjuder detsamma tillfälle till intressanta studier. Den elektriska kraften frambringas nämligen genom 4 st. 100 effektiva hästkrafters ångturbindynamos, hvilka drifvas med ånga af 200 atmosferers tryck från hvar sin ångpanna af d:r G. de Lavals nya konstruktion, samt af 2 st. 50 effektiva hästkrafters ångturbindynamos, hvilka förses med ånga af 100 atmosferers tryck från pannor af samma konstruktion.

Uppmärksamheten fästes på, att det ångtryck, som här användes, är det högsta, som hittills någonsin i verlden kommit till användande för drifvande af ångmotorer. Det vid vanliga ångmaskiner använda trycket vexlar mellan 5 och 15 atmosferer. Det synnerligen ringa utrymme, som dessa maskinsystemer erfordra, är värdt en särskild uppmärksamhet.

Det andra elektricitetsverket är beläget inom *Maskinhallen.*

Elektricitetsverket.

Detta verk består dels af de Lavals ångturbindynamos, dels af en 100 effektiva hästkrafter trefasvexelström-generator, drifven med rem af en Munktells liggande compound ångmaskin, dels af en 50 hästkrafters enkelfasgenerator och en 100 hästkrafters trefasgenerator, bägge levererade af Allmänna Svenska Elektriska Aktiebolaget.

Hela den elektriska anläggningen på utställningen, sammankopplingen samt instrumenteringen äro utförda af detta bolag, som äfven sköter administrationen. Bolaget har sitt kontor i det stora Elektricitetsverket.

Några enskilda paviljonger.

Stora Kopparbergs paviljong.

Stora Kopparbergs Bergslags Aktiebolag har sin paviljong på vestra fältet, på den öppna platsen framför Konsthallen.

Stora Kopparbergs bergslag är Sveriges största och förnämsta industriidkande bolag. Det är därtill det äldsta bolag i Sverige, sannolikt i hela världen. Ett permbref af år 1288 rörande andel i bolaget finnes ännu i original i behåll. Bolagets äldsta privilegier äro icke kända, men man har sådana från år 1347 i original förvarade. De äro utfärdade af Magnus Eriksson Smek och af senare konungar bekräftade.

Stora Kopparbergs paviljong.

Bolagets verksamhet är grundad på provinsen Dalarnes grufvor, skogar och vattenfall samt sönderfaller i tre afdelningar:

1:o. Kopparhandteringen. Bolaget eger och bryter Stora Kopparbergs grufva vid Falun, hvilken hittills lämnat omkring 500,000 tons koppar, 16 tons silfver och $1^1/_4$ tons guld. Så stor afkastning har ingen annan koppargrufva i världen ännu lämnat. Under 15-, 16- och början af 1700-talet var bolaget världens störste kopparproducent.

2:o. Jernhandteringen. Bolaget har framställt järn och stål sedan år 1735. Det eger och drifver nu Domnarfvet, som är Sveriges afgjordt största järnverk och det största träkolsjärnverk i världen, samt därjemte Korså bruk och Åp masugn, alla tre verken belägna i Dalarne. Till och med år 1896 hade bolaget tillverkat omkring 624,000 tons räckt och manufaktureradt järn och stål.

3:o. Trävaruhandteringen. Bolaget har sedan 1600-talet drifvit sågverksrörelse vid Domnarfvet, hvars såg ännu går. Hufvudparten af bolagets sågning är dock förlagd tlll Skutskär vid Bottenhafvet, dit timret från Dalarnes skogar nedflottas. Skutskär är världens största sågverk.

Bolaget tillverkade år 1896:

Järn- och ståleffekter	47,004	tons
Kopparvitriol	1,506	»
Rödfärg	796	»
Svafvelsyra	2,267	»
Silfver	367	kilogram
Guld	91,5	»
Thomasfosfat	6,501	tons
Sågadt och hyfladt virke	57,369	standards
Pappersmassa	5,451	tons

Bolagets paviljong, som är uppförd efter ritning af arkitekten F. Boberg, är en af utställningens dyrbaraste och vackraste smärre byggnader. Den är byggd af utsökt trä från bolagets skogar.

Paviljongens bägge flyglar innehålla konstnärligt ordnade utställningar af trävaror, såsom plank, bräder och battens, list, staf etc. samt trämassa.

I öfre våningen af den runda midtelbyggnaden finnas prof af järn och stål af alla slag jämte råämnen och färdiga verktyg. Arkitekten Bobergs dekora-

tiva talang har i afseende på föremålens placering firat en glänsande triumf.

Nedre våningen omfattar koppartillverkningens produkter, ordnade kring en »blå grotta» af kopparvitriol. Å samma vånings yttersidor äro föremål från bolagets snart 700-åriga historia utställda jämte föremål från bolagets skogar och grufvor m. m.

Sandvikens paviljong.

Sandvikens Järnverks utställnings paviljong, på vestra fältet, invid viadukten från Industrihallen, är dekorad utvändigt af en trämodell af verkets stora 15-tons ånghammare, som bildar portal. Ett par större stålgöten stå skildtvakt bredvid, och ett par järnvägshjul, som blifvit tagna ur aktiv tjänst, men ej fått rum inuti, paradera äfven utanför.

Sandvikens paviljong.

När man under de hvälfda hammarstolarne inkommit i det fyrkantiga rummet med cirka 50 fots sidor, finner man det rikligt fyldt med järnverkets mångsidiga tillverkningar, ifrån tunga maskinaxlar till de finaste urfjedrar.

Midt på golfvet är en åttkantig montre, klädd på de olika fälten med finare artiklar, såsom verktygsstål, sågar, hammare, velocipedekrar, urfjedrar och klädningsfjedrar, smakfullt ordnade. Ofvantill krönes montren

af en samling oljefärgstaflor, framställande dels brukets yttre och dels flera af de inre arbetsprocesserna, samt af etsade stålsköldar, bärande brukets olika stämplar, och öfverst af en större krona af kallvalsade stålband, dels blanka och dels anlöpta i gula och blå färger.

Nedomkring visas, delvis under glas, finare föremål, såsom silkesfina brottprofver af stålstänger, rörsektioner, verktyg och instrument (tillverkade af Sandviksstålet af brukets kunder), finare bandstål m. m. Särskildt anmärkningsvärdt bland dessa profver är ett kallvalsadt band $2^3/_8$ tum bredt, upphaspladt i en rulle, som, ehuru det endast väger 19,5 kg., har den öfverraskande längden af 4,317 fot. Hemligheten ligger däruti, att, såsom vidfästad etikett angifver, bandet har en tjocklek af endast $^1/_{30}$ millimeter.

Detta är dock icke den tunnaste dimensionen, Sandviken kan valsa, ty, såsom den besökande kan se, finnas bredvid profver, visserligen icke så långa som det föregående stålbandet, men endast $^1/_{50}$ millimeter tjocka.

Underlaget af montren består af en samling verkets råprodukter, såsom göt, tackjärn, malmer, slagg etc.

Husets midtelvägg upptages först och främst af en större dekoration af sågar af alla storlekar, och nedanför denna ligger en väldig propelleraxel, som sträcker sig efter rummets hela längd. Den är $48^1/_2$ fot lång, $12^1/_2$ tum i diameter och väger 8,880 kg. Framför denna en vefaxel för triple-ångmaskiner, vägande 5,460 kg.

Ofvanför propelleraxeln finnas tvänne bandrullar, som äfven äro vackra prof på storindustri. Den ena är ett ihoprulladt, varmvalsadt band, 298 fot långt, 8 tum bredt och 4 mm. tjockt, vägande 563 kg. Det lär vara det största varmvalsade band, som någonsin blifvit åstadkommet, vare sig i Europa eller Amerika, och hvad det betyder att utföra ett dylikt arbete, för-

stås bäst, när man ser det nedanför liggande ämnet, liknande det, från hvilket bandet måste utvalsas i *en* hetta. Detta ämne är nämligen endast 11 fot långt, 7 3/4 tum bredt men 4 3/8 tum tjockt.

På andra sidan om midteldekorationen finnes en annan värdig kamrat. Det är också en bandrulle af ungefär samma diameter, men de täta lagren gifva åt densamma ett annat utseende. Det är nämligen ett band, som lämnat varmvalsverket med ungefär samma dimensioner som det nyssnämnda och sedan blifvit kallvalsadt, så att det nu, med bibehållande af ungefär samma bredd, blifvit endast 0,45 millimeter tjockt men 2,284 fot långt. Dess vigt är 502 kilogram.

En tredje bandrulle finnes äfven, som vid jämförelse med dessa ser liten ut, men som dock befanns värdig ett pris i Chicago och San Francisco. Det är ett varmvalsadt band, visserligen endast 187 fot långt men 12 tum bredt och 3,70 mm. tjockt.

Den ena sidoväggen utgöres af andra smides- och valsverksprodukter, hjulringar, dels svarta och dels polerade, dels kallt ihopböjda, dels tagna ur järnvägstjänsten, däribland en axel med hjul, som tjänstgjort i 21 år å Bergslagernas järnvägar och därvid genomlöpt den respektabla sträckan af 737,998 km. Vidare finnas där axlar såväl för lokomotiv som för järnvägsvagnar, mindre band, valstråd, samt ett par vackra pyramider af verktygsstål, dels valsade, dels smidda, de senare så släta, som om de vore polerade, utan ett enda märke af hammarhugg, så att man med öfverraskning läser på etiketten: direkt från hammaren.

Den andra sidoväggen upptager kalltillverkningarnas produkter. Hufvudpartiet utgöres af den från Chicagoutställningen omtalade »Verldens största bandsåg», uppsatt i en spiral midt på väggen. Den är 220 fot lång, 12 tum bred, 2 mm. tjock och väger 307 kg. Den är härdad, polerad och tandad, med

ett ord färdig till användning. På sidorna om denna och framför: grupper af kallvalsade band, dels härdade och polerade, dels endast valsade. En pyramid af i fason kallvalsadt stål för velocipedskenor, samt en pyramid af s. k. silfverstål för finare verktyger. Till slut en pyramid af paraplytråd, s. k. paragon, och en af rund tråd.

Den fjärde väggen är egnad uteslutande åt materiel för rörtillverkning. Emellan ingångsdörrarna är en profsamling af s. k. strips för tillverkning af vällda rör, samt efter sidorna staplar af en för landet ny tillverkning, som först infördes af Sandviken 1890.

Det är tillverkningen af rörämnen, afsedda att genom dragning i utlandet fullbordas till färdiga rör. En vanlig människa skulle säga, att hvad som här utställes redan är färdiga rör, men etiketterna angifva dock, att de endast hafva pretention på att vara ämnen, och man måste väl taga tillverkarens utsago för god. De variera i alla dimensioner från 8 tums diameter till $^3/_4$ tum, och lära hufvudsakligast gå till velociped- och ångpannerör. Deras längd uppgår för vissa dimensioner ända till 22 fot.

Sedan vi nu beskrifvit de vid väggarna utställda föremålen, återstår taket, ty äfven det har ett anmärkningsvärdt utställningsföremål, som för öfrigt äfven delvis sträcker sina grenar till väggarna. Det är en enda pjes, ett kallvalsadt band, 8 tum bredt, 0,48 m. m. tjockt, 2,354 fot långt och vägande 524 kg., alltså ett systerband till det förut omnämnda, upprullade kallvalsade bandet. Huset tyckes ej hafva räckt till att visa det i sin helhet, ty trots alla slingor på väggar och tak sluta dess bägge ändar öfver ingångsdörren i ett par solida rullar.

För öfrigt utställer Sandvikens Järnverks Aktiebolag diverse kvalitetsprofver m. m., samt ett antal fotografier från Järnverket, tagna både ute och inne.

Skånska storindustriens utställning.

Midt emot »Gamla Stockholm», på andra sidan om vägen, höjer sig en ståtlig byggnad af olikfärgadt tegel, till hvilken arkitekten G. Wickman uppgjort ritningen. Byggnaden, förträffligt belägen i den starka sluttningen nedanför »Skansen», inrymmer den *Skånska storindustriens utställning.*

Den besökande kommer genast upp i öfre våningen. Man mötes först af Höganäs' utställning af glacerade lerkärl och terracotta. I tornet finnes en mängd stenkolsprof och fotografier, och i koridoren är anordnad en samling eldfast sten från olika skånska tegelbruk.

Skånska Storindustriens paviljong.

En af de stora salarne inrymmer utställningar från Skånska Cement Aktiebolaget, Skånska Cementgjuteriet, Minnesbergs cementaktiebolag m. fl. En annan del upptages af de skånska sockerbrukens kollektivutställning.

Från öfre våningen för hiss ner till en under belägen grufva, där en serie figurer gifva en illusorisk framställning af arbetet i en skånsk grufgång. Från grufgången leder en väg, som för fram till en ståtlig dioramabild af Limhamns kalkbrott.

Själfva paviljongen bildar därjämte en utställning, i hvilken utställarne lämnat prof på sina olika tillverkningar.

Separators paviljong.

Aktiebolaget Separators paviljong, uppförd efter ritning af arkitekten F. Boberg, har sin plats på östra fältet, alldeles invid den utmed Djurgårdsbrunnsviken löpande strandpromenaden. Paviljongen är lätt igenkänlig på sin egendomliga gruppering, sina hvitrappade väggar och sitt röda tegeltak.

Genom rymliga entréer kommer den besökande ut på en läktare, hvarifrån man kan öfverskåda alla arbeten i det egentliga mejeriet, som är monteradt med nykonstruerade turbinseparatorer samt pasteuriseringsanordningar och öfriga inom den moderna mejeridriften använda redskap.

Separators paviljong.

Mejeriet hålles hvarje dag under hela utställningstiden i gång med en afverkning af omkring 600 liter mjölk pr dag.

Utom det större mejeriet visas och hålles i verksamhet ett s. k. hushållsmejeri, afsedt för mindre mjölkkvantiteter. Detta utrustas med den numera i åtskilliga tusental spridda Alfa Colibri separatorn samt den nyligen i marknaden utsläppta Alfa handkernan.

Slutligen har allmänheten tillfälle att inom denna byggnad få en inblick på ett område, som inom mejerihandteringen, likasom en mängd andra brancher på senare åren kommit att spela den allra största roll, nämligen det bakteriologiska. Bolaget har nämligen i samband med sitt arbetande mejeri anordnat ett bakteriologiskt laboratorium, där olika bakterier och deras inverkan på mjölk samt däraf frambragta pro-

dukter förevisas af en speciellt på detta område utbildad fackman. Detta är veterligen första gången något dylikt förekommit på en utställning.

I Maskinhallen har Separator uppfört en monumental, 15 meter hög monter, byggd af separatorer och separatorsdelar, äfven den efter ritning af arkitekten F. Boberg.

Bofors Gullspångs paviljong.

Aktiebolaget Bofors Gullspång har sin paviljong på vestra fältet, straxt invid viadukten från Industrihallen. Paviljongen är efter ritning af arkitekten F. Boberg uppförd i stil med ett modernt pansartorn, hvarifrån långa kanonrör sticka ut.

Bofors Gullspångs paviljong.

Bland de föremål, som bolaget exponerar, märkas följande:

Yttre dekorativa föremål:

En ramm till svenska pansarbåten »Thule», afgjuten 1893, vikt 9,200 kg., totala höjden c:a 5,000 mm.

En axelbärare för ryska zarens lustjakt »Standard», afgjuten 1894, vikt 9,000 kg. Mellan axlarnes centrum c:a 7,000 mm.

2 25 cm. kanoner, afsedda för den under byggnad varande svenska pansarbåten »Thor». Totala längden 10,670 mm, vikt 29 tons.

Kanoner med lavetter.

1 15 cm. profkanon med lavett. Kanonens vikt 5,270 kg., lavettens 4,000 kg.

12 cm. snabbskjutande kanon för svenska marinen med lavett. Kanonens vikt 2,800 kg., lavettens 3,200 kg.

7,5 cm. bergskanon med hjullavett. Kanonens vikt 105 kg.

4,7 cm. snabbskjutande kanon med lavett. Kanonens vikt 118 kg.

Stålgjutgods:

Bogankare	vikt	1,000	kg.
Varpankare	»	100	»
Skål eller »Mushrooms» ankare	»	1,750	»
»Sääfs» eller tregreppsankare	»	750	»
Propeller diameter 16′6″	»	6,000	»
Propellerblad af olika dimensioner och vikt.			
Vändskifcentrum för statens järnvägars 15 meters vändskifvor	»	1,100	»
Kuggring med vinkelkugg, diameter 3,500 mm.	»	6,000	»

Pansarplåtar från 90 mm. till 250 mm. tjocklek.

Valsverksprodukter:

Ståltrådslinor från de största till de minsta dimensioner.

Valsad och dragen tråd.

Tunnplåt.

Finspongs paviljong.

Midt framför Arméns och flottans utställning höjer sig en egendomlig byggnad i form af ett par spetskulor, omgifna af gräsbevuxna vallar. Paviljongen, hvartill arkitekten G. Wickman uppgjort ritningen, innehåller Finspongs bruks utställning.

Finspongs paviljong.

Utställningen lemnar prof på brukets kanontillverkning samt på dess verksamhet i öfrigt. Den upptager sålunda en 12 cm. kanon med en vikt af 6,700 kg. och med tillhörande sköld, vägande 900 kg., en 7,5 cm. fältkanon samt tvänne mindre artilleripjeser.

Paviljongen inrymmer dessutom utställningar af smides-, kanon- och cylindertackjärn, brottprofver af kanon- och smidestackjärn, malmprofver, valsadt järn, plåt, hästskor, yxor, spik, jordbruksredskap, järnvägsmateriel, stålverktyg samt afslagna martingöt för visande af brottytorna.

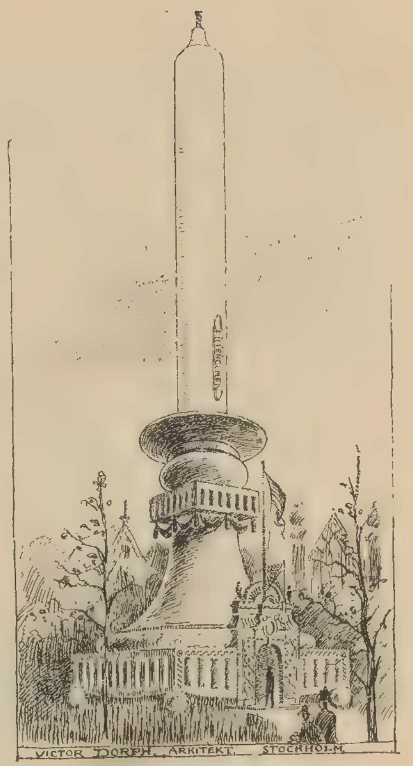
Liljeholmens montre.

Liljeholmens Stearinfabriks Aktiebolags montre är synlig öfver nästan hela det östra fältet. Montren utgöres nämligen af en 14 meter hög ljusstake med ett isittande, 23 meter högt ljus, hvarigenom ljusets spets reser sig till den betydande höjden af 37 meter.

Portalen till denna egendomliga utställningsbyggnad prydes af porträtt af stearinfabrikens förste egare, J. Michaelson och L. J. Hierta, hvilka år 1838 grundade densamma.

Vid entrén står en byst af konung Oscar, omgifven af valspråket »Brödrafolkens väl», allt utfördt i stearin.

Straxt till vänster är en utställning af vid fabrikationen använda råmaterialer samt en serie, utvisande de olika stadier, dessa genomgå, innan man erhåller stearin och dess biprodukt glycerin. I tvänne hörn förekomma prof af de olika ljusstorlekar, som stöpas vid fabriken och i ett annat hörn olika ljussorter, samt prof å biprodukterna oljsyra och glycerin och en grafisk tabell, visande omsättningen af ljus pr år ifrån år 1878.

Liljeholmens montre.

I hufvudkupolen — midt under ljuset — är inredt ett fullständigt ljusstöperi, inrättadt med stöpbord, glanskningsmaskin m. m. Inpacketteringar ombestyras af unga flickor. Alla här förekommande maskiner äro tillverkade vid bolagets egna verkstäder. För öfrigt prydas väggarne af porträtt af fabrikens verkställande direktör och föreståndare samt exteriörer och interiörer af fabriken.

Ritningen till montren är utförd af arkitekten V. Dorph och konstruktionen af ingeniör F. Söderbergh.

Vid mörkrets inbrott om kvällarne strålar från ljusets spets en elektrisk låga.

Martins utställning.

På branten af den kulle, där Trädgårds- och Teaterutställningarna äro belägna, ligger en paviljong i orientalisk stil, uppförd efter ritning af arkitekten G. Wickman.

I denna paviljong har den kände orientresanden och samlaren, amanuensen F. R. Martin, utställdt de samlingar, som han hemfört från sina vidsträckta resor. Under dessa resor, hvilka år 1891 omfattade Sibirien ända till Kinas gräns, år 1894 Centralasien och 1895—96 Egypten och Turkiet, har herr Martin, tack

Martins paviljong.

vare sin samlareflit samt underhjälpt af betydande summor, som från privat håll stälts till hans förfogande, gjort ytterst värdefulla samlingar.

De viktigaste af dessa omfatta rikt guldinlagda vapen, mest persiska; dyrbara mattor, de äldsta ända från 1200-talet och af hvilka flera icke ens funnos representerade vid den stora mattutställningen i Wien 1891; metallsaker, likaledes från början af medlet af 1200-talet m. m.

En del af de föremål, som här utställas, äro ytterst dyrbara och sällsynta, t. o. m. i Orienten. Oberäknadt mynt och andra smärre saker uppgå de till omkring 6,000 nummer.

»Gamla Stockholm.»

En af utställningens intressantaste punkter utgöres af den framställning af »Gamla Stockholm», som un-

Interiör från »Gamla Stockholm».

der arkitekten Fredrik Lilljekvists konstförfarna ledning uppstått vid stranden af Djurgårdsbrunnsviken.

Platsen är ypperligt vald, präglad af den romantiska skönhet, som måste finnas, då det gäller att

gifva en bild af Stockholm. På ena sidan Djurgårdsbrunnsvikens speglande vatten, som troget återgifver stadens murar och torn, på den andra sidan »Skansens» höga branter, mot hvilkas lummiga bakgrund det gamla »Tre kronor» och Storkyrkans erggröna tornspira afteckna sig.

Hr Lilljekvist har noga följt de kopparstick af staden, jämte beskrifningar däraf, som finnas från gamla tider. För att gifva en tidstrogen bild åt sin koncentrerade framställning har han dessutom lånat några

Norderport från sjön.

karakteristiska detaljer från samtida svenska städer och inpassat dem på lämpliga ställen i taflan, där uppgifter saknas, hvarigenom det hela vunnit i historisk trohet och kulturhistoriskt intresse.

Det är Stockholm i slutet af 1500-talet under Johan III:s tid, som presenterar sig för åskådaren.

En träbro för den besökande från fasta landet öfver till den gamla Helgeandsholmen, som kringgärdas af bestyckade och med hängtorn försedda murar. Här ligger Helgeandshuset, det gamla hospitalet för spetälska, där några rum äro inredda med sjuksängar.

Holmen upptages dessutom af hus i medeltids- och renässansstil.

Från Helgeandsholmen föra tvänne broar öfver till sjelfva staden. Den yttre mynnar ut vid det K. Slottet, den andra vid Norderport, belägen på samma plats, som nu upptages af Mynttorget. Med sin vindbrygga, sina krysshvalf och sin öppna spisel i sjelfva porten, framför hvilken väktarne värma sig, gör Norderport ett ståtligt intryck. Äfven den är för öfrigt bestyckad.

Vi passera genom porten och gå Smedjegatan fram. Utefter den trånga och krokiga gatan äro inredda butiker, i hvilka kopparsmeder, tenngjutare och konstsmeder arbeta innanför sina öppna luckor. Till venster ligger kvarteret Helvetet med Helvetiegränd och det hus, beläget midt emot Storkyrkan, som beboddes af reformatorn Olaus Petri. Kvarteret inrymmer en *Gillestuga* med utanför anlagd trädgård, där Münchens bryggeri serverar öl, samt ett chokladserveringsställe — chokladen infördes i Sverige under de första åren af 1600-talet. Högra sidan upptages af lofthus, uppförda efter mönster af den s. k. Kungsstugan i Örebro, gamla korsverkshus och tegelhus, där bl. a. ett voffelbruk är inrymdt.

Längre fram korsas Smedjegatan af Sankt Laurentiigränden, den nuvarande Storkyrkobrinken med Sankt Nikolai port och det gamla Draketornet, där konung Gustaf I lät inspärra fångar, som icke fingo plats i slottsfängelserna. I Draketornet uppträder en magiker, hvarjämte firman Numa Peterson här anordnat en kinematograf, en visserligen ultramodern uppfinning, men med bilder från det rörliga lifvet i »Gamla Stockholm».

Vi gå Sankt Laurentiegränden till venster och befinna oss framför den gräfda vallgraf, som omsluter slottet, hvilket med sitt runda hufvudtorn »Tre kro-

nor» reser sig till betydande höjd. Vi passera vindbryggan, gå igenom slottsträdgården, omgifven af sin med hörntorn försedda mur, gå in genom slottshvalfvet och befinna oss på slottets borggård.

Till venster ligger det gamla slottskapellet, till höger den öppna trumpetaregången, från hvilken leder en uppgång till de kungliga gemaken. Några af dessa rum äro inredda för att gifva de besökande en interiör af det gamla Stockholms slott. Bottenvåningen upptages af arkliet, motsvarande den nuvarande lifrustkammaren, hvarjämte finnas inredda ett historiskt köksdepartement samt en vaktstuga.

Vi gå tillbaka till Smedjegatan, som fortsättes af den ännu smalare gränden Trångsund, gå förbi Storkyrkan med sin yttre stenmur och det inredda Själakapellet, passera det präktiga Rådhuset med sina torn och sina med tornspetsar försedda gaflar, sina målningar och sentenser och äro nu på Stortorget.

Från det vackra burspråket på Rådhuset åsåg konung Christiern II Stockholms blodbad. Här hölls äfven allmän rådstuga, då från burspråket utropades meddelanden och kungörelser för de på torget församlade borgarne. Bottenvåningen af Rådhuset och den utanför löpande pelargången inrymmer *Rådhuskällaren*, en fullständig restaurant, som innehafves af fröken M. Uddelius.

Stortorget är för öfrigt omgifvet af hus i medeltidsstil, bland hvilka särskildt märkes Per Brahes hus med dess öppna portik. Midt på torget reser sig den af järn smidda brunnen samt skampålen med den beryktade »Kopparmatte». I ett hus har en tavernare sin vinutskänkning, som innehafves af firman Lacave & c:o, sällskapet »Handarbetets vänner» visar i en butik gammaldags gobelinväfnad, och juvelerarefirman C. G. Hallberg har en hel verkstad, där drifsmeder syssla med finare silfverarbeten.

På strömmen, innanför »stadens bom», ligga fartyg i 1500-talets stil förankrade.

Under utställningen anordnas festtåg samt gatuuppträden, som stäfjas genom nattvakternas ingripande. På slottets borggård arrangeras fäktningar af unga ädlingar, djeknar gifva teaterföreställningar i det bredvid Stortorget belägna Bollhuset, och en skämtteater, baserad på historisk grund, är inredd i ett annat hus.

Genom sällspordt tillmötesgående från det kejserliga Zeughaus i Berlin har man genom generalkonsul R. Schumburgs bemedling erhållit tillstånd att taga aftryck af i dess ego befintliga gamla kanontyper, af hvilka ett större antal tjänstgöra till bestyckning på Helgeandsholmen, Norderport och slottet.

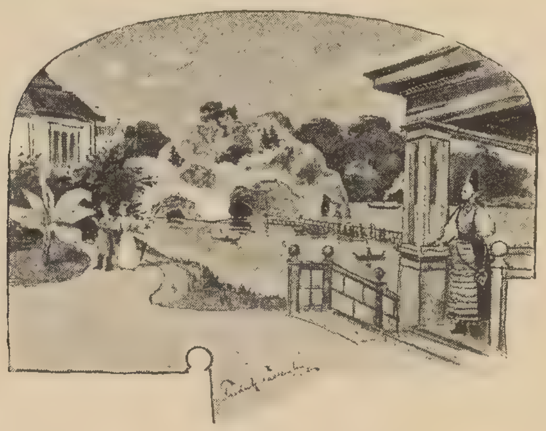
Föreståndare för »Gamla Stockholm» är arkitekten Lilljekvist. Anordningarna ha för öfrigt ledts af ett utskott, hvars ordförande är riksantikvarien H. Hildebrand. En större garantifond är tecknad för att företaget skulle kunna komma till stånd.

Seriebiljetter till »Gamla Stockholm», gällande för hela utställningstiden, säljas till ett pris af 5 kronor. Entrépriset pr gång är 25 öre.

»Sagogrottan.»

»Sagogrottan» är namnet på en af utställningens ur nöjessynpunkt förnämsta dragningskrafter.

Till grottan, som ligger i själfva Djurgårdsbrunnsviken nedanför hufvudrestauranten med ena sidan fasthängande vid stranden, leder en lång, jämsides med stranden löpande brygga, hvilken utmynnar i en vid, öppen bassäng, som spelar rollen af grottans vestibul.

Sagogrottan.

Här stiga de besökande i båtar, roddaren tager plats i aktern med sin vrickåra och färden begynner.

Genom en trång öppning glider båten in i ett tämligen lågt hvalf, svagt upplyst och hvilande i en matt blågrön dager. Farkosten svänger sakta, följande hvalfvets nyckfulla böjningar och kommer genom en ny öppning in i ett fullständigt mörkt rum, upplyst endast af skimret från det nyss lämnade rummet och af en ström af ljus, som möter genom öppningen till ett tredje hvalf. Detta från tvänne håll lånade ljus

glittrar i olikfärgade kristaller, som sitta insprängda i de svarta murarne.

Det tredje hvalfvet lyfter sig till en rätt betydande höjd. Härinne skimrar allting af silfver. Murarne stiga skinande upp, bilda tak och hvalf och försvinna under vattnet, som upplyses medels hemlighetsfulla ljuskastare, medan en pelare af silfver stiger rätt upp ur det lysande vattnet.

Båten fortsätter sin färd och kommer in i ett fjärde rum. Här är det dunklare och det låga hvalfvet simmar i en blåaktig glans. Genom ett par öppna arkader ser man in i ett högt, fantastiskt upplyst hvalf, men muren sluter sig och det blir skumt på nytt. På vattnet simma lysande neckrosor i praktfulla färger.

Det femte hvalfvet är alldeles mörkt. Men i ett hörn af hvalfvet stiga ofantliga lysande luftbubblor upp ur vattnet, skimra ett ögonblick innan de spricka och kasta ett svagt sken öfver de röda väggarne.

Det sjätte hvalfvet är hållet i ett dämpadt halfmörker. Genom en öppning i taket uppfångar ögat en glimt af den yttre världen, den stora Industrihallens kupol och minareter synas en sekund för att i den nästa vara spårlöst försvunna, och i ett hörn af hvalfvet öppnas oändliga perspektiv in i det hemlighetsfullas värld.

Båten svänger nu sakta rundt omkring ett i vattnet utspringande hörn och det stora midtelhvalfvet, som redan skymtat fram mellan arkaderna i det fjärde hvalfvet, öppnar sig till en betydande höjd. Hvalfvet, som har en längd af omkring 18 meter, en bredd af 14 och en höjd af 7 meter, är nere mot vattenytan hållet i dämpade färger, men högre upp vidtaga massor af olikfärgade kristaller, hvilka kulminera i hvalf af självlysande kristaller, som sväfva öfver det stora rummet.

Men i väggen ligger insprängd en bred ådra af

silfver. Den sjunker ned under vattenytan, försvinner och stiger på nytt upp ur vattnet, bildande en klippa af silfver. Midt öfver densamma sänker sig hvalfvet i en strutformig öppning, hvarifrån en starkt upplyst kaskad af vatten, skimrande i olika färger, störtar ner öfver klippan, ur hvilken små fontäner kastas upp, medan vattnet rundt omkring kokar af lysande och porlande vattenbubblor.

Under de milda tonerna af en hemlighetsfull musik glider båten rundt hvalfvets väggar och kommer ut i det åttonde hvalfvet, hvilket med sin matta belysning är egnadt att förmedla öfvergången till den yttre bassängen.

Färden, som drager en tid af 10 à 15 minuter, är härmed afslutad.

»Sagogrottan» är konstruerad af arkitekten F. Boberg.

Teater och musik.

I sammanhang med Teater- och Musikutställningen afhållas uti den stora Trädgårdshallen en serie kulturhistoriska föreställningar. Dessa inledas med några skolkomedier ur den franska renässansdramatiken, utförda af studenter från universitetet i Upsala, fortsättas senare med ett par program från medlet af 1700-talet och följas slutligen af ett bland de sångspel, hvilka gåfvos vid Gustaf III:s hof på Gripsholm och nu, gifvet af artister från K. Operan, kommer att uppföras i originaldekorationer och kostymer från samlingarna på Gripsholms och Rosersbergs lustslott.

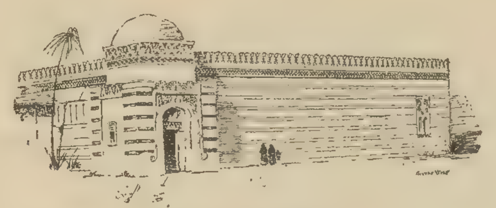
Programmen för dessa matinéer annonseras på Teater- och Musik-Utställningens särskilda affisch,

hvilken finnes uppsatt på åtskilliga ställen inom utställningsområdet samt på alla affischpelare i Stockholm.

En särskildt engagerad orkester ger tre gånger i veckan middagskonsert i Trädgårdshallen, oftast i förening med de ofvan nämda matinéerna. Dessa upptaga svenska symfonikonserter af K. Hofkapellet under Förste Hofkapellmästaren C. Nordqvists anförande, vokalkonserter af Bellmanskören och andra Stockholms sångföreningar, mindre dramatiska stycken af svenska författare, samt slutligen den omtalade serien kulturhistoriska föreställningar.

* * *

Bland öfriga sevärdheter inom utställningsområdet märkes

Bibliskt Galleri.

Bibliskt Galleri,

framställande en af bildhuggaren O. Berg anordnad serie bilder ur Jesu lif, från hans födelse till hans död.

Skansen.

Utställningen har ingen »Vergnügungspark» i den mening, som man efter Berlinutställningens mönster inlägger i detta ord. Den eger ingen plats, där de moderna nöjesetablissementen: varietéer och tingeltangel af olika slag äro hopförda. Men den eger i stället en nationel »Vergnügungspark», enastående i sitt slag och hvartill ingen utställning i världen upp-

Uppfartsvägarne till Skansen.

visat motstycket. Den har »Skansen», d:r Arthur Hazelii storartade skapelse.

Hvad är då Skansen?

Man kommer med få ord sanningen närmast, då man säger, att »Skansen» är en koncentrerad framställning af Sverige. Det ger en samlad bild af hur det svenska folket i gamla tider bott och lefvat. Det ger icke blott en serie bilder af allmogens hem, det

är bondens gård med alla dess bohag, som flyttats dit för att erinra det nuvarande släktet om förfädernas enkla, sträfsamma lif.

Och det är icke blott de döda tingen, som visas. Äfven djuren och växterna ha fått följa med. Och sålunda har på några få års tid på »Skansen» växt upp en trogen bild af forna dagars Sverige med karakteristiska bilder af lifvet i hemmen och naturen.

Svandammarne.

»Skansen» upptager hela den vidsträckta, 200,000 kv.-meter upptagande bergsplatå, som höjer sig bakom utställningsfältet. De nya uppfartsvägarne dit äro förlagda till området bakom Industrihallen, där en elektrisk bergbana är anlagd och en bred, präktig väg för upp till »Skansens» nedersta terass.

Sjelfva platån, på hvilken »Skansen» ligger, är af stor naturlig skönhet. De med betydande arbete och kostnad anlagda vägarna slingra sig utefter höga branter

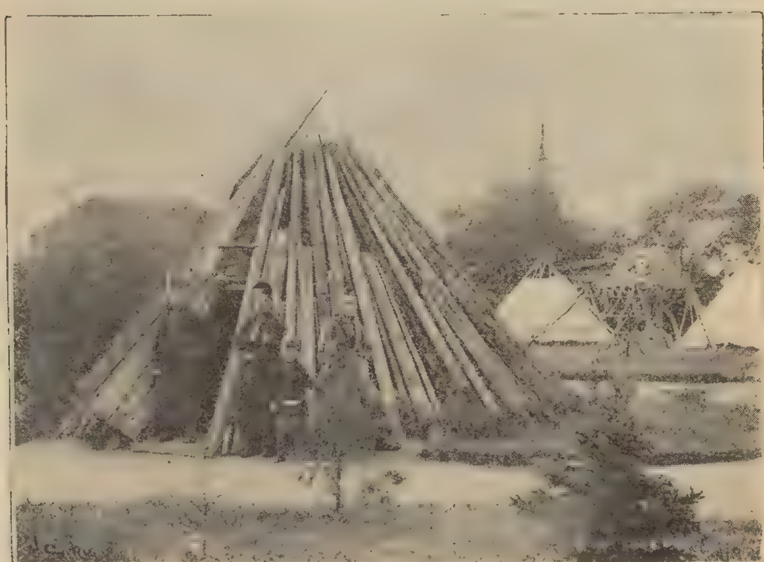
och berg, hvarifrån underbara utsigter yppa sig öfver Stockholm, genom ängsmarker och brokiga skogsdungar.

Dalkulla på Skansen.

»Jödde». Bondspelman.

Lappläger på Skansen.

Öfverallt i denna vackra omgifning äro uppförda små egendomliga bondgårdar från olika delar af landet: ända från lappens kåta och ner till sydligaste Sveriges burgna allmogehem. Samtliga stugor äro i detalj inredda samt försedda med alla tillhörande bohag.

Och öfverallt i skogsdungarne ligga, naturligt inpassade mellan buskar och träd, burar med djur och foglar, tillhörande de skandinaviska skogarne. Ett särskildt stort utrymme är egnadt åt lapparnes renar, af hvilka »Skansen» eger en hel liten hjord.

På »Skansen» utvecklas ett rörligt och intressant folklif. Under sommarens lopp aflösa hvarandra fester, historiska tåg och marknader, till hvilkas nationella prägel de på »Skansen» boende lappfamiljerna och dalkullorna i deras brokiga nationaldrägter lifligt bidraga.

Afgiften till »Skansen» är i vanliga fall 50 öre. Under utställningens lopp komma emellertid ett antal dagar inträdesbiljett till utställningsområdet att gälla äfven för fritt tillträde till Skansen.

Fatburen.

CENTRAL-TRYCKERIET, STOCKHOLM.

KONTINENTROUTEN

Skandinav. Express

via

TRELLEBORG—SASSNITZ

(endast 4 timmars sjöresa).

Direkt anslutning i Berlin med tågen till alla större platser i Europa (se nedan).

Direkt pollettering af resgods. **Endast en** tullbehandling.

REX och **IMPERATOR** äro de **största** passagerareångarne i Östersjön.

Resvägar via Trelleborg—Sassnitz.

Från Stockholm					Till Stockholm				
Afg. fr. Sthlm	Ank. till bestäm.-ort	Befordrings- tid	Befordrings- väg	till nedann. orter	från nedann. orter	Afg. fr. bestäm.-ort	Ank. till Sthlm	Befordrings- tid	Befordrings- väg
8^{10}*S	8^{45}	24	Sz.	Berlin	Berlin	7^{12}	8^{05}*	25	Sz.
8^{10}*S	8^{01}S	36	Bo	Cöln	Cöln	8^{25}	8^{05}	36	Bm.
8^{10}*S	2^{08}	30	Br.	Dresden	Dresden	2^{26}	8^{05}	30	Bz.
8^{10}*S	7^{10}S	35	Be.	Frankfurt a. M.	Frankfurt a. M.	8^{02}S	8^{05}	36	Bn.
8^{10}*S	5^{33}	33	Bs.	Hamburg	Hamburg	12^{55}	8^{05}	31	Bs.
8^{10}*S	9^{05}	49	Bv.	London	London	5^{45}	8^{05}	50	B ost.
8^{10}*S	11^{04}	39	Bhr.	München	München	10^{25}	8^{05}	46	Wg.
8^{10}*S	6^{00}	46	Bo.	Paris	Paris	9^{25}S	8^{05}	47	Bm.
8^{10}*S	10^{45}	61	Bs.	Petersburg	Petersburg	12^{00}	8^{05}	56	Ksp.
8^{10}*S	2^{35}	42	Br.	Wien	Wien	10^{15}	8^{05}	46	Bz.

* Fr. o. m. 1 Juni. Från 1 Maj—1 Juni afgå tåg från Stockholm kl. 6 e. m.

S angifver att sofvagn finnes.

Resvägar.

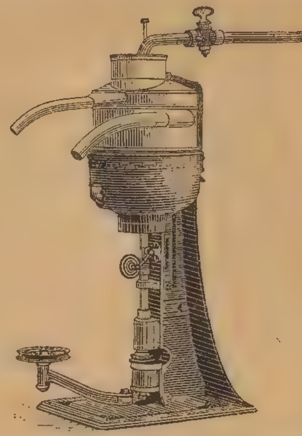
L. = Lehrter Bf. Fr. = Friedrichsstrasse Bf. Anh. = Anhalter Bf. St. = Stettiner Bf.

Resvägar	Uppehåll i Berlin tim.
Sz. = öfver Lund—Trelleborg—Sassnitz.	
Bo. = » Berlin (Fr.)—Stendal—Oberhausen	1.03
Bm. = » Berlin (Fr.)—Magdeburg	1.10
Br. = » Berlin (Anh.)—Röderau	2.15
Bz. = » Berlin (Anh.)—Zossen	1.56
Be. = » Berlin (Fr.)—Eisenach	0.47
Bn. = » Berlin (Fr.)—Nordhausen	1.55
Bs. = » Berlin (St.)—Sassnitz	2.49
Bv. = » Berlin (Fr.)—Vlissingen	1.03
B.ost. = » Berlin (Fr.)—Ostende (sofv. Ostende—Cöln)	1.10
Bhr. = » Berlin (Fr.)—Hof—Regensburg	1.49
Ksp. = » Kreuz—Stettin—Pastwulk	
Wg. = » Würzburg—Gmünden	

*

Snör-Separatorer.

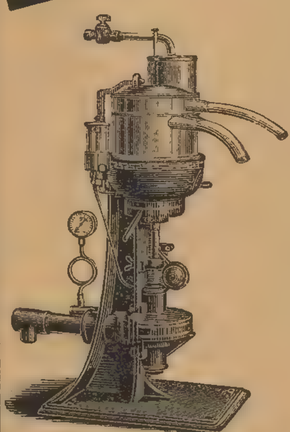
Separatorns namn	Skumningsförmåga i liter	Pris kompl. Kronor
Alfa A II	1,800	1,050
Alfa A I	1,200	850
Alfa Pony	600	550

ALFA-LAVAL

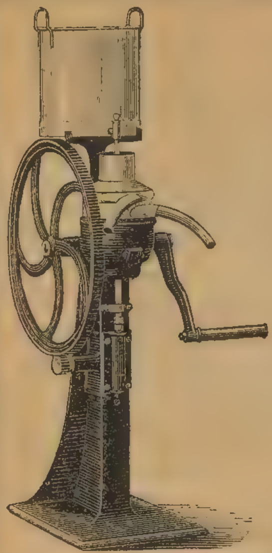
Turbin-Separatorer.

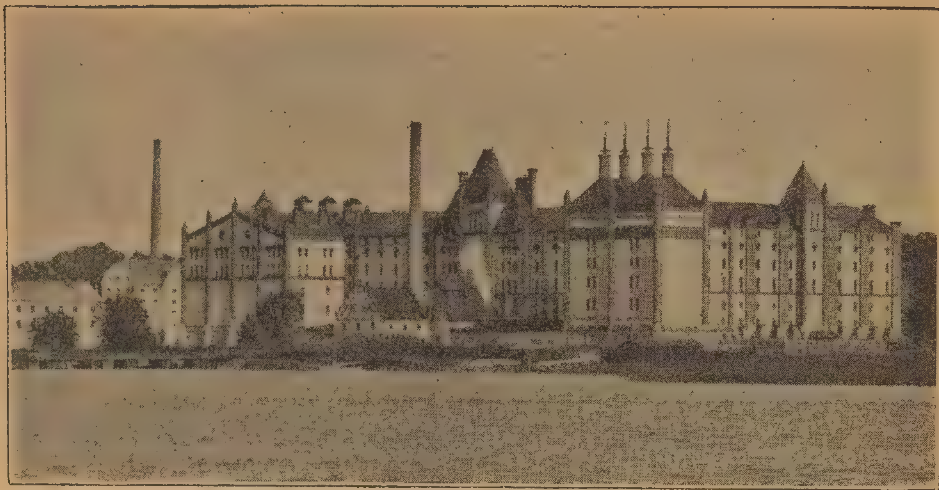
Separatorns namn	Skumningsförmåga i liter	Pris kompl. Kronor
Alfa AE II ...	1,800	1,250
Alfa AE I ...	1,200	1,000
Alfa PE	600	600
Alfa BE	400	475

Aktiebolaget Separator

STOCKHOLM.

STORA BRYGGERIET,

en af Stockholms största sevärdheter.

"GODTHEM",

Stora Bryggeriets paviljong inom utställningen.

Wm Hellgren & Cni

Skånsk Storindustris
UTSTÄLLNING,

i dess paviljong bredvid ”Gamla Stockholm”,

upptager *profver* å alster från:

Kol- och **Eldfasttegel-industrien,**

Kalk- Cement- och **Tegel-industrien,** samt

från **Socker-industrien,** allt i Skåne.

Första och tredje gruppen samt större delen af den andra äro ställda utom täflan.

Uti jordvåningen och derunder visas ett skånskt kalkbrott och en skånsk stenkolsgrufva.

Deltagare uti utställningen äro:

Höganäs Stenkolsbolag.
Billesholm-Bjufs Aktiebolag.
Svenska Lervaruförsäljningsaktiebolaget.
Skånska Cementaktiebolaget.
Aktiebolaget Skånska Cementgjuteriet.
Aktiebolaget Förenade Kalkbrotten.
Börringe och Yddinge Tegelbruk, V. G. Köhler.
Minnesbergs Tegelbruksaktiebolag.
Maltesholms Tegelbruk.

Skånska	Sockerfabriks-Aktiebolaget.	
Lunds	»	Aktiebolag.
Malmö	»	»
Trelleborgs	»	»
Hököpinge	»	»
Jordberga	»	»
Kjeflinge	»	»
Köpinge	»	»
Örtofta	»	»
Helsingborgs	»	»
Karpalunds	»	»
Svedala	»	»